

Algemene Vergadering V.V.D. te Nijmegen - 24 maart 1972

Dames en heren, de vergadering wordt over enkele ogenblikken geopend.

Maar voordien heb ik nog enige huishoudelijke mededelingen. Mag ik iedereen verzoeken zijn of haar plaats in te nemen?

In de eerste plaats is er een mededeling betreffende het logies gedurende de nacht. Willen de deelnemers die in Nijmegen willen overnachten, maar die nog geen logies hebben geregeld zich nu of direct na de opening melden bij de receptie, waar een inlichtingen kraam is opgesteld in de hal. Daar kan men dus nog logies bespreken. Na afloop van de vergadering van vanavond is er een informeel samenzijn of in de beneden foyer waar U als U dat wenst ook kunt dansen, of in de Weinstube. We zitten hier dicht bij de Duitse grens, die is echter gelegen onder de grote trap. Het informele samenzijn sluit om 2 uur staat, hier. De vergadering wellicht ook.

Vóorz.

Dames en Heren zoudt U zo spoedig mogelijk Uw plaatsen willen innemen? Ik zou U tot spoed willen manen in naam van onze tele communicatie die klaar staat om beelden van deze vergadering uit te zenden.

Dames en heren, ik zou huiselijk willen beginnen met U allemaal gewoon hartelijk welkom te heten op deze algemene vergadering van de VVD.

Ik zal mijn meer officiële begroeting, zij die hier meer aanwezig zijn geweest, weten wat ik bedoel zal ik uitstellen tot na beide inleidingen. Op het ogenblik wil ik U alleen maar heel hartelijk welkom heten. Ik geloof dat dat ook eigenlijk het belangrijkste is. Dames en heren, we staan aan het begin van een belangrijke algemene vergadering. Belangrijk omdat hij valt in wat ik zou willen noemen, een politiek spannende tijd. Wij als regeringspartner, als loyale regeringspartner werken mee aan een Kabinet dat voor buitengewoon zware opgaven gesteld is. In een tijd, dames en heren, waarin niets zeker is waar niets bij het oude blijft, gelukkig zou ik willen zeggen, ik houd daar wel van van verandering, maar een tijd die enorme opgaven stelt aan de mensen die zich bezig houden met de publieke zaak. Er was eens, zo beginnen sprookjes en zo zou ik ook mijn weinig sprookjesachtige verhaal tot U vanavond willen beginnen. Er was eens een dag waarna alles anders werd. Waarna de mens uit de moderne tijd het wat wij zijn gaan noemen, de nieuwste geschiedenis een ander tijdperk, binnenging. Een tijdperk dat nog geen naam heeft omdat de historici nog geen blik terug hebben kunnen werpen. Het wereldbeeld is veranderd, nieuwe technieken, nieuwe inzichten en dus ook nieuwe risico's beheersen deze tijd, waarvoor we niet alleen nog geen naam hebben maar waarin onze oude termen en opvattingen helemaal niet meer kloppen. En dames en here ook niet meer inspirerend en niet meer doelmatig blijken te zijn. Eerst waren het jongeren die er niet meer mee uit de voeten kwamen. Op het ogenblik zijn we het immers allemaal. Het resultaat is daar hOeven we geen doekjes om te binden, veel wantrouwen, juist tegen diegenen die bezig zijn te zoeken naar een nieuwe vormgeving, de politici, de bestuurders. Het resultaat is aan de andere kant vaak ongeduld over het uitblijven van wat men als definitieve oplossingen zoekt.

En het resultaat van dit alles is nergens zo matematisch zichtbaar als in politieke partijen. Steeds nieuwe partijen dienen zich aan. Aan kabinetsformaties moeten zoveel partijen te pas komen dat het hoe en waarom voor de burger, buitenstaander onbegrijpelijk is. Wantrouwen is dan bij voorbaat immers verzekerd? Prof. Romme, ik zou willen zeggen een politiek vakman zei onlangs in een televisie interview, dat democratie zonder vertrouwen onbestaanbaar is. Men kan de inspraak, men kan de democratie nog zo mooi organiseren, als er geen vertrouwen in de bestuurders is, komt men aan besturen helemaal niet meer toe en is chaos het enige resultaat. Dit noodzakelijk vertrouwen is zoek bij een heleboel mensen en ook weer heel redelijke mensen. Wij zien het gewoon niet meer zitten. Men stelt tegelijkertijd zijn eisen wel erg hoog. Want men weet dat de mens de beschikking heeft over technieken die alles mogelijk maakt. De mensen willen en geef ze ongelijk, vernieuwing welvaart, optimale vrijheden en bescherming van hun rechten en vrijheden. Ze willen verlost worden van oorlogsdreiging, allicht, willen goede huizen, goede wegen, steeds beter onderwijs. Al die verwachtingen die enkele jaren na Wereldoorlog II aan het begin van wat men misschien het neotechnicum zou kunnen noemen, aan de kim verschenen en die steeds duidelijker contouren kregen, die moeten nu eindelijk eens werkelijkheid worden. En zij die het felst verlangen, die het meest gebiologeerd, meest verwachtingsvol naar die horizon kijken, dat zijn nou net de rijkste, maar juist zij voor wie een groot deel van deze beloften nog niet verwezenlijkt is. De arbeider die al jaren voor zijn auto of caravan spaart, moet je niet aankomen met anti groei verhalen. Voor hem beloven het rapport Mansholt en de ideeën die daaraan ten grondslag liggen echt geen morgenrood. Hij zal ze eerder zien als een laaghartige aanslag op zijn bijna bereikt geluk. Op alles wat daarna nog mogelijk moet worden. U zult bij de vakvereniging echt niet dehanden op elkaar krijgen voor Mansholt en zijn club en ook niet de vriendelijke woorden die we vanmorgen in het ochtendblad konden lezen aan het adres van het rapport Mansholt van de zijde van de vakvereniging, die zeggen mij niets. Ik moet nog zien dat de achterban hier echt achter gaat staan. We hebben al eens meer meegemaakt, dat de vakverenigings leiders een matiging, een ingehouden houding beloofden en U hebt allemaal gezien wat er van terecht is gekomen. Ik geloof er eenvoudig niet in. Aan wat lopen in de Atlantisch Oceaan om met van Riel te spreken, heeft de werknemer geen behoefte. De commissie Mansholt moet weinig weten van meer inkomen, meer koopkracht, meer productie, meer dienst. De wereld zou gered moeten worden door een gedwongen beperking, die, dat ben ik met van Riel eens, in geen enkele vrije democratie rekening houdt met de individu en zijn wensen af te dwingen is. Professor Pen noemde het arrogant om tegen de arbeider en de huisvrouw te zeggen dat het nu wel welletjes is en dat verdere groei niet gelukkig maakt en dat alles nog, aldus Pen, uit de mond van mensen die zelf volop van de groei geprofiteerd hebben. De drie partijen die achter dit alles gaan staan kunnen wij, als ze dat tenminste doen dat moet ik ook nog zien, met de hoofdredacteur van de Haagse Courant, de regressieve drie gaan noemen, dan hebben we eindelijk de tegenhanger van progressie.

Dit gebeurt in naam van de naderende ondergang. En nu wil ik bepaald niet tot diegenen gerekend worden, die de ecologische crisis, is een erg moeilijk woord, het betekend gewoon de crisis rondom ons milieu waarin we leven, dat ik die ontken. Natuurlijk is die crisis er en een groot wereld omvattend plan alleen waaraan Nederland deelneemt, niet de leiding heeft laten we a.u.b. nuchter blijven, kan die crisis bezweren. Maar om met kwasi wetenschappelijke gegevens een politiek instrumentarium aan te bevelen, dat bovendien absoluut geen rekening houdt met 's mens meest intense verlangens, is geen zinvol werk. Het verbaast mij helemaal niet, dat een groep D 66-ers protest heeft aange-tekend tegen het rapport Mansholt en wat ze erover zaiden en wat U deze dagen in de krant hebt kunnen lezen, sprak mij erg aan. Ze zeiden, deze D 66-ers dat Mansholt en de zijnen maar een zeer beperkte eigen leefruimte voor het individu en groepen van individuen die geen eigen functie schijnen te hebben over laat. En dat vind ik heel juist gezegd. En ze zeggen ook de problematiek van de niet materiële menselijke waarde daar is aan voorbij gegaan. Er is voorbij gegaan aan de vrijheids rechten, aan de maatschappelijke erkenning van de functie van godsdienst en levensbeschouwing, aan inter-menselijke relaties en maatschappelijk welzijn. Dat sprak mij bijzonder aan en uiteraard sprak mij ook aan, dat onze eigen Minister Langman hierover heeft gezegd. Hij ~~xxxx~~ wees er in de commissie in de Tweede Kamer terecht op, dat dankzij de economische groei de levensomstandigheden de laatste tientallen jaren aanzienlijk zijn verbeterd. Andere landen staan heus niet van ongeduld te trappelen aldus Minister Langman, om een evt. Ned. voorbeeld te volgen. Nederland is volgens hem heus niet zo'n gidsland als in het rapport wordt gesuggereerd. Ik geloof dat dit bijzonder realistisch is. En AL STRAKS op ons milieu congres op 27 mei in Utrecht het enige Nederlandse lid van de Club van Rome onze partijgenoot Professor Böttcher zijn visie zal geven, zullen we iets anders iets veel reëlers horen. Nergens is bewezen dat het wereld welvaartsniveau veel lager moet liggen dan thans, willen wij de ondergang voorkomen. Voor grote delen van de aardbol, de grootste zelfs, gaat dit niet op. En zelfs de voor ons West Europeanen erg acceptabele en logische stelling over bevolkingspolitiek, geldt echt niet voor alle ontwikkelingslanden. Er zijn er zoals India, waar inderdaad te veel mensen zijn, er zijn er echter ook b.v. in Zuid Amerika en Afrika, waar een groter aantal mensen dringende noodzaak is. Het is erg gevaarlijk om de hele wereld over een kam te scheren, als men een programma voor een klein Wverbevolkt West Europees land maakt. Een verdienste, dames en heren laat ik dat uitdrukkelijk zeggen, van het rapport is de moed om de problemen op een rijtje te zetten en om in populaire maatregelen te voorspellen. Een politieke, een menselijke, laat staan een wetenschappelijke beoordeling is nauwelijks mogelijk. Er worden een heleboel angst psychose gewekt, terwijl en dat vind ik zo bijzonder verdrietig, de oplossingen niet reëel zijn. En nu is het, en als U dat zegt hebt U volkomen gelijk, erg goedkoop om de arbeid verricht door nijvere politici van andere partijen de grond in te boren, als je zelf geen alternatief biedt. Dat alternatief onzerzijds zal er dan ook moeten komen.

Niet een contra rapport of een ingepakte recentie, maar datgene wat wij als liberalen op het ogenblik behoefte aan hebben. Een concreet goed liberaal plan. Laten we het noemen een liberaal manifest. Waarom en waarom nu, hoor ik sceptische partijgenoten vragen. Niet omdat de Hr. Mansholt bezig is geweest, ook zonder hem en de zijnen zou ik U dit nu voorgesteld hebben. Op de partijraad in het najaar van 1971, heb ik U lastig gevallen met mijn zorgen over de politieke situatie. Ik heb toen de vrees uitgesproken, dat indien er niet iets gebeurt en er niet gerammeld wordt aan ons partijbestel, we een chaotische toekomst tegemoet zullen gaan. Met steeds meer partijen aan tafel bij een kabinetsformatie, met steeds ingewikkelder en moeizamer afspraken, waar geen burger immer iets van begrijpt. Zegt U mij nu eens eerlijk, heeft U het allemaal kunnen volgen. En waar die burger natuurlijk steeds meer van vervreemdt en niemand heeft mij dit tegengesproken. Het is een duidelijke zij het ook heilloze ontwikkeling. Over de oplossing kan men natuurlijk van mening verschillen. Ik heb enkele maanden geleden ieder in de partij opgeroepen om zich open te stellen voor gesprekken met gelijk gerichten in andere partijen. Om de partij als het ware in discussie te stellen. We willen helemaal niet zeggen dat wij de alleen zaligmakende oplossing hebben. En dat is laat ik daar geen doekjes om winden, te weinig gebeurd. Hier en daar zijn goede contacten gelegd, goede gesprekken gevoerd, maar het uiteindelijk resultaat is niet bevredigend. En toch dames en heren, ik blijf het zeggen en nogmaals niemand spreekt het me tegen, we moeten naar andere scheidslijnen. En dat zeggen wij heus niet alleen. Want dar wordt ook gezegd door iemand als Prof. Hoogerwerff, politicoloog uit deze stad, die evenals senator van Riel aan 2 partijen denkt. Persoonlijk ben ik er dan nog volstrekt zeker van, dat er nog een conservatieve groep naast zal bestaan. Hoevelen, U kent ze toch, hebben geen enorme emotionele afkeer van veranderingen. Men vindt die mensen immers in alle partijen. De gedachte van van Riel en Hoogerwerff zijn volstrekt reëel. En ze worden bovendien door de praktijk bevestigd. En wat is nou de praktijk. Een samenwerking van VVD, DS 70 en 3 confessionele partijen. En dan moet U zich niet laten verblinden door de schijnvertoning in het confessionele kamp. Het is daar gewoon traditie. Je kunt het noemen folkloere, om wanneer men met de liberalen regeert, een flirtation op te zetten met de P.v.d.A. Terecht trapt de P.v.d.A. daar niet meer in. Maar mag ik zeggen dat het ons ook wel eens mateloos gaat irriteren, we leveren voortreffelijke Ministers en Staatssecretarissen, onze Kamerfractie is loyaal, lost geen schoten voor de boeg. Is het vreemd wanneer we dan tegen onze coalitie genoten zeggen en nou eens een keer ophouden met te verklaren dat wij maar een gebrek aan beter, stelletje zijn. (applaus)

Dat zijn we natuurlijk niet en dat weet ook iedereen en dat weten onze confessionele partners heel goed. Want als men echt had gewild dames en heren, een regering met de P.v.d.A. dan was het wel degelijk gelukt. En waarom niet. Het rituele geritsel met de anti KVP motie is daar niet een echte belemmering voor. De echte belemmering was, de irreële excentrische opstelling van de P.v.d.A. en zelfs van D 66 helaas. De echte positieve reden, de nuchtere idealistische instelling van de VVD.

Dat was de reden met ons te gaan regeren. Wij meenden inderdaad het beste met ons in zee te kunnen gaan en is dat een schande? Het is net als een jongen die trouwt met een meisje, waarvan zijn moeder tegen iedereen die het horen wil zegt, ja eigenlijk hadden we liever een sjiekere schoondochter gehad. Dat komt voor. Het zijn vaak hele goede huwelijken. Ik zou nu wel eens echt van de confessionele partners willen horen, of ze b.v. het ligt voor ons, positief staan t.o. het plan Mansholt. Waar leest U er dat vooral op na, de mens als individu niet in voorkomt. Ik vind het prachtig om bij een borrel of koffie of bier van vrienden uit de confessionele partijen te horen dat ze het een onmenselijk onaanvaardbaar stuk vinden. Maar als ik dan de rituele verklaringen voor de pees lees, waarin vele mooie woorden worden gebezigd over hetzelfde stuk door dezelfde mensen, dan vraag ik me net als de meeste a-politieke burger rechter wel eens in wanhoop af wat voor spel wordt daar nou gespeeld. Kijk en dat gevaar loop je met ons nou niet. We zeggen heel gewoon of we iets geklets vinden, zoals de Heer v. Riel. En als er iets is waar de burger behoefte aan heeft, dan is het wel aan een rechtlijnige duidelijkheid en die willen we geven. En daarom is het nodig om te komen tot die andere wezenlijke scheidslijn. En nou mag senator van Riel dat schrijven, Prof. Hoogerwerff kan het zeggen en ik kan het willen, maar het moet ook een keer gebeuren. En dan zitten we weer met de levensgrote veroordelen en ~~barrières~~ barrières en die zijn er dames en heren, dat weet U ook. Als ik het laatste nummer van het maandblad Avenue, dat zelfs DS 70 staatssecretaris Mevr. v. Veenendaal zonder enige bewijisvoering over de VVD zegt, dat wij niet opkomen voor de zwakken in onze samenleving. Dat de VVD dat stuk bewogenheid niet kent, dan schrik ik weer. Een verstandige vrouw als Mevr. v. Veenendaal weet wel beter. Ze werkt dagelijks met mensen als Vonhof samen. En deze rituele kweek van vooroordelen schijnen zelfs onze vrienden van DS 70 niet te kunnen missen. Om deze vooroordelen te bestrijden, vroeg ik iedereen om zich persoonlijk in te zetten. Ook om barrières te slechten, om na te gaan wat ons bindt met anderen. We willen niets nalaten om die hergroepering te bewerkstelligen. En wat is daar nu voor nodig. Een verwoording van de gemeenschappelijke basis. Een kort maar kernachtig stuk van 10 punten, waarin we het wezenlijke neerleggen. Waarin wij de antwoorden, de liberale antwoorden geven op de vraagstukken van vandaag. En dat we daarbij uitgaan van de mens van onze liefde en ons begrip voor die mens, dat spreekt vanzelf. Ook dat wij de optimale bescherming van zijn vrijheid en rechten centraal stellen. Ik denk hierbij met grote erkentelijkheid aan de woorden van ons Eerste Kamerlid Zoutendijk over waarborgen voor de persoonlijke levenssfeer bij de centrale persoonsadministratie in typisch liberale benadering in handen van Minister Geertsema is het goed, ik heb daar volledig vertrouwen in. Ik denk aan de her-waardering van de normen zonder verontmenselijking. Ik denk aan het doorzichtig maken van de democratie. Ik denk aan milieu-realisme, hetgeen wil zeggen optimisme. Het is in de oren van de ondergangsprofeten misschien wel bijna ketterij en vloeken, maar mag ik er op wijzen dat de Theems dank zij ingrijpen redelijk schoon is, dat de lucht boven Sheffield inmiddels behoorlijk gezuiverd is,

Dat technici nu al berekenen hoe het afval althans een groot deel daarvan weer bruikbaar gemaakt kan worden. Het kan, maar het is een kwestie van rekenen en afwegen en niet van massa hysterie. Er zal een aanzienlijk deel van de ruimte naar milieu hygiëne moeten, maar je moet gewoon met elkaar nagaan hoeveel zonder minstdraagkrachtigen geen morgenrood maar morgengrauw in het vooruitzicht te stellen. En je zult ook moeten erkennen dat zware bestraffing van individuele verontreiniging nodig is. Dat is optimistisch en ook reële liberale politiek. Ons manifest zal een nieuw begin moeten zijn, waarop we na bijna 25 jaar opnieuw gaan starten. Het hoofdbestuur stelt zich de volgende werkwijze voor.

Binnenkort gaat een kleine commissie aan het werk op het stuk op te stellen. Na de zomer gaat het de partij in en zullen net als bij ons verkiezingsprogramma alle afdelingen erover discussiëren. De slottekst wordt vastgesteld aan het eind van de winter. Wij bestaan dan 25 jaar en presenteren aan politiek Nederland een stuk waarop velen zich moeten kunnen verenigen. Veel meer dan er thans in en achter de VVD staan. Het zal een appel moeten zijn aan allen die net als wij menen dat het zo niet langer gaat. Die in wezen net zo denken en voelen als wij. Ze zijn er en dat weten we toch allemaal. In de confessionele partijen, in Ds 70, in D 66 zelfs in de P.v.d.A. en dat kan dan de nieuwe midden partij worden. Heel belangrijk voor het welslagen zal zijn hoe het de komende maanden met het Kabinet zal gaan. Hier en daar wordt in de kranten gesuggereerd, dat wij de VVD naar vervroegde verkiezingen toewillen. Zelfs de brief van de heren van Riel en Wiegel over ons Huis waarvoor ik hen alleen maar erg dankbaar ben, is voor deze gedachte als bewijs aangevoerd. Nou geloof ik niet dat een simpele verhuizing aanleiding kan zijn voor een kabinetscrisis. Ik heb veel meegemaakt in het Binnenhof, maar dit niet. Laat ik U verzekeren dat de gedachte aan vervroegde verkiezingen bij ons niet leeft. Mocht deze ongewenste situatie zich voordoen, dan zijn we natuurlijk klaar.

Ik zal niet zoals een oud collega van een andere partij zeggen, dat er voor verkiezingen geen geld is. Laten er geen misverstanden bestaan, dat geld is er natuurlijk niet, dat is er nooit. Maar gelukkig zijn spirit, strijdvaardigheid en eensgezindheid belangrijker dan geld. En als zeer arme partij mag ik dat met recht zeggen. Voor het Kabinet hoop ik dat het in staat is de burger weer vertrouwen en moed te geven. Ik stel me als partij voorzitter altijd maar op het bescheiden standpunt, dat het partijwerk nooit zo belangrijk is als het werk van de Regering. Terecht is voor de ongeorganiseerde burgers en U weet dat is nog altijd de meerderheid het beleid van de Regering maatstaf voor onvrede of tevredenheid. De allerzwaarste maar ook de allerbelangrijkste opgave voor de regering is de inflatie te bestrijden. Het allerzwaarste urgentie punt van ons programma. Ik ben diep teleurgesteld over de mislukking van de matiging in het afgelopen jaar. Ik heb voor het lopende jaar nauwelijks nog hoop. En is het liberaal om op te treden als machtsconcentraties anderen de das gaan omdoen.

En dergelijke machtsconcentraties zien we bij vakbonden en werkgevers. Bij de eerste dan wel veel meer dan de tweede groep, omdat de druk van hen uitgaat. De slachtoffers hiervan moeten we zoeken onder de zwaksten in de samenleving. Die lijden n.l. het meest onder de inflatie. Waar macht rechtvaardigheid bedreigt, mag ja moet de liberaal ingrijpen. Ik weet dat de liberale bewindslieden dit met mij eens zijn. Ik vind het niet aardig van DS 70 voorzitter Polak om te doen of alleen de Ministers van DS 70 hierna streven. Ik til aan dit probleem erg zwaar. Ik acht het niet juist om zoals Polak doet, het Kabinet nu maar de wacht aan te zeggen. Als hij tenminste gezegd heeft wat ik hier en daar gelezen heb. Het is in de juiste parlementaire verhoudingen nog altijd zo, dat het de Tweede Kamer is die beslist of een Regering blijft ja of nee. Het is aan de partij als representant van de achterban om haar ongerustheid te vertolken en dat wil ik bij deze doen. Hier komt nog bij dat het afschuwelijke van de situatie is, dat er op dit punt geen alternatief is. Polka weet net zo goed als ik dat een Kabinet met de P.v.d.A. en haar enorm inflatore programma niet een echt alternatief is. De indruk dat er een andere betere mogelijkheid is kan geen zinnig mens hebben. Lees het rapport Mansholt er maar eens rustig op na. Toen ik Zondag j.l. het NOS programma Panoramiek bewonderde via mijn buisje, het programma ging over de werkeloosheid, zag ik het Mansholt clublid Prof. de Galan het woord voeren. Ik tekende toen uit zijn mond op, dat een planmatig beleid een remedie tegen de werkeloosheid zou zijn, als er althans een andere economische orde zou zijn. Welke orde dat dan wel moet zijn, ik neem niet aan een Russische, Joegoslavische of chineesche maar welke orde dan wel, daarover bleef de argeloze kijker in het ongewisse en uiteraard helemaal over de zekerheden van een dergelijke onbekende orde.

Er is dus geen alternatief, al wordt ons dagelijks per buis en radio gesuggereerd dat het wel anders kan. Het is die valse suggestie, die velen onzeker maakt en naar iets anders doet verlangen dat vooralsnog niet bestaat. Of misschien wel, maar laat men het dan zeggen. Omdat het alternatief er dus niet is rust op deze Regering de enorm zware taak het te klaren. Maar als het lukt hebben ze een historische daad verricht en men verwacht dat ook. Ik ben niet alleen ongerust, met mij zeer velen. Maar ik heb in deze Regering vertrouwen. Het is dringend gewenst dat bekeken wordt of er niet meer Overheids taken afgestoten kunnen worden. Het gaat zo niet langer, dat is de wijsheid die ieder heeft, zowel econoom als leek. Het loopt natuurlijk spaak, dat begrijpt iedereen. Ook de vakvereniging. Een scherpe doorlichting van de overheidstaken en rationalisatie zijn nodig. Ik zal voor het stijgend tekort echt niet deze Regering speciaal aanklagen. We zitten met een erfenis van een heleboel jaren. Van decennia zou je kunnen zeggen. Van te groot leven en ons niet tijdig afvragen wat iets nou echt kost en vooral wat iets gaat kosten in de naaste toekomst. Een schoolvoorbeeld en dat zal U niet verbazen om nog uit mijn mond te horen, in letterlijke en figuurlijke zin was de mammoetwet. Voor ruim 29 miljoen begroot in de aanloop, door mij op 300 miljoen geschat. Het werd meen ik 310 alleen voor de start. Eenmaal gestart kan zoiets niet meer ongedaan gemaakt worden, behalve dan over de rug van de mens. In dit geval de leraren, wat ik voorspelde.

Ik besef dat het een afschuwelijk dilemma is voor de Regering. Er is heel veel wat eenvoudig niet meer terug gedraaid kan worden. Er is de laatste tientallen jaren zoveel in gang gezet dat de operatie die nodig is geen eenvoudige zal zijn. Een kleine waarschuwing, als de Regering besluit de kabel televisie integraal aan te leggen, dan halen ze een luxe beestje in huis waarbij vergeleken de mammoet een zigeunerkind is. Vlak voor mijn vertrek uit de Kamer en mijn vriend Vonhof heeft het na mijn vertrek afgehandeld, heb ik dit project aan de hand van berekeningen van enkele deskundigen alleen voor de Randstad op 2 miljard begroot. Gaat U maar na hoe duur het openleggen van straten is en hoe snel dat gaat. Ik spreek uiteraard niet over delen waar de kabels al liggen. Daar gaat men rustig werken en ik hoop zo goed mogelijk. Wat dat betreft ben ik het met Kamerlid van Dijk eens, maar waar het nog zou moeten komen. Dames en heren ga eens na wat 2 miljard was in 1968 is bijna 4 nu. Laten we er a.u.b. niet aan beginnen. En nu zeg ik het maar liever, voordat volgens die merkwaardige wet van automatische voortgang het zaakje al begonnen is. Het is technisch prachtig, laat daar geen misverstand over bestaan. Maar laten we, al is het te 11-der ure wat economische nuchterheid gaan betrachten. Ons nageslacht zal er ons dankbaar voor zijn. Ik krijg liever niet nog eens zo pijnlijk gelijk. Je hebt er n.l. in de politiek helemaal niets aan. Niemand neemt het je in dank af. Een geruststellende gedachte is, hoop ik althans voor mij, dat de kabel onder de PTT en dus onder Minister Drees valt. Nodig zal zijn Dames en Heren, een nationale stuurgroep bestaande uit schrikt U niet beulen, die aan geen enkele pressie groep boodschap hebben, die gewoon zeggen waar het op staat. Wat waar is, wat echt nodig is, wat luxe is en waar we eenvoudig om zitten te springen. Deze stuurgroep zal de doorlichting rationalisatie van het Overheids bestel belangrijk onderdeel van het regeer accord ter hand moeten nemen. Wellicht zullen grotere competenties voor het Dep. v. Financiën nodig zijn t.a.v. andere departementen, die moeten er dan maar komen. Hoe men het technisch doet kan mij niet schelen, als het maar gebeurt. Nederland loopt in de EEG aan de kop met de prijsstijgingen, Nederland staat met een percentage 47½% van het nationale inkomen voor totale belasting plus sociale premie druk eveneens aan de top van de EEG. Er zal gesneden moeten worden. En nu gaat het er helemaal niet om of knappe economen kunnen uitleggen hoe het komt. Het gaat er mij om dat de gewone man de prijsstijgingen niet meer pikt, Dat er een economisch ontstaat waarbij sparen als zinloos wordt ervaren en door de fiscale druk in feite onmogelijk wordt. Waarbij men geen vertrouwen meer heeft in de bedoelingen van de Regering om werkelijke inflatie het hoofd te bieden. Ik heb dat vertrouwen wel, ik zei het U al. Inflatie is het meest onrechtvaardige a-sociale wat er is. De zwaksten worden het zwaarst getroffen. Het werkt als een rond geslingerde botte bijl. Bestrijding hiervan staat nog steeds als hoogste prioriteit aan de top. (applaus)

En ik zei het U, ik heb dat vertrouwen in de Regering bepaald nog, beslist. Ik ben niet zoals mijn collega van DS 70 en ik wil onze Ministers graag alle morele steun in de rug geven.

En ik heb na de woorden van KVP fractie voorzitter Andriessen trouwens het gevoel dat er ook bij de confessionele partijen, althans bij de KVP, de bereidheid is deze zaak fel aan te pakken en daar desnoods zeer inpopulaire maatregelen voor te nemen en dat kan niet anders, populaire zaken na te laten. Deze Regering bestaat uit bekwame mensen. Ik geloof dat betreft mankracht de sterkste sinds '45. (applaus)

We willen hen graag steunen. Het gaat echt om het belang van allemaal. Van welke partij dan ook, niet om belang van de VVD. Boven de partij belangen gaat nog altijd het belang van het land en de zorg voor de toekomst. De echte vernieuwing, het terugwinnen van vertrouwen en dus dat hangt n.l. samen versterking van de democratie. Want daartoe is vertrouwen nodig. Voorwaarde daarvoor is herstel van het economisch evenwicht. De mens bedreigt in zijn materiële zekerheid schenkt geen vertrouwen, dat is een natuurwet al staan er 10 Mansholten op. Nodig is ook de heldere indeling der partijen. En als Mansholt en de zijnen, dat wil ik nadrukkelijk zeggen, een verdienste hebben dan is het wel de scheiding der geesten die zij gemarkeerd hebben, die duidelijke scheidslijn tussen socialisme, dat steeds naar dwangmatige systemen grijpt en het liberalisme, dat altijd weer uitkomt op het individu en zijn eigen verantwoordelijkheid. Mansholt heeft gesproken, dat is zijn verdienste. En nu wij. Dat is niet eenvoudig maar het moet. Ik heb U uiteen gezet, dat we zo niet verder kunnen. Ik verwacht van de Regering de inflatie bestrijding. Maar ik zou onszelf, de VVD, willen belasten met ons antwoord op de problemen van vandaag. Als dat klaar is, kan de scheidslijn getrokken worden. Het gaat gebeuren in het 25e jaar van ons bestaan en het zal lukken als U allemaal helpt. (applaus).

Dames en heren, ik ben zelden zo blij geweest met een applaus als nu. Ik heb begrepen dat U mijn gedachte wilt steunen. Ik heb U gezegd het kan alleen maar lukken als U allemaal helpt. Maar er is er één, die wel bijzonder belangrijk is hierbij. En U begrijpt wel wie ik bedoel, dat is onze politieke leider inde Tweede Kamer, Hans Wiegel die ik graag het woord geef. (applaus)

Het terugdrukken van de overbesteding, bestrijding van de geldontwaarding, U Mevr. de Presidente hebt dat terecht centraal in Uw speech gesteld en het kritisch bezinnen op de overheidsuitgaven en taken dat was en is naar onze mening de eerste taak van het Kabinet Biesheuvel. Op 3 augustus van het vorig jaar dames en heren, zei de Minister President in de Regeringsverklaring de Overheid zal met haar middelen moeten woekeren. Uitgaven op hun maatschappelijk nut moeten toetsen. Overheidstaken moeten herwaarderen. Duidelijk bleek uit het Regeer accord en de regeringsverklaring van de Minister President dat het Kabinet Biesheuvel onder erkenning van wat financieel en economisch mogelijk is, tegemoet wilde en wil komen aan een maatschappelijke behoefte met inschakeling van de eigen verantwoordelijkheid en keuze vrijheid van de burger. In dat uitgangspunt, ik herhaal vandaag wat ik namens onze Tweede Kamerfractie op 4 augustus tijdens het Debat over de regeringsverklaring heb gezegd. Vonden en vinden wij onze liberale benadering van de politiek terug.

Omijkend naar de eerste 8 maanden van dit Kabinet, wil ik vanavond graag zeggen dat de Regering het vertrouwen, dat wij Haar in augustus hebben gegeven, niet heeft beschaamd. Natuurlijk waren en zijn we niet gelukkig met alle onderdelen van het Regeringsbeleid. De aanzienlijke verhoging van de belastingdruk in 1972 was voor ons moeilijk verteerbaar. Maar het tot stand brengen van een reeks van bezuinigingen van ruim 1 miljard. Het hersteld direct na de start van dit Kabinet, van het overleg met het bedrijfsleven en het geven op verzoek van het bedrijfsleven, van de vrijheid en verantwoordelijkheid voor de loon- en prijsvorming aan werkgevers en werknemers, gaf ons de overtuiging dat dit Kabinet vanaf het eerste begin van zijn werk ernstig gepoogd heeft de geld ontwaarding een halt toe te roepen. Aan die ernst twijfel ik ook vandaag niet. Ik twijfel nu wel aan de bereidheid van het bedrijfsleven, de verantwoordelijkheid waarom het zelf heeft verzocht en die het gekregen heeft, waar te maken. Zal, ik citeer "over enige tijd blijken, dat de voorwaarden niet aanwezig zijn om een duidelijke afzwakking van de inflatie in de voor ons liggende 2 jaar te realiseren, dan zou zich een geheel nieuwe situatie voordoen, dat zei de Minister President op 2 maart van dit jaar in Leeuwarden." En hij vervolgde ik noem dat dan een volstrekt nieuwe situatie, die zo ernstig zal zijn dat voor verstrekkende maatregelen niet mag worden teruggeschrokken. De Fractievoorzitter van de KVP in de Tweede Kamer, U heeft hem ook al genoemd Mevr. de voorzitter, Mr. Andriessen formuleerde het in een onlangs door hem geschreven artikel in zijn Partijblad aldus: het overleg van vorig jaar in het bedrijfsleven heeft niet die matiging gebracht, die wij hadden verwacht. Dat is jammer. Laat ik het vanavond zo zeggen.

Van bereidheid tot matiging is ons nauwelijks iets gebleken. De voorzitter van de Metaalbond NVV m.n. heeft zich alleen geïnteresseerd getoond in vergroting van eigen machtspositie. Zelfs een aantal van 100.000 werkelozen zo heeft hij in een dagblad interview gezegd, blijkt hem een zorg te zijn. De vrijheid die wij gezien onze liberale beginselen, altijd zo groot mogelijk willen doen zijn, vind haar natuurlijke begrenzing in de verantwoordelijkheid. Vrijheid zonder verantwoordelijkheidsbesef leidt tot chaos. Vrijheid die de vrijheid van anderen aantast moet worden ingeperkt. Voor ons is gezien de hoogte van de loonafspraken van 1972 de grens bereikt. Het bedrijfsleven heeft zijn verantwoordelijkheid tot op heden onvoldoende waar gemaakt. Ik mag een paar verwachtingscijfers voor 1972 noemen. Het planbureau verwacht een loonstijging van 12%, een prijsstijging van 6½% en een daling van de investering met 6% en een paar andere gegevens. De productie zal zich in een vertraagd tempo voltrekken, het rendement daalt, onze concurrentie positie verslechterd en de werkeloosheid zal tussen de 110 en 120.000 komen te liggen. Willen we er in slagen de werkeloosheid te bestrijden, de ontwikkeling van de regio's aan te pakken, dan is een krachtig terugdringen van de loon- en prijsstijging noodzakelijk. Het landbouwschap schrijft in het eerste punt van zijn urgentieprogramma voor 1972 en ik deel die mening, dat het voor de Nederlandse land- en tuinbouw van het allergrootste belang is de inflatoire ontwikkeling te gen te gaan.

En wat voor de landbouw geldt, geldt voor alle zelfstandigen of om Laurence Ten Cate, geen partijgenoot, dus ik kan hem gemakkelijk instemmend aanroepen te citeren: als er geen eind komt aan de vrolijke afwenteling van alle kostenstijgingen op anderen, dan gebeurt er helemaal niets, dan blijven de prijzen omhoog gaan en dan blijven de lonen stijgen zonder dat de productiviteit waaruit het moet worden verdiend, toeneemt. En dan gaat de inflatie door, waarvan allereerst zij het slachtoffer worden, die geen macht hebben om anderen met hun verdriet op te zadelen. Exacter is het niet te zeggen, Mevr. de voorzitter. En het zijn overigens niet alleen de aanpak van de werkeloosheid, het regionale beleid en de politiek t.a.v. de zelfstandigen welke door de voortgaande geldontwaarding worden gefrustreerd. Het peil van onze collectieve voorzieningen, worden door de voortwoekerende inflatie ernstig in gevaar gebracht. Van de groei van de begroting 1972 t.o.v. die van 71 met 5 miljard gaat 4 miljard op aan prijs- loon- en kostenstijgingen. Dat brengt mij in mijn betoog tot een in de toekomst te voeren loon- en prijsbeleid en tot de problemen rond het opstellen van de begroting van 1973. Onze voortreffelijke liberale vice Minister President in het Kabinet Biesheuvel Nelisse Geertsema heeft vorige maand tijdens een openbare bijeenkomst van onze partij in Delft gezegd, dat verder gaande besnoeiing op de overheids uitgaven noodzakelijk zullen zijn of om één van Steenkamps klippen in de schijnwerper te zetten, het opstellen van de begroting 1973 wordt nog een veel zwaardere opgave dan het maken van de begroting voor 1972. Maar Mevr. de voorzitter elke klip behoeft nog geen struikelblok te zijn. Met de Hr. Andriessen die onlangs nog een s heeft herhaald wat hij al eerder in een interview had gezegd n.l. dat verdere bezuinigingen onontkoombaar zijn, ben ik ervan overtuigd dat de Regeringspartijen elkaar zullen kunnen vinden. Met hen en met de Hr. Berger de fractie voorzitter van DS 70 in de Tweede Kamer, ben ik van oordeel dat de loon en prijsontwikkeling in 1973 voor het antwoord op de vraag of de begroting voor dat jaar rond gekregen zal kunnen worden, bepalend is. En ik er daarom vandaag bij de Regering op aan dringen op korte termijn met het bedrijfsleven tot een gesprek te komen over reële matiging van lonen en prijzen in 1973 en volgende jaren. De gespreks basis kan worden gevonden in het rapport, dat in oktober van het vorig jaar door een vijftal wijzen van de SER is opgesteld, de loon en prijsstijging etappe gewijs terug te dringen. De wijzen dachten in hun advies aan het terugbrengen in 3 jaar van de stijging van de loonsom per werknemer met 2% per jaar. Van een dergelijke matiging heeft onze partijgenoot Minister Lankman die tot de beste in het Kabinet Biesheuvel behoort, vorige maand in de Tweede Kamer gezegd, het te vraag te vinden of wij ons dit wel zouden kunnen permitteren. Dit betekent de Minister is, al zegt hij zelf bescheiden van niet, homo politicus genoeg om mijn vrije vertaling niet geheel onjuist te noemen, dat er sneller en meer gematigd zou moeten worden. In het overleg waar ik vanavond voor pleit zal de Regering moeten aansturen op het maken van keiharde afspraken met het bedrijfsleven of lonen en prijzen voor de eerstkomende jaren. Er is overigens nog een reden voor de Regering

om niet te wachten op de resultaten maar zelf mee te spelen in het overleg tussen werkgevers en werknemers over lonen en prijzen. De overheid is verreweg de grootste werkgever van ons land en de uitkomst van de loon onderhandelingen heeft direct grote gevolgen voor de Rijksbegroting. Is Mevr. de voorzitter, matiging van lonen en prijzen een onmisbare voorwaarde voor een evenwichtig en succesvol opstellen van de Rijksbegroting voor 1973, verdere bezuinigingen op de Rijks uitgaven zijn eveneens nodig. Gemakkelijk zal dat niet zijn. Ongewijzigd beleid soupeert als ik allerlei kranten-verhalen mag geloven en waarom zou ik dat niet, de ruimte al meer dan op. Die ruimte is ook niet meer zoals in voorgaande jaren 6½%, maar wellicht slecht 4½ % en de VVD, ik herhaal dat vandaag, vindt dat voorts de overschrijding van de uitgaven norm in 1972 in de loop van deze Kabinetsperiode moet worden ingehaald. Als ik dan ook nog eens onze opvattingen onderstreep en misschien is dat tegelijkertijd een vriendelijke reactie op het verhaal dat de Hr. Steenkamp een paar dagen geleden heeft losgelaten, dat de druk van directe t.o.v. indirecte belastingen te zwaar is. Dat we met een totaal van premie en belastingdruk van bijna 50% van ons nationaal inkomen de grenzen wel zo ongeveer bereikt hebben en dat wij vasthouden aan de automatische terug-gave van de progressie opbrengst van de loon en inkomstenbelasting, dan is wel duidelijk dat wij ten volle beseffen voor welke problemen de Regering zich gesteld ziet. Over het betoog Mevr. de Voorzitter van de Hr. Steenkamp aan het begin van deze week, wil ik vanavond niet teveel zeggen. Maar ik dacht wel dat de fractievoorzitter van de P.v.d.Uil, de fractievoorzitter van de PvdA in de tweede Kamer, de Heer Den Uyl, een beetje gelijk had toen hij van de week zei, Steenkamp is terug bij zijn eerste memorandum. U weet dames en heren, welk antwoord de Hr. Geertsema, die toen fractievoorzitter was van de VVD in de Tweede Kamer op dat memorandum van Steenkamp heeft geschreven. En ik graag bereid om de Hr. Steenkamp een duplicaat van dat antwoord alsnog te doen toekomen. (applaus)

Mevr. de voorzitter ik wil dit deel van mijn betoog nog eens samenvatten. Eerste punt. De overgekoekte lonen en prijzen moeten weer de pot in. Spoedig overleg tussen Regering en bedrijfsleven hiervoor is noodzakelijk. De Regering zal niet lijdzaam mogen toezien. Ze heeft met het oog op de collectieve voorzieningen op de positie van de zelfstandigen toestand van de regio's en de werkgelegenheid situatie in onmiskenbare eigen verantwoordelijkheid. Lukt het niet met het bedrijfsleven tot sluitende afspraken te kunnen komen, dan mag de Regering niet aarzelen in lonen- en prijzen in te grijpen.

Tweede punt. Ook via de Rijks begroting moet de Regering alles doen om de geldontwaarding te lijf te gaan. (applaus)

De bezuinigingen in 1972 zien wij als een goede eerste stap maar wel als een eerste. Voor 1973 zijn verder gaande bezuinigingen onontkombaar en wij dringen in dit verband met de meeste kracht aan, of realisering van de afspraak in het Regeer accord tot een zeer kritische doorlichting door onafhankelijke deskundigen van de Overheidstaken te komen. (applaus)

Derde punt. De regeringspartijen moeten alles doen om het

Kabinet Biesheuvel te steunen in zijn pogen de financieel economische toestand voor ons land gesaneerd te krijgen. Ik ben daarmee dan gekomen tot het tweede deel van mijn betoog, n.l. de samenwerking tussen de Regeringspartijen en de partij politieke situatie. Voor het voortbestaan van dit Kabinet is die goede samenwerking tussen de Regerings partijen van groot belang. En niet alleen goede samenwerking, ook onderling vertrouwen in elkaars loyaliteit. Dat geldt zowel voor de Kamer fracties als voor de bestuurders en voor de achterban van de verschillende partijen. Aan onze loyaliteit Mevr. de voorzitter, U hebt het al gezegd hoeft niet getwijfeld te worden. Maar onze Tweede Kamer fractie vindt het advies overigens dat Dr. de Zeeuw, voorzitter van de KVP aan zijn fractie heeft gegeven n.l. om inventief te zijn binnen het regeer accoord. Hoogst verstandige raad. Wij tenminste zullen alles doen om uit het accoord te halen wat er uit te halen valt. Of om de antwoorden op de kritiek die de huidige voorzitter van de AR Tweede Kamer fractie, Mr. Haentjes af en toe via de pers op ons loslaat. De VVD Tweede Kamer fractie acht zich naar beste liberale traditie regeringspartij of oppositie partij verplicht steeds duidelijk de eigen opvattingen naar voren te brengen. Dat is de taak van elke politieke groepering in het Parlement. Een taak overigens die de voorganger van de Hr. Haentjes altijd op zo eigen niet mis te verstane wijze heeft vervuld. Voor diegenen die nog twijfels hebben over onze geneigdheid het Kabinet Biesheuvel te blijven steunen, wil ik het graag nog eens zeggen. Zolang wij in het beleid van dit Kabinet voldoende van onze visie terugvinden en tot nu toe is dat zo, zolang zullen wij loyaal en van harte dit Kabinet onze steun blijven geven. Door die samenwerking Mevr. de voorzitter tussen de 5 Regerings partijen, de samenwerking ik herhaal dat die essentieel is voor het voortbestaan van het Kabinet Biesheuvel, fietst zo nu en dan een enkele partij voorzitter heen. U niet Mevr. de voorzitter. 'Free wheelen' noemde de Minister President dat enige tijd geleden, lucht fietsen zou je dat vrij vertaald kunnen noemen. De voorzitters van CHU en KVP houden op hun fietstocht overigens keurig links van het midden. Je zou zo langzamerhand gaan geloven dat de SGP in het centrum van onze politiek zou staan. Mevr. de voorzitter, de Hr. de Zeeuw, een man die volgens de oud voorzitter van CHU, Prof. v. Hulst, het vak nog moet leren, is door zijn collega voorzitter van de ARP Dr. Veerman vorige week op een vergadering het gebruik van holle termen en opportunisme verweten. Van je vrienden moet je het maar hebben. Ook AR voorzitter Haentjes ergert zich aan het optreden van de Hr. de Zeeuw. Ons Mevr. de voorzitter, ergert de Zeeuw niet. U weet het dames en heren, Mevr. v. Someren fungeert zelfs binnenkort voor een keer op de TV als Zeeuws meisje . (applaus)

Maar om nu te zeggen dat de man die vertelt in PvdA en D 66 natuurlijker bondgenoten te herkennen dan in de VVD, dat zo'n man een bijdrage levert tot de eensgezindheid van de regerings partijen, dat gaat mij iets te ver. Speculeren van Dr. de Zeeuw of een Rooms Rood Kabinet na 1975 moet ons op ons qui-vive doen zijn.

En ons nog een s extra stimuleren in het regeringsbeleid in de periode tot 1975 zoveel mogelijk van ons program verwezenlijkt te krijgen. Dat lijkt mij op de verhalen van de Hr. de Zeeuw een passend antwoord. Ik ben daarmee gekomen bij de partij politiek situatie en de plaats van de VVD daarin. U weet het we lezen dat geregeld in de krant, 3 confessionele partijen zijn in druk gesprek over de vorming in de toekomst van 1 christelijke partij. Er zijn nog wat kleine verschillen van inzicht over het tempo waarin, en de wijze waarop midden of links van het midden, open of niet, maar ach kleine verschillen daar komen ze wel overheen. Wij nemen voorshands aan dit parcour met hindernissen alleen maar als toeschouwer deel. Daarom dames en heren als toeschouwer omdat onze partij een fundamenteel ander uitgangspunt heeft, da de confessionele groeperingen, Onze partij acht, zo staat het in art. 1 van ons beginsel program, gemeenschappelijk inzicht aa met staatkundig beginsel en voor ons is dat onze liberale overtuiging, de beste waarborg voor vruchtdragend samengaan in dezelfde staatkundige organisatie. Maar we moeten overigens niet alleen passief toeschouwer zijn bij dat geonderhandel over de vorming van 1 christelijke partij. Het zal blijken dat die ene confessionele groepering waar de leiders van de 3 confessionele partijen van dromen, de politieke koers van Dr. de Zeeuw zou gaan varen dan is de tijd rijp naar mijn mening om met die christelijke kiezers die dat niet wensen tot een gesprek over nieuwe partij formaties te komen. En wat geldt voor de confessionelen, geldt ook voor D 66. Alleen is t.a.v. die groep de tijd voor actie waarschijnlijk dichterbij. Mej. Goudsmit en een grote groep binnen de Tweede Kamer fractie van haar partij stelt zich de laatste tijd veel positiever op tegenover de VVD dan in het verleden. Ook enkelen binnen de Eerste Kamer fractie en velen in Prov. Staten, Gemeenteraden en plaatselijke besturen streven, dat is mijn stellige indruk, naar normalisatie van de betrekkingen met de VVD. En delen de emotionele afkeer die de inmiddels wat vermoeide leider van D 66 Mr. v. Mierlo van onze partij heeft, niet. Het pas uitgebrachte rapport van de commissie Mansholt dat bol staat van centralisatie nationalisatie en collectivisatie zou wel eens voor een stroomversnelling kunnen zorgen. En dat kunnen wij de commissie Mansholt dankbaar voor zijn. (applaus)

Ik zeg het dames en heren daarom vanavond met grote nadruk, als, je weet dat nooit, de heer van Mierlo het leiderschap van zijn partij in handen weet te houden en zijn groep in een blijvende omarming van de P.v.d.A. stuurt dan kunnen die D 66 ers die dat niet wensen te aanvaarden zich er verzekerd van weten, dat wanneer zij uit hun partij stappen en zich tot ons wenden, wij voor hen openstaan. (applaus)

Toen Prof. Oud en met hem een groot aantal oud vrijzinnig democraten die zich bij de PvdA niet thuisvoelden zich in 1947 wendden tot de partij voor de vrijheid reageerde die groepering direct positief. Uit de partij voor de vrijheid en de groep Oud werd toen in 1948 onze VVD geboren. Die openheid vande partij voor de vrijheid van toen moet de VVD nu betrachten, als groepen binnen D 66 en binnen de confessionele partijen zouden

doen blijken, dat zij met ons tot een gesprek zouden willen komen. En precies dezelfde houding, dat wil ik onderstrepen moeten wij ook t.a.v. DS 70 innemen. Met die partij bestaat nu reeds in de Tweede Kamer een voortreffelijke samenwerking. De Hr. Berger en ik plegen regelmatig overleg. Sommige ook binnen onze partij Mevr. de voorzitter, hebben wel eens gevraagd waarom geen fusie DS 70 VVD op dit moment. Voor zo'n fusie voel ik als dit samengaan zich tot deze 2 partijen zou beperken op dit moment niets. In de eerste plaats is nog niet duidelijk genoeg gebleken waar de achterban van DS 70 naar toe wil en in de Tweede plaats geloof ik niet dat een samengaan van VVD en DS 70 thans onze invloed op het praktisch politieke beleid zou vergroten. Nu staan wij anders als ten tijde van het Kabinet de Jong getweeën en niet meer alleen tegenover een macht van confessionelen. En ook is het zo, dat een fusie onze beide partijen stemmen zouden kunnen kosten en daarmee onze macht zou kunnen verkleinen. Maar als wij ooit nog eens komen tot een fundamentele hervorming van ons partij stelsel, dan ben ik er van overtuigd, dat er tussen ons liberalen en DS 70 zoveel punten van overeenstemming zullen zijn te vinden, dat een samengaan in groter verband heel duidelijk tot de mogelijkheden behoort. Mevr. de voorzitter over de P.v.d.A. kan ik kort zijn, wijlen onze grote politieke voorman Prof. Oud, zei in 1956 op een jaarvergadering van de VVD: ik citeer "het socialisme is veel minder dan het liberalisme, bereid de bakens te verzetten als het getij verloopt. Dit komt doordat het liberalisme een beginsel en het socialisme een dogma is. Krachtens dit dogma wordt van socialisatie alles verwacht. Steeds weer is de conclusie dat er nog niet genoeg gedirigeerd wordt." Die woorden dames en heren, van Prof. Oud zijn gebleken. Bij het socialistisch uitgangspunt past zelf doen slecht. Voor het streven naar individuele bezitsvorming hebben socialisten altijd weinig gevoeld. Middenstanders werden door een P.v.d.A. Kamerlid eens een keer dwaze zelfdoeners genoemd. En de aanpak van de woningnood om nog eens een keer een voorbeeld te noemen in de vijftiger jaren is door de invloed van de socialisten op het regeringsbeleid ernstig bemoeilijkt. De problemen van de 70-er jaren zijn anderen dan die van het verleden. Het zijn nu de vraagstukken van bevolkingsgroei. Uitputting van grondstoffen en milieuvervuiling die centraal staan. Maar het socialistisch medicijn is precies hetzelfde gebleven. De wonder olie van nationalisatie en dirichet wordt ook nu weer voorgeschreven. (applaus) Mansholt heeft de profeten mantel van Marks van de kapstok gehaald. Hij en De Uyl moeten alleen nog uitmaken, wie die nu wat mottige jas mag aantrekken. Van Mierlo is in ieder geval zeker van de rol van slippendrager. (applaus) Dit deel van mijn betoog, het tweede deel van mijn betoog afsluitend, kan ik niet tot een andere conclusie komen dan deze: het partij politieke beeld is nog even verward als enkele jaren geleden. En die verwarring groeit, afsplitsing zouden wel eens op korte termijn kunnen optreden. En het is daarom van het grootste belang, dat wij als liberalen alles doen om klaar te staan als succesvolle actie van onze kant mogelijk is. In chaotische discussies moeten we ons overigens niet begeven. En aan nieuwe partij vorming, waarin wij onze eigen beginselen en uitgangspunten onvoldoende terug zouden vinden, moeten wij zeker niet meedoen.

Daarom ook, acht ik het initiatief van onze partij voorzitter vanavond heeft aangekondigd n.l. het gaan werken door de hele partij aan de opstelling van een liberaal manifest, buitengewoon toe te juichen. Als wij erin slagen in het voorjaar van 1973, waarin wij ons 25 j. bestaan herdenken, dat jubileum te vieren met de presentatie van een nieuw liberaal werkprogram, dan is daarmee weer eens onderstreept, dat liberalen niet tevreden terugkijken op wat bereikt is, maar zich altijd willen vernieuwen en vasthoudend aan hun principes in een actieve politiek, dynamisch willen zijn. Ik wil het derde en laatste deel van mijn rede wijden aan het aanstippen van enkele punten die naar mijn persoonlijke opvatting zeker een plaats in ons nieuwe manifest, ons nieuwe liberale manifest, zouden moeten krijgen. Ik wil 5 suggesties doen. Ik geloof dat het bevolkingsvraagstuk in ons nieuwe manifest een centrale plaats moet innemen. Ik geloof dat de aanpak van het milieu probleem, hoofdprobleem van de toekomst ook heel duidelijk in dat manifest weerklank moet vinden. Ik vind dat het financieel beleid fundament voor onze politiek er ook heel duidelijk in moet staan. Uiteraard moeten we ook spreken over buitenlands beleid en defensie politiek en een 5e onderwerp dat ik zou willen aanstippen het onderwijs aan onze opvatting, het breekijzer bij uitstek. In versterde maatschappelijke verhoudingen ook dat onderwijs moet in ons program een hoogst belangrijke plaats krijgen. Ik begin dan bij dat eerste punt wat ik heb aangestipt. Voor de aanpak van het bevolkingsprobleem. ik heb dat gezegd Mevr. de voorzitter, zal een centrale plaats dienen te worden ingeruimd. Ons eerste Kamerlid Prof. Zoutendijk heeft er in een dagblad interview terecht op gewezen dat er over de wijze van benadering en de aanpak van dit vraagstuk grote overeenstemming bestaat tussen P.v.d.A., V.V.D. D 66, en DS 70. Wij stellen (een stuk missend)

..... eigen verantwoordelijkheid voor de gezinsgrootte van de ouders voorop. Zowel uit ons verkiezingsprogram als uit de voortreffelijke nota van mijn fractiegenote Mevr. Veder-Smit blijkt dat. Wij zien ook voor de overheid op dit terrein vele taken. Ik denk aan voorlichting, over het bevolkingsvraagstuk, gezinsplanning en geboorteregeling, ik denk aan het onderwijs, aan het geven van bijzondere aandacht aan het bevolkingsprobleem bij de opleiding van hen die daar en ook in het maatschappelijk werk en in de gezondheidszorg werkzaam zijn. En ik denk om een paar andere voorbedden te noemen aan het wegnemen van wettelijke belemmeringen t.a.v. de verkrijgbaarheid van voorbehoedmiddelen, aan de pil in het ziekenfondspakket en aan noodzakelijke beleidswijzigingen, staats-secretaris Rietkerk in de kinderbijslag- en aftrek regelingen (applaus)

Ik hoop dan ook dat de staatscommissie die na een reeks van vragen van onze kant eindelijk door de regering is ingesteld om deze problematiek te onderzoeken overigens met een taak opdracht die ik, ik formuleer dat vriendelijk als woordvoerder van een Regeringspartij Mevr. de presidente, een taakopdracht die ik aan de magere kant vind , tot een reeks van maatregelen zal adviseren, die van invloed zullen kunnen zijn op de toekomstige ontwikkeling van onze samenleving.

De aanpak van het bevolkingsprobleem moet naar mijn mening daarom zo centraal worden gezet omdat vele andere vraagstukken, ik denk aan milieu hygiëne, aan de ruimtelijke ordening, aan het verkeer, woningbouw, daarvan afgeleide vraagstukken zijn. Ik stipte Mevr. de voorzitter, al aan, dat hetgeen verbazing zal wekken dat ook de milieu hygiëne of beter gezegd het milieu beheer een belangrijke plaats in ons manifest zal moeten krijgen. Onze politieke tegenstanders proberen altijd de politieke goocheltoer te maken, door te beweren dat het milieu vraagstuk de VVD niet interesseert. Daarom is het goed vandaag nog eens te zeggen, U hebt dat ook gedaan Mevr. de Presidente, dat de VVD de eerste politieke partij is, die op 27 mei dus kort voor de conferentie van Stockholm een speciaal congres aan het Milieu vraagstuk wijdt. Daarom is het ook goed nog eens te zeggen, dat Prof. Böttcher het enige Nederlandse lid van de Club van Rome lid van onze partij, daar één van de sprekers zal zijn. Het milieu vraagstuk zelf is een technisch probleem maar de oplossing ervan, ik ben het hier duidelijk oneens met KVP voorzitter de Zeeuw is wel degelijk politiek. Van socialisten en liberalen inzake hun benadering van het bevolkingsvraagstuk aan een kant, het rapport van de commissie Mansholt met zijn afwijzing van economische groei, zijn onheils provocieën, zijn reactionair socialistische dirigistische aanpak geeft een kijk op de zaak waar wij niets van moeten hebben. Juist daarom is het van het grootste belang dat wij op ons komend milieu congres, voortbouwend op ons verkiezingsprogramma een aantal lijnen zullen weten te trekken waarlangs wij naar ons liberaal inzicht dit vraagstuk te lijf willen gaan. Resultaten van het werk van de Club van Rome en ik oordeel over dat werk uitermate positief, moeten ons aan het denken zetten, moeten voor ons een uitdaging zijn, een stimulans om met onze kennis onze inventiviteit en onze inzet wegen te vinden de problemen aan te pakken. Alle energie, al onze persoonlijke inzet, een goed liberaal principe, zal erop gericht moeten zijn ervoor te zorgen dat de wereld er niet zo uit gaat zien als de club Mansholt ons voorschotelt. Mevr. de voorzitter, ik sprak reeds over de tegenwoordig nogal modieus verworpen economische groei. En het eerste deel van mijn verhaal heb ik ruime aandacht gegeven aan de financiële en economische situatie van ons land, van fundamentele betekenis voor de toekomst van ons land is een evenwichtig financieel beleid. Politiek gericht op economische vooruitgang en een beleid dat er zorg voor draagt dat alle groepen in onze samenleving hun rechtmatig aandeel in onze welvaart krijgen. Dat is het derde punt dat ik zou willen aantippen. Onder evenwichtig financieel beleid verstaan wij, ik herhaal wat ik zo pas in het eerdere deel van mijn rede heb gezegd, dat wij de noodzaak van een goed peil van collectieve voorzieningen erkennen, van oordeel zijn dat er een grens is aan inperken van de vrije bestedingsmogelijkheden van de burgers. Dat geldt voor de belastingdruk, maar ook voor de premiedruk. De regeringspartijen hebben afgesproken, dat de premie druk in de periode 71-75 niet meer zal mogen stijgen dan met 3% van ons nationaal inkomen, willen wij de AOW uitkeringen kunnen optrekken, willen wij ook de zelfstandigen hun invaliditeits verzekering geven, dan zal toch elders moeten worden gekapt.

De kinderbijslag uitkering voor het eerste en tweede kind zullen moeten worden bevroren als eerste stap op de weg naar totale afbouw in de toekomst van deze verzekering tussen aanhalingstekens. (applaus)

Misbruik van sociale voorzieningen moet onmogelijk worden gemaakt.

tegengegaan en de mazen van de wetgeving worden vernauwd om nog eens uit de lijst van werkafspraken te citeren. U weet die lijst vinden wij een onderstreping van het regeerackoord en van het regeerbeleid. Er ligt op dat terrein voor onze staatssecretaris Rietkerk, in wie wij zeer veel vertrouwen hebben, een prachtige taak. Mevr. devootzitter, economische vooruitgang waar ik zo pas over sprak achten wij pertinent noodzakelijk, omdat daar zowel de individuele besteding als de toenemende uitgave voor gemeenschapsvoorzieningen, ik noem alleen maar het milieu, de woningbouw en het onderwijs uit zullen moeten worden betaald. Met ons streven naar een rechtmatig aandeel in de welvaart voor alle groepen, bedoel ik te onderlijnen dat aan onze mening de zelfstandigen, die ik zou willen noemen de ruggegraat van onze samenleving, al jaren een te klein deel van de nationale koek krijgen. Gezond financieel beleid, terugdringen van de inflatie en doorgaan van de inflatie correctie is m.n. ook in hun belang. En daarnaast zijn gerichte maatregelen pertinent noodzakelijk. Wij staan er op dat de plannen voor een pensioenvoorziening voor de zelfstandigen op basis van het rapport van de commissie Van Soest op 1 januari 1973 zullen ingaan. De georganiseerde landbouw heeft tot de noodzaak daarvan in zijn urgentieprogram 72 terecht aangedrongen. Voor ons is het kabinetsbeleid t.a.v. de zelfstandigen toetssteen voor ons oordeel over de politiek van deze regering. Mijn fractiegenoot Porteyne voorzitter van de vaste Tweede Kamerfractie voor de Tweede Kamer commissie van midden- en kleinbedrijf zal zijn uiterste best doen ervoor zorg te dragen dat de zelfstandigen recht wordt gedaan. (applaus). Dat zullen ook onze landbouw deskundigen doen, vooral de positie van de Nederlandse akkerbouw blijkt zo ongunstig te worden dat de bestaansbasis daarvan dreigt weg te vallen. Dat kan en dat mag niet. Richtsnoer tot het Europese landbouw prijsbeleid zal naar onze mening moeten zijn de voorwaarde te scheppen dat onze agrariërs de algemene inkomens ontwikkeling bij kunnen houden. (applaus)

Mevr. de voorzitter, na mijn kanttekeningen bij een aantal financiële, economisch en sociale vraagstukken die naar mijn opvatting in ons manifest aab de orde zullen moeten komen, wil ik thans een vierde beleidsterrein aantippen. De buitenlandse en defensie politiek.

Ons Europees liberaal ideaal is en blijft een super nationaal Europese regering gecontroleerd door een rechtstreeks gekozen door supra nationaal Europees parlement. Dat is nu nog verre toekomst. Maar onze geestverwanten in Europa onder leiding van de liberale fractieleider in het Europees parlement mijn vriend Berkhouwer zullen zeker alles in het werk stellen om de nodige stappen in deze richting te blijven nemen. Een eensgezind Europa moet naar onze mening ook in de toekomst binnen de NAVO hecht met de Ver. Staten samenwerken.

In die hechte samenwerking moet iedere partner zijn eigen aandeel leveren. Dat betekent voor ons land dat wij bereid zullen moeten zijn onze taak in de verdediging van het Westen te blijven vervullen. (applaus)

Onze partijgenoot dames en heren Minister de Koster draagt daarbij de eerste verantwoordelijkheid. De partij vindt hij daarbij achter zich. (applaus)

Er is hier en daar, ook daar heeft U misschien af en toe wat over gehoord en ik heb er wat over gelezen, wel eens gesuggereerd dat de hoogte van de defensie uitgaven zou leiden tot een breuk tussen KVP en VVD. Alle verhalen daarover zijn met de duimen geschreven. KVP generaal van Elzen mag de militaire deskundigen in de commissie van Rijckevorsel dan wel quasi geestig de kroonkurken van het Ministerie noemen. Zijn Opperbevelhebber fractie voorzitter Andriessen heeft in het KVP partijblad van 16 maart geschreven, te verwachten dat de Regerings fracties elkaar bij de oplossing van de defensie problematiek zullen kunnen vinden. Ik deel die mening al moet ik er bij zeggen, dat ik somtijds wel de indruk heb dat ik in dat streven in onze voortreffelijke Schout een heel wat betere secundant getroffen heb dan Andriessen in zijn schutter. (applaus) Maar ik zeg daar Mevr. de voorzitter ook bij, dat het met het overleg tussen de 5 defensie deskundigen in de Tweede Kamer naar mijn indruk de goede kant weer opgaat. Dat geldt m.n. ook voor de opstelling van de heer van Elzen heb ik de indruk en dat acht ik verstandig en verheugend. Waarom overigens Mevr. de voorzitter hecht onze partij zo aan goede defensie. Niet omdat wij ijzer-vreters zijn, maar wel omdat we defensie een van onze belangrijkste collectieve voorzieningen vinden. Zonder een goede defensie loopt onze vrijheid tot alles wat wij met elkaar in de loop der jaren in ons land hebben opgebouwd, gevaar. En aan de goedkope demagogie waaraan onze politieke tegenstanders zich nog al eens te buiten gaan, doen wij dan ook niet mee. Wij stellen defensie niet tegenover onderwijs, wij zeggen van beiden dat ze wezenlijk zijn voor het handhaven in de toekomst van de vrijheid en ontplooiingsmogelijkheden van ons volk. (applaus)

Kom daarmee tot de 5e en laatste suggestie voor ons liberaal manifest. Het onderwijs beleid. Mag ik het wat simplistisch zeggen, maar desalniettemin waar. Socialisten willen uiteindelijk naar een maatschappij toe waarin iedereen wordt beloond naar de behoefte die die heeft. Of waarvan hij zegt dat hij ze heeft. Liberalen streven naar een samenleving waarin op het fundament van een goed stelsel van sociale voorzieningen ieder beloond wordt naar deprestaties die die levert en de verantwoordelijkheden die hij draagt. Dat uitgangspunt overigens verplicht ons om ons ervoor in te zetten dat iedereen ook in staat wordt gesteld alles uit zich te halen wat in hem zit. Daarom leggen wij binnen het totale overheidsbudget de prioriteit bij het onderwijs. De oppositie bedrijft valse demagogie door het do voor te stellen alsof deze regering in de onderwijsbegroting blindelings zou hebben gehakt en voor het onderwijs niets over heeft. 1 cijfer, de begroting voor onderwijs voor 72 is in vergelijking met die van 1971 gestegen met ruim 1300 miljoen. Natuurlijk zijn de middelen niet onbeperkt.

Daarom legt de VVD binnen de onderwijs begroting de prioriteit bij het kleuter en basis onderwijs. Daarom wensen wij dat is een concrete uitwerking van ons ideaal gelijke kansen voor iedereen m.n. in de armenwijken van de grote steden. En in de achtergebleven delen van ons land experimenten worden gestart om kinderen jonger dan 4 jaar op te vangen en te begeleiden. Achterstand in de jongste jaren opgelopen kan, dat is wel gebleken, niet of nauwelijks worden ingehaald. Het onderwijsbeleid Mevr. de voorzitter, ik heb dat al gezegd is naar onze visie het breekijzer bij uitstek in verstarde maatschappelijke verhoudingen en het scheppen van ontplooiingsmogelijkheden, van gelijke kansen voor iedereen is een uitvloeisel van ons eerste beginsel. Het beginsel van de vrijheid. Van ware vrijheid is geen sprake als er geen vrijheid voor allen is. Goed onderwijs zien wij als startvoorwaarde voor het bereiken van naar ons ideaal de vrije maatschappij met vrije mensen. Ik kom dan nu aan mijn eind, althans voor wat betreft mijn bijdrage tot deze avond. Tijdens mijn tournee van het afgelopen half jaar dames en heren door het land, heb ik overal volle zalen en enthousiasten partijleden getroffen. Dat is zeg ik vriendelijk in sommige partijen nog wel eens anders. De tweede Kamerfractie van de VVD is een hardwerkend en eensgezind team. Dat schijnt ook niet overal zo te wezen. En de samenwerking tussen de partij voorzitter en beide Kamerfracties is voortreffelijk. Dat is niet bij alle politieke groeperingen gebruikelijk. Samenwerking, eensgezindheid en enthousiasme kenmerken onze partij. Wij hebben, ze zijn allen vanavond in ons midden, vijf uitstekende bewindslieden, excellenties in de ware betekenis van het woord, met Geertsema als hun kundig aanvoerder. Wij zijn het met hun beleid van harte eens en wij zijn er ook van overtuigd en ik wil m.n. ook vanavond staatssecretaris Vonhof noemen dat onze bewindslieden hun uiterste best doen dat liberale beleid op hun departementen overtuigend uit te dragen. (applaus)

De beide liberale kamerfracties, Mevr. de voorzitter dames en heren, steunen het Kabinet Biesheuvel loyaal en rekenen het daarbij tot hun taak zo veel mogelijk van ons eigen program en onze eigen visie in het regeringsbeleid te doen doorklinken. En onze partij is een enthousiaste partij met leden die zich willen inzetten. Een partij die openstaat voor anderen. Die haar beginselen voorop stelt, niet links of rechts kijkt maar koers houdt. Altijd dynamisch bezig is zichzelf te vernieuwen. Onze oud vice Minister President Drs. Korthals ik ben er geweldig blij mee dat hij vanavond weer in ons midden is (applaus) onze oud vice Minister President de Heer Korthals heeft eens gezegd, de velden zijn wit om te oogsten. Ik ben ervan overtuigd dames en heren dat wij liberalen die oogst binnen zullen halen. (applaus)

Hartelijk dank Hans Wiegel voor deze geweldige redevoering. Dames en heren, ik zei U straks al de techniek, de telecommunicatie heeft het laatste woord en daarom begonnen wij straks misschien wat abrupt terwijl diversen Uwer na zich ontworstelt te hebben aan het spitsuur gewoel zich nog de zaal inpersten begonnen wij reeds met onze redevoeringen. Nu dan wil ik komen tot mijn officiële welkom. Ik heb straks al gezegd hartelijk welkom allemaal en daar heb ik het toen bij gelaten.

Maar ik zou toch nu in het bijzonder welkom willen heten onze bewindslieden de heren Geertsema, de Koster Lankman, Vonhof en Rietkerk. (applaus) en uiteraard ook hun echtgenotes. Ik zou welkom willen heten onze ere leden de heren van der Pols en Delprat en de Hr. v.d. Berg moge het mij vergeven, hij heeft vele alg. vergaderingen bijgewoond en hij weet de voorzitter kan zich vergissen uiteraard een heel speciaal applaus voor de Hr. v.d. Berg. En dan Hans Wiegel heeft het al gezegd, ik ben bijzonder verheugd over de aanwezigheid van oude vice premier en thans Staatsraad de Hr. Korthals. (applaus). Uiteraard ben ik ook bijzonder verheugd om diverse oud bewindslieden in de zaal te zien zitten en dan denk ik m.n. aan de Hr. Witteveen, de Hr. Polak, de Hr. Keizer. U ziet wij zijn een goede familie, we blijven goed met elkaar ook met de Oud bewindslieden, heel hartelijk welkom. Fijn dat U vanavond gekomen bent. Dan heet ik hartelijk welkom de afgevaardigden uit België voor de Partij van Vrijheid en Vooruitgang, de Hr. Fernand C. uit Borgloon, voor het Liberaal Vlaams Verbond de Hr. Frans Strieleman en echtgenote uit E. Heel hartelijk welkom Belgische vrienden. Een speciaal welkom voor de besturen van JOVD en LSVN en dan in de laatste maar niet de minste plaats de dames en heren van de pers, die helaas alweer een vrije avond moeten opofferen aan een partij congres. Ik hoop dat zij vanavond een bijzonder goede avond en morgen een goede dag met ons zullen hebben. Van onze Duitse vrienden ontvinden wij het volgende telegram.

Die Freie Demokratische Partei der Bundesrepublik Deutschland grüsst Ihrer Niederländische Nachbar Partei anlässlich Ihres Partei Tages und wünscht den Tahlnameren einen erfolgreichen Verlauf Ihres Tagen in gemeinsamen Wirken für die Liberale Idee. Karl Herman F. General Sekretar der FDP.

Dan is er een telegram van ons ere lid de Hr. Detmeyer die wegens gezondheidstoestand niet aanwezig kan zijn. Hij wenst ons een uitstekende alg. vergadering. Ik stel U voor de Hr. Detmeyer een telegram terug te zenden en hem van harte snel beterschap te wensen.

Voorts stel ik U voor om een telegram te verzenden aan Hare Majesteit de Koningin (applaus) van de volgende inhoud. Ik wil het U toch voorlezen omdat er 1 zin anders is dan anders.

De Alg. Vergadering van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie op 24 en 25 maart in Nijmegen bijeen, betuigt trouw en aanhankelijkheid aan Uwe Majesteit en Haar Huis en wenst U van harte geluk met de geboorte van Uw zevende kleinzoon. (applaus)

Dames en heren, dan is de opening nu voorbij en nu begint wat ik zou willen noemen het werkgedeelte. U weet van mij van vorige gelegenheden dat ik buitengewoon veel begrip heb voor de functie van jaarmarkt die een partij een alg. vergadering nu eenmaal heeft. Mocht U elkaar gewoon gezellig willen ontmoeten, doet U het vooral in de wandelgangen, maar ik zou bijzonder graag hier in de zaal de werkvergadering, die noodzakelijk is het spijt me het kan niet anders, ik heb in Liberaal Reveil uiteen gezet dat ik het ook niet altijd gezellig vind maar het is nu eenmaal noodzakelijk om je reglementen aan te passen, om je huishoudelijk gedeelte te behandelen en dan mag U van

mij als huisvrouw gerust een anti huishoudelijk trauma veronderstellen. Doet U dat maar, dat mag U maar ook in een politieke partij heb je een brok huishouden dat geregeld moet worden. En dat gaan wij nu in een zo snel mogelijk tempo hoop ik, doen. Diegenen die dus gewoon gezellig willen praten met vrienden, laten die dat rustig in de wandelgangen doen, maar ik hoop dat een zeer groot gedeelte in de zaal aanwezig blijft om bij het volgende meer huishoudelijk gedeelte ons te steunen en van hun gedachte te doen blijken. Dan geef ik nu voor het volgende punt volgaarne de voorzittershamer aan de vice voorzitter de Hr. Talsma die het onderwerp reglementswijziging met U zal behandelen.

Dames en heren om te beginnen een praktische mededeling, de koplampen van auto 14-66 NA branden nog volop maar waarschijnlijk niet zo lang meer.

Dames en heren aan de orde is punt 3 van de agenda, die opgenomen is geweest in de bijlage van ons blad van 21 januari. Voorstel van het hoofdbestuur tot herziening van de partijraad. Er zijn over dit voorstel een aantal amendementen in gekomen, die vindt U in de volgende bijlage van het nummer van 17 maart. De voorstellen over de herziening van de partijraad zijn voorbereid door een commissie uit onze partij met de Hr. Korthals Altes als voorzitter, Mevr. Detmeyer, de Hr. Bon, de Hr. Goeman Borgesius en de Hr. den Ouden. de Hr. Korthals Altes zal als woordvoerder van de commissie optreden en die zal beginnen een korte toelichting nog op de voorstellen te geven.

Mijnheer de voorzitter, dames en heren, ik zou graag namens de commissie en het hoofdbestuur een korte toelichting geven voorafgaande aan de verdere discussies o v e r d e redenen die tot dit voorstel hebben geleid. Ik zal daarbij niet ingaan op de ingediende amendementen en wijzigingsvoorstellen, omdat het de bedoeling is dat die eerst, indien dat wordt gewenst, zullen worden toegelicht door de voorstellers.

De partijraad heeft op het ogenblik zoals de functie van de partijraad nu geregeld is in het huishoudelijk reglement een voornamenlijk adviserende taak. En een van die taken is dat de partijraad over voorstellen die..... dames en heren wilt U enigszins uw discussies in de wandelgangen verplaatsen zoals de voorzitster heeft gevraagd en luisteren naar de Hr. Korthals Altes. Ik vind n.l. minder erg wanneer de zaal leeg is dan wanneer de zaal blijft praten. De partijraad heeft dus op het ogenblik een voornamenlijk adviserende functie, zo is het in ieder geval in de reglementen geregeld en dat houdt o.a. in dat over alle voorstellen die aan deze alg. vergadering worden gedaan de partijraad met wisselend succes overigens van te voren een advies geeft over de vraag of het voorstel aanvaardbaar is of niet. Maar in de laatste jaren en m.n. de laatste 2½ à 3 jaren is zeer sterk de behoefte gerezen in de partij om op korte termijn uitspraken met bepaalde politieke betekenis te doen. Ik mag U misschien herinneren dat kort na het optreden van Mevr. v. Someren als voorzitter van de partij, wij een aantal zittingen van de partijraad hebben gehad, waarin z.g. politieke aanbevelingen werden besproken en als aanbevelingen werden aanvaard of verworpen.

Daarmede was de partijraad heel duidelijk buiten het reglementaire stramien gekomen dat in het huishoudelijk reglement aan de partijraad was toegedacht. Wij waren ons als hoofdbestuur ervan bewust dat wij eigenlijk op dat ogenblik enigszins de hand lichtten met het reglement en dat we aan de partijraad op dat ogenblik meer betekenis gaven dan aan de partijraad reglementair toekwam. Het was eenvoudig een kwestie van de behoefte die was gerezen, niet alleen om die uitspraak te doen maar ook om als politieke partij regelmatig in de publiciteit te kunnen blijven. Want iedereen verwacht in de huidige tijd dat een politieke partij actief is en dat de politieke partij alert reageert op de omstandigheden van vandaag. Dat zou kunnen volgens het oude reglement door iedere keer een alg. vergadering bijeen te roepen. Het probleem is daarbij oproepingstermijnen e.d. het alerte karakter daaraan ontnemen, dat men ook een te grote last naar de mening van het hoofdbestuur op afdelingen zou leggen, wanneer men elk moment zo'n keer of 3, 4, 5 per jaar de alg. vergadering bijeen zou roepen. Wij hebben toen een aantal jaren geëxperimenteerd met de partijraad, door in de partijraad aanbevelingen te laten aannemen. Die situatie wil het hoofdbestuur nu op een beperkte wijze reglementeren. Het is bepaald niet de bedoeling om daarbij enige bevoegdheid aan de alg. vergadering te ontnemen. Heel uitdrukkelijk wordt gehandhaafd het artikel in de statuten waarin staat vermeld: de alg. vergadering is het hoogste orgaan van de partij dat blijft ook zo. En dat is ook nog eens nadrukkelijk doordoor duidelijke mogelijkheden te geven dat de alg. vergadering uitspraken van de partijraad waarmede een **betrekkelijk kleine** groep in de partij het wellicht niet eens is, opnieuw aan de alg. vergadering voor te leggen. Het is het streven om als moderne politieke partij regelmatig uitspraken te kunnen doen en het streven om daarmede een zekere mate van publiciteit te bereiken. Iets wat men ook in deze tijd niet kan missen, die strevens hebben geleid tot deze voorstellen. Daarbij is ook nog betrokken de kritiek die hier en daar is geuit en begrijpelijkerwijs is geuit tegen het feit dat alle vergaderingen van de partijraad in de openbaarheid werden gehouden en tekort deden aan de adviserende functie van de partijraad. Die adviserende functie zal iets worden teruggebracht en daardoor zal de publiciteit en de openbaarheid van die vergaderingen naar de mening van het hoofdbestuur geen bezwaar meer zijn. Er zal meer gelegenheid zijn voor voor- en tegenstanders om bij behandeling van de amendementen daarop al dan niet uitvoerig in te gaan, maar het leek het hoofdbestuur en de commissie die de wijziging heeft voorbereid nuttig u nog in het begin uiteen te zetten, wat de aanleiding is geweest tot deze wijziging. Wanneer wij niet op deze wijze of op een daarop gelijkende wijze tot een verandering van de structuur van de partijraad komen, dan staan wij voor de levensgrote moeilijkheid dat het niet meer mogelijk is om op de wijze die wij al enige jaren in de praktijk beproefd hebben nog te komen met uitspraken van de partij gerepresenteerd door een representatief college als zodanig de partijraad zeker in de toekomst zal moeten gelden. Dank u zeer.

Dank u wel, mijnheer Korthals Altes.

Op het voorstel van de commissie wat door het hoofdbestuur is overgenomen is ook advies uitgebracht door de partijraad. U vindt dat in de tweede bijlage n.l. die van 17 maart en het advies van de partijraad is met grote meerderheid dit aan te bevelen. Er zijn een aantal amendementen op dit voorstel ingediend. U vindt ze in volgorde vermeld. Ik begin met amendement genummerd 31 van de afd. Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Warmond en Voorschoten. Heeft een vertegenwoordiger van die afd. nog behoefte aan toelichting van hun amendement. Mijnheer Offerhaus.

Willen de sprekers als ze aan de microfoon zijn even naam en afd. noemen ook voor de band en de notulering. En of zij voor een afd. spreken of persoonlijk.

Ik begrijp dat de eerste spreker namens de voorstellende afd. komt?

Ja, mijnheer de voorzitter, ik ben Gotschalk, Voorburg. Ik had graag een voorstel van orde willen doen, n.l. dit dat U deze bespreking opende met algemene beschouwingen. Dat zijn we zo gewend, wanneer we ineens aan amendementen beginnen dan zijn de eerste 2 art. al aangenomen tegen dat je bij de derde art. pas een discussie krijgt. Vandaar dat ik mij eigenlijk geprepareerd heb op alg. beschouwingen en die wil ik dan hiermedeopenen. Ik wil ook wel mijn amendement hier achter aan verdedigen, maar dat wilde ik doen bij de behandeling van het artikel. Dan begin ik alle~~eerst~~, dat ik het jammer vind dat de politieke voorlichting is afgelopen, want dat vind ik toch wel een prettiger onderwerp dan dit. Maar hier ook zijn klippen en belangrijke klippen. Die zijn niet door onze tegenpartij opgericht maar door het hoofdbestuur. Uit het voorstel blijkt n.l. dat het hoofdbestuur meent dat de partij een orgaan nodig heeft dat uitspraken kan doen op politiek gebied en dusdoende politieke standpunten van onze partij kan bepalen en dan nog in het openbaar. De voorzitter van de amendementen commissie of van de commissie, de Hr. Korthals Altes heeft gezegd, dat in de praktijk die behoefte bleek of is gebleken. Ik heb uit zijn voorbeelden dit niet op kunnen maken en ik zou toch kunnen begrijpen dat de adviezen van de partijraad van dusdanige waarde zijn geweest, dat het hoofdbestuur ze overgenomen heeft voor zijn verantwoording. Wanneer ze tegenover de alg. verg. verantwoording over haar gedrag moet afleggen, dan kan ze daarbij nooit naar voren brengen ja, maar de partijraad had het ons geadviseerd. Het hoofdbestuur is verantwoordelijk voor zijn gedrag jegens de alg. verg. Maar voor deze bevoegdheid zou de partijraad om representatief te zijn moeten zijn gekozen volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging d.w.z. d.m.v. het stemrecht van de leden, hetzelfde stemrecht van de leden waarmee deze alle naar buiten optredende vertegenwoordigers en vertegenwoordigingen van de VVD kiezen. Zou de samenstelling van de partijraad, voorop gesteld dat daar de functie van gezaghebbend orgaan naar buiten zou moeten vervullen op andere wijze geschieden dan zou dit naar mijn idee het democratisch karakter, de democratische structuur van onze partij geweld aandoen. Daarenboven zou de instelling van zulk een partijraad een

bedreiging vormen voor de inspraak mogelijkheid van de kleine afdelingen. Een devaluatie van de invloed van de stem van het lid dat zijn ~~xx~~ afd. vergadering bezoekt, bewerken. Een vermindering van de aantrekkingskracht van de alg. ledenvergadering, die zijn aureool als hoogste orgaan van de partij zou zien verbleken, tot gevolg kunnen hebben. Weliswaar heeft de voorzitter die ik zoëven noemde van de amendementen commissie geloof ik, heeft wel gezegd dat de alg. verg. het hoogste orgaan blijft, maar in de toelichting van het hoofdbestuur op haar voorstel lees ik, dat de uitspraken van de partijraad hebben voor de partij als geheel in haar orgaan dezelfde betekenis als uitspraken van de alg. verg. en dan komt het mijnheer de voorzitter, de alg. verg. die slechts de bevoegdheid heeft deze uitspraak opnieuw te behandelen. Dat 'slechts' dat heeft het hoofdbestuur goed aangevoeld, want dat las ik en toen dacht ik oh, ze begrijpen toch wel waarom het gaat. En daarom is de afd. Voorburg tegen wijziging van de functie van de partijraad. Het hoofdbestuur noch de kamerfracties blijken behoefte te hebben aan de partijraad als advies college. Maar de alg. vergadering heeft zich nog niet uitgesproken. De afd. Voorburg is van mening dat de alg. vergadering vaak achter het advies van de partijraad, indien dit m.b.t. voorstellen van het hoofdbestuur werd uitgebracht, is gaan staan. Voorburg meent, dat ht nuttig en doelmatig is dat de afd. en de centrales kennis nemen van het advies van hun kerngroep der partij, dat de leden een volmaakte voorlichting uit de partij krijgen teneinde hun inspraak zo efficiënt mogelijk te doen zijn. Indien het hoofdbestuur van mening is dat de partijraad als adviescollege geen gestaansrecht meer heeft, hetgeen ik bestrijd dan zou het kunnen voorstellen de partijraad op te heffen, maar dan hoeft ze geen employ voor de partijraad te zoeken. Voorburg kan er zich niet mee verenigen dat in onze partij een orgaan wordt gecreëerd met een gezag naar buiten, welk orgaan niet wordt samengesteld volgens de in onze reglementen vastgelegde democratische procedure. Deze procedure is de enige weg waarlangs een representatief orgaan kan worden gekozen. Voor de VVD, voor de liberalen is er maar een vorm van representatief m.i. het begrip representatiever of het representatiefst heeft in dit verband geen waarde of bruikbaarheid. Bovendien men ik van mening dat het door het hoofdbestuur voor ogen staande doel niet kan worden bereikt zonder statutenwijziging. In de organieke regels van de partij, ik bedoel ik de statuten, komen achtereenvolgens als gezags organen voor, de afdelingen, de centrales en de alg. ledenvergadering als organen die voor de verwezenlijking van het doel de wilsvorming en het gezicht naar buiten van de partij verantwoordelijkheid dragen. De statuten vermelden geen partijraad als een met gezag bekleed orgaan. In art. 14 wordt de alg. vergadering als het hoogst orgaan van de partij aangewezen. In de verder vermelde taak en bevoegdheid staat niet dat zij dat hoogste gezag of een gedeelte daarvan kan delegeren. Zij mag, de alg. verg., een huishoudelijk reglement en andere reglementen vaststellen, mits niet in strijd met de statuten. De partijraad ontleent zijn bevoegdheid aan het huishoudelijk reglement.

bedreiging vormen voor de inspraak mogelijkheid van de kleine afdelingen. Een devaluatie van de invloed van de stem van het lid dat zijn ~~xx~~ afd. vergadering bezoekt, bewerken. Een vermindering van de aantrekkingskracht van de alg., ledenvergadering, die zijn aureool als hoogste orgaan van de partij zou zien verbleken, tot gevolg kunnen hebben. Weliswaar heeft de voorzitter die ik zoëven noemde van de amendementen commissie geloof ik, heeft wel gezegd dat de alg. verg. het hoogste orgaan blijft, maar in de toelichting van het hoofdbestuur op haar voorstel lees ik, dat de uitspraken van de partijraad hebben voor de partij als geheel in haar orgaan dezelfde betekenis als uitspraken van de alg. verg. en dan komt het mijnheer de voorzitter, de alg. verg. die slechts de bevoegdheid heeft deze uitspraak opnieuw te behandelen. Dat 'slechts' dat heeft het hoofdbestuur goed aangevoeld, want dat las ik en toen dacht ik oh, ze begrijpen toch wel waarom het gaat. En daarom is de afd. Voorburg tegen wijziging van de functie van de partijraad. Het hoofdbestuur noch de kamerfracties blijken behoefte te hebben aan de partijraad als advies college. Maar de alg. vergadering heeft zich nog niet uitgesproken. De afd. Voorburg is van mening dat de alg. vergadering vaak achter het advies van de partijraad, indien dit m.b.t. voorstellen van het hoofdbestuur werd uitgebracht, is gaan staan. Voorburg meent, dat ht nuttig en doelmatig is dat de afd. en de centrales kennis nemen van het advies van hun kerngroep der partij, dat de leden een volmaakte voorlichting uit de partij krijgen teneinde hun inspraak zo efficiënt mogelijk te doen zijn. Indien het hoofdbestuur van menin is dat de partijraad als adviescollege geen gestaansrecht meer heeft, hetgeen ik bestrijd dan zou het kunnen voorstellen de partijraad op te heffen, maar dan hoeft ze geen employ voor de partijraad te zoeken. Voorburg kan er zich niet mee verenigen dat in onze partij een orgaan wordt gecreëerd met een gezag naar buiten, welk orgaan niet wordt samengesteld volgens de in onze reglementen vastgelegde democratische procedure. Deze procedure is de enige weg waarlangs een representatief orgaan kan worden gekozen. Voor de VVD, voor de liberalen is er maar een vorm van representatief m.i. het begrip representatiever of het representatiefst heeft in dit verband geen waarde of bruikbaarheid. Bovendien ~~men~~ ik van mening dat het door het hoofdbestuur voor ogen staande doel niet kan worden bereikt zonder statutenwijziging. In de organieke regels van de partij, ik bedoel ik de statuten, komen achtereenvolgens als gezags organen voor, de afdelingen, de centrales en de alg. ledenvergadering als organen die voor de verwezenlijking van het doel de wilsvorming en het gezicht naar buiten van de partij verantwoordelijkheid dragen. De statuten vermelden geen partijraad als een met gezag bekleed orgaan. In art. 14 wordt de alg. vergadering als het hoogst orgaan van de partij aangewezen. In de verder vermelde taak en bevoegdheid staat niet dat zij dat hoogste gezag of een gedeelte daarvan kan delegeren. Zij mag, de alg. verg., een huishoudelijk reglement en andere reglementen vaststellen, mits niet in strijd met de statuten. De partijraad ontleent~~z~~ zijn bevoegdheid aan het huishoudelijk reglement.

Een bevoegdheid die dus niet in strijd is met de statuten mag zijn. Die bevoegdheid kan derhalve niet ook niet tijdelijk het hoogste orgaan in de partij zijn, inhouden. De afd. Voorburg spreekt zich dan ook tegen het voorstel van het hoofdbestuur uit en adviseert de verg. dit voorstel vooralsnog niet te aanvaarden en wel 1e omdat de partijraad ook op bredere grondslag samengesteld als advies college wel degelijk een nuttige taak in de partij vervult. 2e omdat indien de partijraad een andere dan adviserende functie zal moeten vervullen een evt. samenstelling in haar geheel volgens het statutaire democratische procedure zou moeten geschieden. 3e omdat door de instelling van de partijraad zoals het hoofdbestuur die voorstaat, een nog grotere verzwakking van de mogelijkheid tot inspraak van vooral de kleine afdelingen en daarmee van een zeer groot aantal leden zal worden veroorzaakt. Ruim 40.000 leden zullen hun stem via de invloed die $\pm$ 430 afd. in 18 centrales kunnen aanwenden tot gelding moeten weten te brengen in een orgaan dat ze dan nog maar ten dele voor de helft, minder dan de helft mee he been kunnen helpen samenstellen.

Dit gaat te ver. Dit is uit de tijd. Dit zou van de VVD een stap terug betekenen. Of het misschien de partijraad die het nieuwe politieke manifest van onze fractievoorzitter in zijn openingsrede op doelde, zou moeten opstellen. De moderne tijd vraag niet om gezags concentraties, maar om inspraak, medezeggenschap, reële inspraak welke onze leden als verwezenlijikbaar kunnen zien. Deze inspraak komt alleen en uitsluitend in de alg. ledenverg. tot zijn recht. 4e omdat naar de mening van Voorburg het voorstel van het hoofdbestuur in strijd met de statuten, althans met de geest van de statuten is. Over de amendementen wilde ik gaarne bij de betreffende art. spreken, mijnheer de voorzitter. Dank U zeer mijnheer Gottschalk.

Zijn er nog mensen die algemene beschouwingen willen houden, dus niet over de amendementen maar in het algemeen? Mej Gijsberts.

Ja, mijnheer de voorzitter ik sta hier niet namens een bepaalde afd. maar ik heb doodgewoon ~~1228~~ 128 leden onder mijn arm hier. Toen U enige maanden geleden met een voorstel tot wijziging van de partijraadstructuur kwam, toen kwam dat bij diverse mensen toch wel wat vreemd over. Een jaar geleden mochten wij hoten, dat geluid klonk algemeen in de partij, we willen een partij die meer openstaat, we willen een partij waar de mensen meer bij betrokken worden. En dit is m.n. iets wat vooral bij onze achterban dacht ik toch wel heerst. De partij leiding heeft vaak laten merken dat ze erg bezorgd zijn over de participatie van het lid in de partij. We zijn hier in grote getale aanwezig maar als we tellen dat we ruim 40.000 leden hebben, is dat erg weinig.

Mijn visie en de visie van deze 128 mensen op het voorstel van de wijziging partijraad is eigenlijk overeenkomstig met wat de Hr. Offerhaus zojuist heeft gesteld. Wij zijn het er n.l. niet mee eens dat de partij een dergelijk voorstel zou aanvaarden. Direct na het voorstel zijn een aantal mensen, ik mag ze U hier noemen, dat is J.J.P. Meyer, raadslid in de stad Utrecht, de Hr. Weggemans uit Groningen, de Hr. Ekkers uit Zeist, raadslid in Zeist, Hr. v.d. Berg, gewoon lid in Groningen, de Hr. Vaillante raadslid uit Lopik, de Hr. v. Oord lid in Vleuten en ondergetekende, om de tafel

gekomen en hebben gezegd, zijn wij dit nou alleen, kunnen we niet eens kijken of er evt. meer mensen zijn en dit gewoon eens inventariseren op een partij verg. wordt ook gestemd en wordt meestal de mening naar voren gebracht van afdelingen. Wat is nu de participatie van het individuele lid. Wij hebben daartoe e.e.a. op papier gesteld en graag aan Uw bestuur willen overhandigen en daar geduchte kennis van te nemen en voorstellen aan de verg. voor te stellen. Ik lees U daarom, ondergetekende leden van de VVD hebben met verontrusting kennis genomen van de voorstellen van het hoofdbestuur tot herziening van de samenstelling en bevoegdheden van de partijraad. De vraag of er behoefte aan bestaat een orgaan naast de alg. vergadering dat op politiek terrein uitspraken kan doen namens de partij wordt door ons ontkennend beantwoord. Het hoofdbestuur immers rechtstreeks gekozen door de alg. ledenverg. en de alg. verg. zelf zijn daartoe volgens ons de enige geëigende organen. Als gewoon lid van de partij was het tot nog toe gebruikelijke en uit democratisch opzicht juiste weg om politiek actief te zijn in en vanuit de basis, de afdelingen. Afgevaardigden van de afdelingen brengen op het jaarcongres of andere landelijke ledenvergaderingen de politieke wensen en verlangens van de afd. immers rechtstreeks naar voren. Een vorm van directe invloed en participatie die door ons wordt toegejuicht is de structuur die gunstig afsteekt bij de procedures die diverse andere partijen waartussen wezenlijke bevoegdheden hebben. En dan wil ik daar nog tussen door voegen, dat b.v. de andere partijen die werken met dergelijke tussenschijven zich ook ernstig aan het beraden zijn of ze op deze manier moeten voortgaan. Er rest mij dan verder voor te lezen wat in onze brief is opgenomen. Na onze opvatting zijn de kamercentrales niet meer en minder dan regionale coördinatiepunten op politiek en organisatorisch gebied. Vanuit die optiek kunnen de afgevaardigden van de Kamercentrales zoals verenigd in de partijraad slechts bijdragen tot advisering van het hoofdbestuur en andere partijorganen. Dat in de partij H. v. Someren de bijeenkomst van de partij raad openbaar zijn geworden en alle leden van de partij in de gelegenheid zijn gesteld in die vergadering het woord te voeren, wordt door ons als positief ervaren. Die ontwikkeling dient te worden doorgezet en niet worden omgebogen. Gaarne zouden wij zien dat met handhaving van de open en niet ingewikkelde structuur meer landelijke ledenvergaderingen worden gehouden, ook t.a.v. aparte onderwerpen zoals dat in het verleden reeds is gebeurd. B.v. kiezer/gekozene en het ondernemingsrecht. E.e.a. zodat onder allerlei tussenschijven rechtstreeks met de partij leiding kan worden gesproken. Dat is een voorwaarde voor het optimaal functioneren van een evt. midden volkspartij waarvan de politieke inhoud wordt bepaald door de landelijke ledenverg. en waarin het dagelijks werk wordt uitgevoerd door een hoofdbestuur en Kamer en Staten fracties. Ik hoef hier verder weinig toelichting toe te geven, want dat heeft mijn voorganger reeds op voortreffelijke wijze gedaan. Dezelfde bezwaren golden ons ook. Ik kan mij voorstellen dat Uw vergadering graag zou weten wie dan wel die 128 mensen zijn. Deze lijst is wat lang om voor te lezen hier in de verg., maar ik wil U wel zeggen dat er o.m. bijwonen raadsleden uit Zeist, Breda, Odoorn,

Soest, Soesterberg, Deventer, Groningen, Bergen op Zoom, Driebergen, Lopik en Ede. Voorts een groot aantal bestuursleden uit div. afdelingen zoals zelfs enkele partijraadsleden. Ik dacht dat ik daarom niet alleen namens 128 mensen hier sprak, want deze mensen zijn allemaal gekozen in een vertegenwoordigend lichaam, dus de groepering die van mening is dat wij een dergelijke beslissing als is voorgesteld door het Hoofdbestuur, dus een partijraad met een beslissingsbevoegdheid niet dient te worden aanvaard. Ik wil daarom de voorzitter voorstellen nog niet over te gaan tot het besluitnemen over de amendementen, het in stemming brengen van amendementen maar eerst dit wat verdergaande voorstel om voorlopig deze zaken van tafel te verwijzen, aan de verg. voor te stellen.

Dank U wel.

Zijn er nog meer sprekers over algemene beschouwingen. Zo niet, dan moet ik hierop antwoorden aan Mej. Gijsberts, dat haar voorstellen, hoe sympathiek ook, niet op deze wijze in behandeling kunnen komen. Onze reglementen schrijven voor dat voorstellen van tevoren moeten zijn ingediend en in de afdelingen kunnen worden besproken. Het is ook niet zo erg, want er zijn al 8 amendementen op het voorstel, dus alle varianten die denkbaar zijn kunnen aan de orde komen.

Ik stel dan nu aan de orde amendement nr. 1 wat ik net al genoemd heb van de afd.....

Mej. Toxopeus Pot nog voor de alg. beschouwingen.

Mijnheer de voorzitter, Mej. Toxopeus Pot namens de afd. Delfzijl.

Toen ik dit voorstel onder ogen kreeg, heb ik gedacht, hebben we nu werkelijk in onze partij geen belangrijker dingen te doen dan altijd maar te zitten schaven en schuren aan de reglementen. Ik vind dit helemaal niet zo verschrikkelijk belangrijk. Er is op gewezen door de Hr. Korthals Altes, dat men in het verleden wel eens de hand heeft gelicht met de letter van het reglement. Dat vind ik helemaal niet zo erg, mijnheer de voorzitter, als het maar praktisch is en eerlijk en honorabel. Toen heb ik gelezen de aanleiding hiertoe. En die aanleiding dat was dan omdat hoe langer hoe meer de partijraad vergaderingen in het openbaar werden gehouden. Toen heb ik mij mezelf gedacht, zie je daar heb je nu de vloek van de boze daad. Want ik vind het helemaal niet zo goed en ik loop helemaal niet zo achter al die openbaarheid aan. Ik vind dat men heel goed in beperkte kring de zaken mag doorpraten en dat is juist iets wat de werkelijke openheid vaak zal bevorderen, want dan durven de mensen veel opener te spreken, dan wanneer ze weten dat daar een pers bij is, die misschien het niet helemaal goed overbrengt en men komt daardoor niet zo tot een volledig open gesprek in zo'n verg. En ik heb mij erover verbaasd m.n. dat de beide partijraadsvergaderingen waarin 1e besproken werd de kabinetsformatie en in de 2e plaats de verg. voorafgaande aan de begrotings debatten, dat deze ook openbaar waren. Het zal wel liggen aan mijn seniele hersens, maar ik kan mij niet voorstellen, dat in het verleden was een dergelijke vergadering voor

de fractie voorzitter een soort generale repetitie, waarin hij de gevoelens van de vertegenwoordigers van de partij peilden, waar hij nog eens zijn nut kon doen met goede suggesties. Ik kan mij dood eenvoudig niet voorstellen dat het erg prettig is voor de fractie voorzitter om reeds zijn kaarten op tafel te moeten leggen voordat hij in de Kamer zijn argumenten naar voren brengt. Dat is precies als wanneer een advocaat in zijn eerste conclusie al alle gronden gaat aanvoeren tot in de finesses. Dat doe je ook niet, je houdt het summier. Dit is dus wat ik zou willen noemen, de vloek van de boze daad, dat men het te mooi heeft willen maken, dat men teveel modern heeft willen zijn en dat is niet zo modern, men moet praktisch zijn en dan zijn er dus dingen die beter eerst doorgepraat kunnen worden en breng dan de conclusies, breng dan de adviezen in volle openbaarheid. En wat dit tenslotte hier is, dit voorstel, dat is een uitholling van de alg. verg. En nu heeft de Hr. Korthals Altes geruststellend gezegd, wij zijn de alg. verg. blijft het hoogste gezag in de partij, maar wanneer zoveel overgelaten wordt aan de partijraad en al is die dan wat uitgebreider samengesteld en wanneer dan 10 afdelingen voor nodig zijn of een aantal centrales om daartegen op te komen, ik vind dat je dan geloof ik in politiek Nederland ook een heel raar figuur zou slaan. Dat het een hele deining zou geven wanneer daar een besluit was genomen door een partijraad, dat dan de alg. verg. helemaal in beweging zou moeten komen omdat weer te ontzenuwen. Ik vind dat onjuist. Ik heb altijd gedacht dat de partijraad als adviserend en dan zegt men hoofdbestuur en kamerfracties hebben helemaal geen behoefte aan de vertrouwelijke adviezen van de partijraad. Maar we bergeten dat in de beide artikelen die over de functie van de partijraad gaan uitdrukkelijk juist de alg. verg. voorop staat. Die wordt het eerst genoemd en dat is belangrijk, dat een kleine verg. van naar men mag aannemen deskundige en belangstellende mensen uit de partij, die doen het voorbereidende werk en die komen met een advies aan de alg. verg. waardoor het denken van het gewone lid meer geactiveerd wordt, maar dan heeft altijd de alg. verg. het allerlaatste woord en ik geloof dat dat een punt is waar niet aan mag worden getornd. Ik zou dat bijzonder betreuren en ik zou het ook betreuren van alle tijd en paperassen die weer aan zo'n reglementswijziging worden verspeeld. Dan heb ik mij verbaasd bij die leden die dan onder nr. F van een bepaald artikel staan en dat zijn dus de leden die per 1000 leden van een afd. gekozen worden, die zitten niet in de verkiezingsraad. Dus dan kan men dus zeggen, deze leden onder punt F dat zijn leden van een 2e soort. Dat is 2e keus die hebben niet automatisch zitting in de kiesraad. Waarom handhaaft men het niet, zoals het in het oude artikel ook was, dat bij het de samenstelling van de kiesraad naar de centrales men doet meetellen deze mensen die al zitting hebben voor de verschillende centrales en dat die meetellen voor het quotum dat ze nodig hebben om in de kiesraad te werken. Ik heb hier in ons laatste weekblad, daar staat een prachtige advertentie, geen invloed en dan wordt er gezegd, dat je lid moet zijn van de partij, want dan heb je op alle lagen inspraak. Mijnheer devoorzitter, ik vind dit nou een staaltje van misleidende reclame.

Want de invloed van het gewone, doodgewone afdelingslid wordt gereduceerd. En of U nou hoog springt of laag daar zal men niet aan ontkomen en daarom ben ik hier tegen.

Ik dank U voor deze zeer hartverwarmende toespraak. Zijn er nog meer al dan niet bewogenden die zich willen uiten.

Amendement 1?

Mijnheer Beijer dan nog. In tegenstelling tot de vorige spreekster ben ik het eens ~~met~~ met de stelling dat er geen behoefte bestaat.....

Uw afd. graag. Oost Zeeuws Vlaanderen.

..... aan de partijraad om die te gebruiken als een vertrouwelijk adviescollege. Ik dacht dat dat ook vooral niet goed ging omdat de partijraad veel te groot is. Een max. grootte voor een vertrouwelijk advies college is een man of 20, 25 en ik dacht dat het college van de Kamercentrale voorzitters inderdaad die grootte heeft, de taak van de partijraad over zou kunnen nemen. Ik ben er wel mee eens dat we zoveel mogelijk bijeenkomsten van div. partij organen openbaar dienen te zijn. Dit vooral omdat we niets te verbergen hebben en ook omdat we dan via persberichten nog weer eens de gelegenheid krijgen ons gezicht te vertonen aan diegenen die ons niet of nauwelijks kennen. De rede die het hoofdbestuur wel eens gegeven heeft voor het houden van openbare verg. n.l. omdat we anders last krijgen met de pers, is, dacht ik bijzonder onjuist. We kunnen toch de pers ons niet de wet laten voor schrijven. Alleen als de argumenten die de pers gebruikt juist geacht worden, kan men er gevolg aan geven. Maar dan is het tevens onbelangrijk dat het nou juist de pers die deze argumenten gebruikt. Ik ben het er dan ook niet mee eens, zoals in diezelfde brief van het hoofdbestuur die ik eerder noemde dat het overleg van het hoofdbestuur met de kamercentrale voorzitters niet geïnstitutionaliseerd zou moeten worden omdat men dan weer openbaarheid zou eisen. Men kan wel zoveel eisen. Als men bij de hoofdbestuur vergadering openbaarheid zou eisen, zou men daar toch ook niet aan toegeven. En ik dacht dat zelfs de hoofdbestuur vergaderingen van D 66 nog besloten zijn. Het gaat er om of men redelijke argumenten heeft en ik dacht dat er geen redelijke argumenten zijn om de partijraad besloten te houden. Vooral omdat zoals gezegd het hier een te groot lichaam betreft. Nou is het i.v.m. die openbaarheid dan ook juist dat het mogelijk moet zijn om de partijraad uitspraken te laten doen namens de partij. Ik dacht dat een partijraad ook bij andere partijen daar juist voor bedoeld was, om uitspraken te doen. Er zijn mensen die bang zijn dat de partijraad teveel uitspraken zou doen en de positie van de alg. verg. zou verzwakken, daar ben ik het niet mee eens. De alg. verg. kan ten alle tijde ingrijpen. Bovendien is het nog zo dat in de alg. verg. zitten ook vertegenwoordigers. In de partijraad zitten ook vertegenwoordigers die door de instituten die hen hebben neergezegd, ter verantwoording geroepen kunnen worden. Ik ben het dus wel eens met de nieuwe taak van de partijraad, de samenstelling helemaal niet en ik dacht dat we gelukkig moeten zijn dat het hoofdbestuur deze voorstellen artikelgewijs gesteld heeft.

In de afdelingen in de KAMERCENTRALE Tilburg is er wat ongerustheid over de nieuwe taakstelling van de partijraad. Men ziet niet helemaal in dat een partijraad een zo verregaande bevoegdheid zou moeten krijgen dat zij namens de alg. ledenverg. zou spreken en daarmee de alg. ledenverg. inderdaad binden. Want mijnheer de voorzitter, een bespreking na maanden door de alg. ledenverg. van een eerder ingenomen standpunt van de partijraad leidt tot hoogst onverkwikkelijke situatie indien de alg. ledenverg. zich ineens niet meer achter het ingenomen standpunt van de partijraad zou scharen, een standpunt waar inmiddels al enkele maanden politiek mee bedreven is. Wat de verdere argumenten van de afdelingen in West Brabant betreft, deze sluiten heel nauw aan bij de argumenten die Mej. Gijsberts zojuist heeft geformuleerd. Echter ook namens Mej. Gijsberts moet er nog een kleine aanvulling hierbij, n.l. dat het heel begrijpelijk is dat er behoefte bestaat aan een lichaam wat actueel en slagvaardig kan reageren op de actuele politieke situatie die zich op dat moment voordoet. Alleen maar is de wijze die hier gekozen is n.l. het geven van verregaande bevoegdheden aan de partijraad hiervoor een hoogst ongelukkig middel. Nog afgezien van de vraag of een dergelijke wijziging niet in strijd zou komen met de statuten. In feite wordt hier een heel belangrijke taak gegeven aan de partijraad en een even belangrijke taak ontnomen aan de alg. ledenvergadering. Gezien de amendementen die ingediend zijn heeft het onderwerp een zeer grote belangstelling bij de afdelingen gevonden, maar ik heb inderdaad gemist dat deze wijziging voorgesteld als een wijziging voor het reglement van de partijraad in feite is het creëren van een geheel nieuwe organisatie structuur van onze partij. En we zijn van mening dat een zo ingrijpende wijziging niet kan gebeuren door een op korte termijn voorbereide wijziging van een reglement van de partijraad. Het voorstel is daarom, als er een nieuwe structuur van onze partij nodig is teneinde een politiek slagvaardig beleid te volgen dit niet moet geschieden met deze voorgestelde wijziging maar het moet geschieden na een grondige bestudering en een grondige bezinning op de wijze waarop het moet gebeuren en dat moet dan uitmonden in een studie en daaraan gekoppelde voorstellen, die leiden tot een statuten wijziging en niet tot een simpele wijziging van een reglement. En om deze reden is het dat ik hierbij graag een motie indien die ongeveer de strekking heeft als het orde voorstel van Mej. Gijsberts.....

Ik moet U even onderbreken, hoe graag ik het ook zou doen, dit is niet mogelijk. Wij kunnen niet nu nog nieuwe onderwerpen en moties in behandeling nemen die niet zijn ingediend.

Ik zie niet in waarom een motie ingediend op dit moment en aan de verg. voorgelegd niet in stemming zou kunnen komen.

Dat staat in onze statuten, dat is nou een keer de democratische voorbereiding van deze verg., dat iedere afd. van tevoren kennis neemt van wat hier aan de orde komt. U kunt nu de afdelingen die hier niet aanwezig zijn en de leden daarvan niet meer met nieuwe punten aan boord komen maar ik herhaal bovendien, we hebben 8 varianten op dit voorstel. U hebt dus 9 mogelijkheden, 10 mogelijkheden.

U kunt het voorstel aannemen, U kunt 8 varianten toepassen en U kunt het in zijn geheel verwerpen. Ik dacht dat daar de verg. alle mogelijkheid van uitdrukking had. Als U er voorkeur aan geeft, dat een voorstel zonder motivering wordt verworpen, terwijl door middel van een motie een zeer goede uitspraak..... nee over de motivering die wordt gegeven in de beschouwingen die U nu houdt mijnheer v.d. Goes en niet in moties. Iedereen in de zaal heeft het woord om te motiveren, wat hij motiveren wil maar dat gaat niet in de vorm van moties die niet zijn ingediend en niet op de agenda staan. Dat kan niet.

Ik vrees dat U zich ten onrechte beroept op de statuten want ^{nergens} ~~niets~~ is te vinden in de statuten dat het motie indienen op een verg. niet mogelijk zou zijn. De statuten en voornamelijk het huishoudelijk reglement spreekt bij de alg. verg. over het indienen van voorstellen, maar moties uiteraard ook een orde voorstel is niet een zodanig voorstel is in het huishoudelijk reglement bedoeld en een motie ter verg. met dezelfde strekking ook niet.

U wilt U neemt dus een ingediende motie niet in stemming begrijp ik. Ja, dat heb ik al gezegd. Uiteraard.

Zijn er nog meer sprekers voor de algemene beschouwingen.

Makreel, Amsterdam. Laat ik voorop stellen dat ik hier op dit moment even voor mezelf spreek, hoewel ik meen dat de afd. met wat ik wil gaan zeggen eens is. Ik heb al zoveel tegen dit voorstel horen inbrengen, dat ik de discussie een beetje eenzijdig begon te vinden en het toch wel nuttig vind een paar woorden er voor even in algemene strekking dan, want U weet dat wij enkele amendementen hebben ingediend, maar in algemene strekking voor dit voorstel te zeggen.

Alhoewel ik me ~~aanvraag~~ afvraag of het in dit rumoer wel zin heeft, Mijnheer de voorzitter. De argumenten tegen het voorstel hebben mij nog niet zo erg aangesproken. Ik heb gehoord dat door dit voorstel de alg. verg. en in het bijzonder dus de leden van de afd. afgevaardigden in de alg. verg. aan invloed zouden inboeten. Ik geloof daar niets van. De alg. verg. blijft jaarlijks bijeenkomen en de alg. verg. houdt het laatste woord. Als de partijraad uitspraken doet dan kan ze dat alleen maar doen krachtens een uitdrukkelijke machtiging, tenzij in het geval dat een partijraad het uit zichzelf doet dus de alg. verg. achteraf deze zaak kan terugdraaien. Dus alleen het geval dat er een uitdrukkelijke machtiging door diezelfde alg. verg. aan de partijraad gegeven is, geldt deze uitspraak inderdaad. Ik zie daar geen terugdringen van de invloed van de leden in. U kunt dit voorstel natuurlijk ook niet aanvaarden, maar dan is het enige resultaat dat er een minder krachtige werking van de partij uitgaat, omdat het volslagen uitgesloten is, dat de alg. verg. bijeen komt met de frequentie waarmee de partijraad bijeen geroepen kan worden. Ik zou dus in tegenstelling tot de mij voorafgaande sprekers, ik wil het niet al te lang maken hier, een voorstel in zijn algemene lijnen warm willen aanbevelen.

Dank U zeer, zijn er nog verdere sprekers.

Ik wil verder nog niet ingaan op de problematiek van wel of niet politieke uitspraken doen van de partijraad omdat het mij het beste lijkt

gewoon bij art. 34 daarover te praten, want als ik U goed begrijp brengt U het artikelsgewijs in stemming en procedure, dat is dus even een vraag anders moet ik gelijk mijn betoog verlengen.

Mijn naam is Meyer, ik kom uit Utrecht. Utrecht heeft naar ik meen geen stemrecht, maar ik ben ook waarnemend voorzitter van IJsselstein en dat heeft wel stemrecht.

Mag ik even Uw vraag beantwoorden mijnheer Meyer. Er zijn op het voorstel amendementen ingediend, die komen in de volgorde waarop ze in het blad zijn afgedrukt stuk voor stuk in stemming. Daarna komt het voorstel in zijn geheel in stemming en kunt U het aannemen of verwerpen. We kunnen uit dat voorstel ~~ix~~ niet afzonderlijk artikelen lichten omdat dan het verband verloren zou gaan. Daarvoor hebben de amendementen gediend.

Ja, dan moet ik iets langer Uw aandacht vragen, dan heb.....

Dan hoop ik wel dat U het kort maakt mijnheer Meyer, want we moeten nog beginnen met de 8 amendementen en het is al een uur verder. Kunt U het niet bij de amendementen aan de orde stellen, dat werkt namelijk veel zakelijker, we krijgen straks het verhaal nog eens.

Op art. 34 waarin staat art. 34 nieuw zijn geen amendementen. Dus ik loop het risico dat ik dan over dat art. niet kan praten.

Art. 34 is m.n. het artikel wat U nieuw op tafel brengt n.l. het art. waar wordt gesteld of de partijraad al dan niet verzocht politieke uitspraken mag doen. En ik dacht dat het op zichzelf allemaal niet zo ernstig was, wanneer je het bekijkt vanuit de sfeer van representatie. Ik geloof dat de vorige sprekers dat misschien iets te zwaar hebben gesteld. Acht dat is gewoon een kwestie hoe die representatie tot stand komt. Het belangrijke aspect van een democratische gang van zaken is dat er, als een orgaan een vertegenwoordiging kiest, dat zij dan vertrouwen stelt in die vertegenwoordiging en dat die vertegenwoordiging t.o. datzelfde orgaan verantwoording heeft. En ik dacht dat we niet kunnen stellen dat de partijraad die namens de partij uitspraken gaat doen bij die partij weer verantwoording moet afleggen. Immers de partijraad bestaat uit provinciaal of anders gekozen leden als de verschillende amendementen doorgaan, maar die kunnen wel persoonlijk ergens ter verantwoording worden geroepen maar nooit als orgaan in hun totaliteit omdat ze niet door die alg. ledenverg. zijn gekozen. Dat is de reden waarom ik er nooit bezwaar tegen heb als het hoofdbestuur politieke uitspraken doet. Want de hoofdbestuur wordt door de alg. landelijke ledenverg. gekozen en wanneer ons dat niet bevalt maar dat gebeurt gelukkig nooit, maar dat is juist doordat we hun gekozen hebben, gebeurt dat niet. Dat is een automatische wisselwerking, juist daarom functioneert dat. Het gevaar is dat we nu gewoon een groep krijgen, die eerst misschien voorzichtig een uitspraakje doet en waar we waarschijnlijk allemaal achter staan, maar gewoon omdat ze nooit die wisselwerking hebben. Zo zijn we allemaal, als U mij een beetje macht geeft die ongecontroleerd is, dan zal ik zonder mezelf een machtsmisbruiker te willen noemen, daar toch onwillekeurig gebruik van maken. Ik dacht dat dat een zeer essentiële zaak is dat die organen of die mensen die namens onze

partij uitspraken doen dat die rechtstreeks uit die alg. ledenverg. daartoe het recht hebben gekregen en waar we dan ook met gemak achter kunnen gaan staan. Ik vind het op zichzelf ja, ik vond onze voorzitter en onze Kamerleden zeggen meestal wel dingen waarvan ik toch meen te mogen stellen dat misschien ik als persoon er wel eens anders over denk, maar waarvan ik toch meen te mogen stellen, dat zij altijd namens die partij spraken. Daarom vind ik het merkwaardig dat nu de Hr. Korthals vanavond stelt voordat hier dus de verschillende sprekers kwamen, dat er behoefte aan is aan af en toe politieke uitspraken. Ik dacht dat onze voorzitter via radio praatjes, kamercentrales maar ook fractieleiders en al dat soort gebeurtenissen meer, zeer vaak en zeer wel in staat zijn om politieke uitspraken te doen.

Ik geloof dus ook niet dat de noodzaak direct aangewezen is.

Dan een slotvraag mijnheer de voorzitter. Ik zit er een beetje mee dat U de afgevaardigden uit Breda zei, dat hij geen motie in mocht dienen en waarom zit ik er mee omdat ik me 2 jaar ongeveer geleden, meen ik mij te herinneren dat de Hr. Berkhouwer hier een motie naar voren bracht over vliegtuigkapingen en toen hebben we daar gewoon een uitspraak over gemaakt. En ik vraag mij dus af waarom ik

mag ik geen amendement indienen, maar als er een motie m.n. motie van orde ~~wordt~~ om een agendapunt op te schorten geloof ik dat dat à la minute en ter vergadering mag.

Als er een motie van orde komt om een heel punt niet in behandeling te nemen, kan dat altijd gebeuren, maar als dat maar niet over de inhoud van dat voorstel gaat. Wat voor een motie heeft de Hr. Meyer nu op het oog.

..... ik zal hem U voorlezen. Nee laat U maar hier.....

Dames en heren er is hier een motie ingediend die eigenlijk erop neerkomt dat verzocht wordt om het voorstel terug te nemen en opnieuw in studie te nemen Die uitspraak kunt U doen door het voorstel te verwerpen maar het hoofdbestuur handhaaft het voorstel, dus deze motie is zoals ik al heb gezegd geen motie van orde maar betreft de hoofdzaak zelf. Zijn er nog sprekers over de alg. beschouwingen?

Dan krijgen we nu het eerste amendement van de afd. Leiden, Oegstgeest enz. Zijn daar nog personen die dat willen toelichten of bestrijden?

Mijnheer Offerhaus.

Dank U wel mijnheer de voorzitter, Offerhaus, Leiden.

In alle eensgezindheid begrijp ik, zijn we het in menig opzicht niet eens.

Er is veel gesproken. Ik heb de indruk dat de voorbereiding van dit onderwerp veel te wensen over gelaten heeft en dat veel mensen met de vertraging vele vergaderingen eigen, zich pas nu beginnen te realiseren dat er meer aan de hand is dan een reglementaire wijziging van ondergeschikt belang. Uw voorstel heeft als belangrijke aspect dat U streeft naar een representatieve vertegenwoordiging. Die representatieve vertegenwoordiging is geloof ik heel belangrijk wanneer die uitspraken namens de alg. verg. ambieert te doen.

De inhoud van Uw voorstel echter doet helemaal niets met de representativiteit van de leden, want die wordt opgevoerd als ik het wel berekend heb van iets van 18% naar iets van 35%, maar ook absoluut niet meer. Het tweede aspect is dat de duidelijkheid die de partij regelmatig zegt na te streven

door de menging van partij vertegenwoordigers en fractie leden totaal niet wordt gediend. Al met al geloof ik dat dit voorstel in deze vorm daarom allerongelukkigst is opgezet. De voorstellen zoals wij die hebben ingediend zijn vermoedelijk voor velen wat onverwacht geweest omdat we hebben geprobeerd om een integrale herziening te geven van dingen die op zichzelf niet zo vreselijk ver gingen. De werkelijke representativiteit was voor ons het uitgangspunt. We hebben daar iets minder aan gedaan dan anderen, we hebben verder voorgesteld om de zaak goed te laten draaien en dat is het enige wat ons voorstel inhoudt. Ik geloof dan ook dat U ten onrechte ons als eerste voorsteller hebt genomen, want het voorstel wat ingediend is als ik het wel heb door Rotterdam, Maastricht en Den Bosch, gaat verder. Men wil n.l. uit de partijraad volgens die voorstellen zowel de ere-leden als de fractieleden als de speciale deskundige leden integraal weren, terwijl ons voorstel 3 fractie leden blijven zitten. Ik hoop dat men de tijd heeft gehad om onze toelichting te lezen, maar als men dat gedaan heeft overziet men dat wat beter hoop ik. Meen dan ook dat op het ogenblik eerder het voorstel van Maastricht, Rotterdam en Den Bosch aan de orde behoort te komen dan het onze. Ik dank U.

Dank U wel. Nog meer sprekers over amendement 1. Zo niet dan breng ik dat in stemming.

Mijnheer v. Boven. Mijnheer de voorzitter, als lid van het hoofdbestuur zou ik toch nu op dit moment graag nog een enkel woord hierover willen zeggen. Ik geloof n.l. dat behalve de Hr. Makreel iedereen die tot nu toe hier het woord gevoerd heeft, voorbij gegaan is aan die kern van de zaak. Waar gaat het om? Het gaat om het vergróten van de slagvaardigheid van de Partij. (applaus) Het gaat om de legalisering van een inmiddels reeds tot stand gekomen toestand. Wanneer dat hier op welke wijze dan ook hetzij door integrale nieuwe voorstellen, hetzij door kleine amendementen wordt veranderd, dan is die voortzetting van die toestand onmogelijk, dan gaat dat tegen die slagvaardigheid in. Ik heb mij bovendien bijzonder verbaasd over het wantrouwen wat uit de diverse amendementen en beschouwingen heeft gesproken. Wantrouwen jegens het hoofdbestuur, een hoofdbestuur wat bestaat uit gekozen leden van de diverse centrales. En ik vraag mij met verbazing af hoe dan die verkiezing van die hoofdbestuursleden in centrales tot stand is gekomen. Het hoofdbestuur heeft dacht ik niet de minste behoefte om te manipuleren en uit alles wat er tot nu toe en ik zonder dan weer de Hr. Makreel uit, tot uitdrukking is gekomen wordt voortdurend een tegenstelling gesuggereerd tussen dat hoofdbestuur ~~direct~~ versterkt met Kamerfracties, ere-leden en gekozen leden en die afgevaardigden van de centrales. Ik geloof niet dat dat juist is. Behalve het feit dat die HB leden ook gekozen zijn door de centrales, zijn de Kamerleden al direct uitgesloten wanneer het gaat over beleidskwesties waarin de fracties zelf moeten beslissen. Onverkort blijft verwijzing naar de leden mogelijk. Een verstandig hoofdbestuur zal zeker wanneer in een dergelijke partijraad de situatie 50/50 ligt zeggen, dit is geen zaak waar nu de partijraad over moet beslissen, dit moeten we naar het hoofdbestuur verwijzen.

.....naar de alg. vergadering verwijzen. Bovendien kunnen 2 centrales wanneer ze daar aanwezig zijn dit zelfde verzoek indienen. Dus onverkort blijft het recht van de alg. verg. van kracht. Wanneer U bekeken hebt het staatje wat is rondgedeeld over de verhouding in die partijraad, dan hebt U gezien dat daarbovenaan 44 leden staan en onderaan 93 en wanneer U dan die 29 hoofdbestuursleden daar af trekt, dan blijven er nog altijd 62 over. Van manipulatie kan hier dus nauwelijks sprake zijn. Temeer daar die 44 leden volstrekt heterogeen zijn samengesteld. Dan kom ik aan het 5e punt wat ik naar voren wilde brengen, die kwestie van die ere-leden en die gekozen leden en dat wil ik nog eens met nadruk stellen. Die ere-leden en die gekozen leden dat zijn mensen die op die plaats gebracht zijn wegens hun uitzonderlijke bekwaamheid en hun belangrijke staat van dienst in de partij. Terecht is er gesteld, dat wil men blijven profiteren van hun inbreng, zij van een partij instelling deel moeten blijven uitmaken en doet men nu deze mensen geen onrecht, wanneer men ze weliswaar lid laat zijn van die partijraad, maar zegt stemmen mogen jullie niet. Is dan niet het gevaar aanwezig en ik zou mij dat best kunnen voorstellen, dat ze zeggen dan hoeft het van ons niet meer, dan blijven we daar maar weg en dan zou de partij een grote groep belangrijke mensen uit de midden stoten en daar niet langer gebruik van maken. Het moet mij dus van het hart, dat ik hoop dat deze vergadering verstandig zal stemmen en zijn steun zal geven integraal en onverkort aan het voorstel van het hoofdbestuur zoals het hier ligt in de stellige overtuiging dat de rechten van de alg. verg. onverkort gehandhaafd blijven. Dank U wel.

Nog verdere sprekers over de amendementen Leiden?

Dan krijgen we nu stemming over amendement 1, de artikelen ingediend door Leiden. Mag ik het even met hand opsteken peilen? Wie steunt het amendement Leiden. Wie is tegen? Dat is een duidelijke meerderheid. Dat amendement is verworpen.

Dan krijgen we nu amendement nr. 2 ingediend door de afd. Deventer. De partijraad heeft geadviseerd met grote meerderheid dit niet aan te nemen. Wil de afd. Deventer dat toelichten?

Lobstein, afd. Deventer. De afd. Deventer stelt het op prijs nog een korte toelichting te geven op het wijzigingsvoorstel wat zij heeft gedaan. In feite sluit dit voorstel van Deventer volledig aan op wat de meeste sprekers bij de alg. beschouwingen naar voren hebben gebracht. N.l. de afd. Deventer wenst te handhaven de partijraad in de huidige vorm en daar dus bij maken een artikeltje wat de mogelijkheid geeft van openbaarheid van die vergaderingen waarmede dat dan ook gelegaliseerd is. Het is niet de bedoeling van de afd. Deventer om te zeggen wij willen persé geen wijzigingen. Maar de afd. Deventer wenst te zien een wijziging volledig van het gehele partijapparaat waardoor zowel de horizontale en ook in het bijzonder de verticale verbindingen zo goed mogelijk gewaarborgd worden. En daarin kan tegelijkertijd dan de partij raad ook gezien worden hoe die moet worden samengesteld. Dank U. Nog verdere sprekers over amendement 2.

Mijnheer Korthals Altes.

Mijnheer de voorzitter, dames en heren. Deventer wil eigenlijk de situatie bij het oude laten, maar er nog een toevoeging aan doen die eigenlijk buitengewoon gevaarlijk is. De kwestie van de openbaarheid van de partijraadsverg. is één van de aanleidingen geweest om de hele situatie van de partijraad onder de loupe te nemen. De andere aanleiding is geweest dat wij in de praktijk, de Heer van Boven heeft dat toegelicht, dat we in de praktijk al handelden als ware het reglement gewijzigd. We bespraken al politieke stellingnemen en er werden al aanbevelingen over gedaan.

De bedoeling van het voorstel van het hoofdbestuur is om dat te legaliseren, maar om tevens in de nieuwe reglementen niet een uitdrukkelijke uitspraak te doen over de al dan niet openbaarheid. Het is n.l. zeer wel denkbaar dat er situaties kunnen voordoen, ik denk aan een situatie tijdens een Kabinetsformatie, dat het ongewenst is om een openbare verg. te houden. Maar wanneer men in het reglement gaat vastleggen, en dat doet Deventer, welk criterium daarvoor zou moeten gelden dat is het natuurlijk een levensgevaarlijke zaak. Als met het principe van de openbaarheid gaat vastleggen, dan zou het hoofdbestuur telkenmalen moeten bewijzen dat het criterium dat dan mag gelden voor die uitzondering deze keer niet openbaar, dat zich dat voordoet. Die discussie is natuurlijk heilloos, het is volstrekt duidelijk dat wanneer de discussie over openbaarheid of niet openbaarheid per vergadering kan gaan spelen, dat die discussie maar 1 uitslag kan hebben en dat is dat de openbaarheid wordt geëist. En nu wil ik graag met Mej. Toxopeus-Pot en met andere sprekers eens zijn dat wij ons niet de wet van buitenaf moeten laten voorschrijven, maar laten we in godsnaam met 2 benen op de grond blijven staan en realistisch zijn. Het is de Hr. Beyer die daar o.a. over sprak. Laten we realistisch zijn, we kennen de voorbeelden uit het verleden, het is volkomen ondoenlijk om in een reglement te bepalen dat er onder bepaalde omstandigheden wel en anders niet openbaar wordt vergaderd. Men moet dat eenvoudigweg niet regelen, men kan het hoofdbestuur te naar bevind van zaken handelen, handelt het verkeerd dan kan de partijraad anders beslissen, handelt de partijraad ook verkeerd, dan worden we hier wel op het matje geroepen en dan zullen we verantwoording afleggen. Maar gaat U het in het reglement zetten, dan betekent dat eenvoudigweg en dat is de praktijk van het voorstel Deventer hoe goed het ook bedoeld is, daar twijfel ik geen seconde aan maar de praktijk van het voorstel Deventer is dat 100% van de vergaderingen openbaar wordt gehouden en laten we ons daar nu niet toe verplichten.

Dank U wel. Nog meer sprekers over amendement 2? Zo niet dan breng ik dit in stemming. Willen diegenen die voor am. 2 zijn hun hand opsteken? Wie zijn daar tegen? Dat is een duidelijke meerderheid, dat is verworpen. Er wordt schriftelijke stemming gevraagd, maar het is een overduidelijke meerderheid, het lijkt mij niet nodig.

Ik krijg am. 3 van de afd. Amsterdam. Wat door de partijraad met grote meerderheid ontraden wordt. Wil Amsterdam dit toelichten? Mijnheer Makreel.

Mijnheer de voorzitter, het hoofdbestuur heeft dit voorstel tot

herziening van de artikelen van het huishoudelijk reglement die niet over de partijraad gaan mede gefundeerd tot de wens dat de partijraad meer representatief zou zijn voor de partij in al zijn geledingen. Daartoe wordt voorgesteld om de Kamer centrales voortaan een afvaardiging te geven. Niet van 2 man, voorzitter en nog een, zoals tot nu toe maar van een aantal leden naar rato van hun ledental. Wij stemmen daarmee in, mijnheer de voorzitter, maar we willen dan ook graag dat het in de praktijk zo kan gebeuren. Het komt nog wel eens voor dat leden van de partijraad ook nog wel eens andere verplichtingen hebben mijnheer de voorzitter. En het komt wel eens voor dat als een lid van de partijraad een convocatie voor de partijraad vergadering krijgt, ongeveer een maand verder, dat dan blijkt dat het hem bepaald niet mogelijk is om daar aanwezig te zijn. En dan zie ik nog helemaal af van de kans op ziekte, ongelukken e.d. In de oude toestand was dat niet erg want toen waren er plaatsvervangende afgevaardigden. Die heeft U in dit reglement geschrappt, d.w.z. niet helemaal want de bepaling dat de voorzitter van de Kamercentrale er zit of degene die hem vervangt is wel gehandhaaft. Ik vind dit een buitengewoon merkwaardige inconsequentie. Een dubbele inconsequentie. In de eerste plaats inconsequent dat bij de wens van representativiteit de kans op die representativiteit wordt gedwarsboomd door de afgevaardigden weg te laten en een dubbele inconsequentie doordat dan weer voor een van de categorieën niet te doen. Deze overwegingen mijnheer de voorzitter hebben ons geleid tot het indienen van dit amendement dat ik graag bij de vergadering wil aanbevelen.

Dank U wel mijnheer Makreel. Nog verdere sprekers of het am. v. Amsterdam. Mijnheer Korthals Altes. Ik ga voor het eerst graag in op een inconsequentie. Het is n.l. zo dat sommige voorzitters van afdelingen en dat gold m.n. vroeger in Amsterdam al uit andere hoofde deel uitmaken van de partijraad. B.v. omdat ze lid zijn van het hoofdbestuur, dat zou betekenen dat wanneer die bepaling er niet instond, dat die desbetreffende Kamercentrale vast in iedere vergadering een stem zou missen. Dat ging ons bepaald te ver. Daarom hebben wij gezegd dat die voorzitter zich kan laten vervangen. Dan kan men er over twisten of dat had moeten zijn, dat hij zich alleen mag laten vervangen omdat hij uit andere hoofde deel uitmaakt van de partijraad of dat hij zich altijd mag laten vervangen. Maar die betwisting kan niet plaatsvinden want een desbetreffend amendement is niet ingediend. Maar dit om de reden uit te leggen van deze inconsequentie. Wij hebben willen voorkomen, dat doordat de voorzitter uit andere hoofde al deel uitmaakt van de partijraad de centrale een stem die de centrale toekomt, zou verliezen. Dat moet eenvoudig niet. Dan het punt van de vervanging. De bedoeling van de partijraad nieuwe stijl, is dat het een college is dat een afvaardiging heeft die ook enigszins op elkaar wordt ingespeeld. Het gaat dan in die groep van meer dan 60 leden werken met plaatsvervanging dan wordt het een veel heterogener gezelschap, het leek ons juist om ook het belang van het lidmaatschap van de partijraad tot uitdrukking te laten komen door de bepaling dat men niet kan

zeggen nou deze keer heb ik wat anders en ik laat die partijraad nu maar lopen. Het kan natuurlijk in uitzonderlijke omstandigheden voorkomen, dat iemand echt is verhinderd, dat geldt ook voor de hoofdbestuursleden, dat geldt ook voor de Kamerleden ook die kunnen zich niet laten vervangen en het leek ons daarom volstrekt gerechtvaardigd om te zeggen, die afgevaardigd is door zijn centrale of door haar centrale naar de partijraad die moet daaraan een zeer hoge prioriteit geven. Het is tenslotte in dit land helemaal niet ongebruikelijk dat afgevaardigden die verhinderd zijn dat die geen stem kunnen uitbrengen. Plaatsvervangende Tweede Kamer leden zijn er ook nog niet. Plaatsvervangende Staten en Raadsleden zijn er ook niet. Dat is een toeval dat bovendien alle verschillende groeperingen om beurten kan treffen. De afvaardigingen zijn bovendien aanzienlijk uitgebreid t.o.v. het verleden en mede om die reden vind ik het niet meer noodzakelijk om een plaatsvervangingsregel in het leven te roepen. Dat was heel wat anders, toen iedere centrale maar 2 stemmen had en men altijd een blote uitvaller in stemmental zou worden gehalveerd. Maar nu geldt dat niet meer, nu kan de gewone regel dat iemand die gekozen is zelf die functie moet vervullen en waarmaken en niet een vervanger kan zenden, die hoeft in dit geval naar de mening van de commissie geen uitzondering op de gebruikelijke regel te lijden.

Ik dank U wel. Nog verdere sprekers? Mijnheer Makreel.

T.a.v. het eerste wat de Hr. Korthals Altes heeft opgemerkt mijnheer de voorzitter, meen ik dat hij onjuist althans onvolledig citeert. In een huidige art. 31 van het huishoudelijk reglement zoals dat nog eens in een toelichting op het voorstel is gemeld staat onder e. 'de voorzitters van de Kamercentrales of indien deze zijn verhinderd, of uit andere hoofde reeds deel uitmaken van de partijraad. Dus ook als ze zijn verhinderd.

.....Ik had helemaal geen behoefte aan een amendement, ik wil deze bepaling graag handhaven. Ik merk alleen op dat het inconsequent is dat U het hier laat staan en voor andere leden van de partijraad niet meer opneemt, integendeel laat vervallen.

Dan zou ik nu willen stemmen over amendement 3. Ik zou dat willen doen door handopsteken met daarin Uw stemboekje. Ik geloof dat we dan een iets zuiverder beeld krijgen. Ik herhaal nog eens, dat iedereen het recht heeft om schriftelijke stemming te vragen, het blijft onverkort de mondelinge raadpleging is alleen een peiling. Meestal is de uitslag vrij duidelijk, is het men daar niet mee eens dan mag men een schriftelijke stemming vragen. Maar wilt U nu Uw hand opsteken met daarin het stemboekje. Dan gaat het nu om amendement 3 van de afd. Amsterdam. Wie is voor dat amendement. Dank U wel. Wie is daar tegen. Wil er iemand schriftelijke stemming? Het lijkt van hier gezien een meerderheid, vrij duidelijk. Goed. De meerderheid is duidelijk krapper dan de vorige keren, maar als men stemming wil dan verzoek ik nu de stemmandjes met voor en tegen te plaatsen. Willen diegenen die voor het amendement zijn en d.w.z. wel plaatsvervangende, de stembriefjes plaatsen in de mand vóór. Willen diegenen die tegen het amendement zijn en derhalve tegen plaatsvervangende hun stembriefjes deponeren in de mand met tegen.

Stembriefje nr. 1.

Enkele aanwezigen om de stemmen te willen tellen en zo het stembureau te vormen. Ik denk aan Mevr. Gynjaar en aan de Hr. v.d. Goes v. Naters. Heren als U Uw stemmen hebt uitgebracht, zou ik willen voorstellen door te gaan met amendement 4. Dit houdt geen rechtstreeks verband met 3.

Ik stel nu aan de orde amendement 4 van de afd. Voorburg tot het invoegen van enkele woorden. De partijraad heeft dit amendement ontraden omdat zij een voorkeur had voor amendement 5 Amsterdam. Omdat amendementen 4 en 5 samenhangen zet ik ze samen in discussie.

Een punt van orde, mijnheer Meyer.

Mijnheer de voorzitter, ik ben het nog eens met enkele aanwezigen nagegaan, maar het is zo ook bij wetsartikelen, bij reglementen, bij statuten en wat dan ook, daar artikelgewijs de zaak in behandeling brengt. Of er nou wel of niet een amendement is aangenomen. Daarna houd je een stemming over het artikel al dan niet gewijzigd. Ik verzoeken U dus eerst nadat..... omdat U nu overgaat naar art. 33 en we hebben net behandeld art. 32 om art. 32 in stemming te brengen. Het is een zeer belangrijke zaak en ik vrees ook dat U hiermede in ernstige moeilijkheden komen, althans ik zal zeker bij de commissie van reglementen in beroep gaan wanneer U niet artikelsgewijs stemt.

Dames en heren wij gaan eerst alle amendementen behandelen en aan de hand van de uitslag daarvan zullen wij zien wat er van het voorstel overblijft en hoe dat in stemming komt, ik kan de Hr. Meyer verzekeren dat dat zo zal gebeuren dat in elk geval op een goede manier een beslissing komt. Dat kan ik nog niet zeggen, dat hangt af van de stemming over amendementen.

Mijnheer Gotschalk wou spreken over am. 4 en 5.

Ja, mijnheer de voorzitter, U kent het standpunt van de afd. Voorburg over het gehele voorstel, maar de afd. Voorburg wil zich toch safe stellen voor het geval het voorstel van het bestuur nog zou worden geaccepteerd met hier en daar amendements wijziging. En het eerste gedeelte van het amendement dat gaat over de woorden al dan niet. In de taakomschrijving in art. 33 wordt gesteld de partijraad kan al dan niet krachtens uitdrukkelijke delegatie door de alg. verg. namens de partij politieke uitspraken doen. De woorden al dan niet laten voor de partijraad nieuwe stijl, de mogelijkheid open om ook zonder specifieke delegatie namens de partij politieke uitspraken te doen. U begrijpt dat de afd. Voorburg zich daar niet mee kan verenigen. M.b.t. zijn activerende en stimulerende taak is deze autonome bevoegdheid zelfs gewenst. Om echter de partijraad zonder nadrukkelijke machtiging van de alg. verg. in het openbaar namens de partij politieke uitspraken te laten doen zoals lid 3 in de voorgestelde redactietoelaat, gaat de afd. Voorburg te ver. Vandaar dat zij de woorden al dan niet zou willen zien vervangen door uitsluitend. Voorburg kan er zich mee verenigen dat uitdrukkelijk wordt vervangen door specifiek. Indien de alg. verg. hiermede accoord gaat trekt Voorburg het 2e gedeelte van dit amendement in. De vervanging al dan niet door uitsluitend handhaaft ze evenwel als voorstel.

En aan het eind hiervan mijnheer de voorzitter moet mij nog iets van het hart. Door ~~het~~ een lid van Uw hoofdbestuur is hier gesproken over het niet vertrouwen dat wij zouden hebben in het hoofdbestuur omdat we dat zouden hebben gekozen. Dit is natuurlijk een zeer overdreven voorstelling van zaken, wanneer je kritiek hebt op voorstellen waarmede het hoofdbestuur komt. Want anders zou je die kritiek in de verg. wel stil kunnen houden. Een kwestie van vertrouwen in ieder lid van het hoofdbestuur betekent helemaal geen enkele opmerking van Voorburg en ook niet van mij. Integendeel ik heb meegeholpen dit hoofdbestuur samen te stellen en ik heb vertrouwen in elk lid van dit hoofdbestuur. Dank U zeer.

Dank U zeer mijnheer Gotschalk. Ik voel mij gesterkt. Nog meer sprekers over dit onderwerp.? Zo niet dan breng ik in stem amendement 4.

Wil degen die voor dit amendement is een stembriefje omhoog heffen, dank U. Wie is daar tegen? Dat is een zeer duidelijke meerderheid. Amendement 4 is dus niet aangenomen. Ik breng in stemming am. 5 van Amsterdam, wat door de partijraad unaniem aanbevolen wordt.

Een ogenblik, de Hr. Korthals Altes zal de uitslag van de stemming mededelen over am. 3.

Mijnheer de voorzitter, ik kan U complimenteren met Uw timmermansoog. Want U wacht dat er een meerderheid was en U dacht ook wel dat de meerderheid wat minder duidelijk was dan bij de vorige stemmingen. Er is een minderheid voor het voorstel Amsterdam van 297 en een meerderheid daartegen van 302. Dus dat is een verschil van 5 en er was 1 stem ongeldig. Ik dank U wel.

We krijgen nu de stemming over am. 5 van Amsterdam. Wie is voor dat amendement? Heeft iedereen zijn arm nu omhoog. Dank U wel. Wie is tegen het amendement.

Dat is slechts een enkeling. Dit amendement is dus aangenomen.

Dan komt nu am. 6 van Amsterdam. Dat am. is overgenomen door het hoofdbestuur als zijnde een technische verbetering. Desalniettemin staat het ter discussie. Wil iemand er iets over zeggen? Dat blijkt niet het geval te zijn.

Is er iemand tegen dit amendement. Dan is het aangenomen.

Krijgen we am. 7 van de afd. Rotterdam en de Kamercentrale Den Bosch. Wat door de Partijraad met een kleine meerderheid ontraden is. Wil een van de afd. dit nog toelichten.

Mijnheer Mulder, Rotterdam. Mijnheer de voorzitter, als er vanavond 1 ding duidelijk is uit de behandeling van dit onderwerp, dan blijkt in de eerste plaats wel zeer duidelijk dat de alg. ledenverg. erg verdeeld is over het voorstel van het hoofdbestuur. Dit zal m.i., dit is een persoonlijke mening, alleszins aanleiding kunnen geven om het voorstel terug te trekken teneidne geen verdeelde geest in de partij te bevorderen. Maar dat ook duidelijk is mijnheer de voorzitter, dat dit illustere lichaam te groot is om snel, kundig politieke beslissingen direct te kunnen nemen. Dit is dan ook de reden dat we ons het argument van het hoofdbestuur onderschrijven, dat zij behoefte hebben in spoedgevallen waarbij nu eenmaal om een uitspraak in het openbaar gevraagd wordt, een wat handzamer lichaam te hebben dat deze uitspraken kan doen. Met de geest hetgeen geboden wordt zijn we het dus eens. Wat de uitvoering betreft moeten we tot onze

spijt constateren, dat in het door het hoofdbestuur aan ons voorgestelde voorstel de stemmen van de leden slecht vertegenwoordigd zijn. Zoals de stemmen nu liggen hebben Hoofdbestuur, Eerste en Tweede Kamerleden 7 ere leden en 15 aangewezen prominente politici 61 stemmen. Aan de partij worden er 69 overgelaten. Wij dachten dat dit niet juist is ook op principiële gronden, n.l. ik vraag me terecht af wat denken onze Kamerleden hier wel van. Die hun werkterrein ligt in het parlement. Hun werkterrein ligt niet op het vlak van de politieke partij. Ze zijn niet door de leden gekozen. Ze zijn door de kiezers gekozen. Ze zijn verantwoordelijk tegenover het en in het parlement ligt hun werkterrein op overheidsbemoeienis en niet op partij bemoeienis. Ik dacht dan ook met alle respect voor onze Kamerleden zij wel eens in een zeer wankel en vervelende positie zouden komen te staan, indien zij in de openbare Partijraad een bepaalde mening meergaven, die later in het parlement zou moeten worden herzien. Dat zij dan ook niet in aanmerking kwamen voor stemrecht. Wat de ere leden betreft en ik hoop dat de hier aanwezige ere leden mij dat niet kwalijk nemen, we hebben het grootste respect voor jarenlange werkkraft ten dienste van onze partij, wij hebben het grootste respect voor hun politieke denken en wij waarderen hun adviezen en als ik zeg adviezen dan zie ik niet in waarom de ere leden stemrecht moeten hebben. Daarnaast hebben wij 15 aangewezen mensen van liberale gedachte, die in de partijraad door het hoofdbestuur benoemd geworden zijn. Persoonlijk velen van hen kennend, heb ik het diepste respect voor hun mening en ik dacht dat hun adviezen bijzonder waardevol voor het hoofdbestuur en onze partij zouden kunnen zijn. Maar Mijnheer de voorzitter laten het adviezen blijven. Dit is dan ook de reden dat Rotterdam voorgesteld heeft om ere leden parlementsleden van eerste en tweede kamer en de aangewezen leden van de partijraad een adviserende stem te geven uiteraard met spreekrecht. Wij dachten dat dit een goed gemiddelde is en een goed compromis om hier de verdeelde meningen tot elkaar te brengen. Rest mij een slot opmerking, mijnheer de voorzitter, die vraag stel ik aan U, die vraag heb ik gesteld aan mijn vriend van Boven in een vergadering en hij heeft er nooit een antwoord op weten te vinden. Ik stel U het volgende geval voor. De partijraad neemt een beslissing in een spoed geval en het besluit van de partijraad wordt natuurlijk prompt opgevolgd anders kan niet, wat heeft het nu voor nut dat er 10 afdelingen of 2 centrales in beroep gaan en een vergadering beleggen om dan namens de voorzitter te horen het kwaad is reeds geschied, het spijt ons bijzonder erg maar dat besluit is direct uitgevoerd. Ja, en als U het er niet mee eens is, dan vraag ik mij af wat moet er gebeuren. Gaat het Hoofdbestuur aftreden, gaan de Eerste en Tweede Kamerleden aftreden, gaan de ere leden aftreden, gaan de aangewezen partijraadsleden aftreden. En is de partij zonder zijn top. Ik dacht niet dat dit zou gebeuren, maar wat gebeurt er dan wel. Men krijgt van het parlement van de partij het zoethoudertje, heel erg jammer jongens maar het is nu eenmaal gebeurd, ga nu maar naar huis. En ik dacht dames en heren, dat dit niet moet gebeuren. Als men wil zeggen, een redelijke oplossing hiervoor weet, laten ze die mij dan mededelen, want ik en mijn vrienden hebben van niemand hier een oplossing voor gevonden.

Of het wordt een wassen neus of het betekent dat de top van de partij af gaat treden. Ik moet U dan ook verzoeken hier dames en heren, om het amendement van Rotterdam dat in onze ogen een goed compromis is voor vele andere amendementen inhoudt, aan te nemen. Dank U zeer.

Ik dank U wel. Ik kan de Hr. Mulder op zijn vraag antwoorden, dat de bedoeling van de bespreking in de ledenvergadering geen enkele andere is dan nu ook elk jaar gebeurd, bespreking beleid hoofdbestuur en beleid Kamerfractie. Daar worden ook regelmatig uitspraken gedaan over het in afgelopen jaar gevoerde beleid en gedane uitspraken en dat hoeven wij niet te zien in een sfeer van aftreden of niet, dat betekent dat het laatste woord is aan de ledenvergadering en die kan zich dus anders uitspreken over een daad van het hoofdbestuur, die kan zich anders uitspreken over het beleid van een Kamerlid en die kan zich anders uitspreken over de partijraad.

Mijnheer Combé.

Combé is mijn naam, voorzitter Kamercentrale 's Hertogenbosch.

Mijnheer de voorzitter, de vorige spreker heeft het mij uitzonderlijk makkelijk gemaakt. Ik ben het volledig met zijn betoog eens en ik kan alleen deze vergadering aanraden het amendement zoals het door de afd. Rotterdam en de Kamercentrale 's-Hertogenbosch is ingediend, te steunen en ik zou U willen vragen het amendement in schriftelijke stemming te brengen. Heel graag. Dank U wel nog verdere sprekers over amendement 7. Niemand.

Mijnheer Korthals Altes. Oh. mijnheer v. Boven.

Mijnheer de voorzitter, terugkomend op wat ik in eerste instantie heb gezegd, nu mijn naam nog een keer genoemd is, wou ik er toch nog eens een keer de aandacht op vestigen, dat de situatie zoals die door de Hr. Mulder naar voren is gebracht, een extreme situatie is die zich in de praktijk niet zal voordoen. Wanneer de afgevaardigden van de Kamercentrales en de hoofdbestuursleden hun taak opnemen zoals ze die moeten opnemen, n.l. dat de voortdurend ruggespraak houden met de achterban, dan zal wanneer er dus over een bepaalde kwestie in die partijraad een beslissing wordt genomen heel duidelijk de stemming van de verschillende centrales daarin tot uiting komen. En als er dus een duidelijke tegenstelling binnen de partij leeft waardoor er geen duidelijke meerderheid voor een bepaald voorstel is dan zal automatisch ik heb dat in eerste termijn ook al gezegd, het hoofdbestuur het voorstel doen om deze kwestie niet tot een partijraads uitspraak te maken maar aan te houden voor een alg. vergadering. Op de opmerking van de Hr. Offerhaus zou ik nog willen antwoorden, dat het natuurlijk niet een kwestie is van wantrouwen in het hoofdbestuur of dit moment en het niet daartegen in bezwaren aan mogen voeren..... van de Hr. Gotschalk, maar dat het erom gaat dat men vertrouwen moet hebben in dat hoofdbestuur bij het voeren van beleid t.a.v. dit soort kwesties in de partijraad omdat zij dan als gekozen vertegenwoordigers van hun centrales daarin ook optreden. Dank U zeer.

Mijnheer de voorzitter, Hopman, Amsterdam. Ik hoef aan de woorden van de Hr. Mulder en de Hr. Combé eigenlijk niet meer toe te voegen, ik wil hier alleen duidelijk maken dat de afd. Amsterdam het met de stellingname van de Heren eens is.

Hr. Korthals Altes.

Mijnheer de voorzitter, ik geloof dat de alg.verg. er recht op heeft om te weten hoe deze bepaling tot stand gekomen is en ik spreek hier dus niet in de eerste plaats namens het hoofdbestuur maar ook namens de commissie. De commissie heeft uitvoerig van gedachten gewisseld over de vraag of de 15 benoemde leden van de partijraad al dan niet stemrecht zouden hebben. De commissie heeft niet uitvoerig van gedachten gewisseld over de vraag of de Kamerleden en of de ere leden stemrecht zouden mogen hebben. De achtergronden van die discussies waren de volgende, van de 15 benoemde leden vond de commissie inderdaad op het oog omdat ze benoemd waren door het hoofdbestuur, vond de commissie op het oog het verlenen van stemrecht iets waartegen bezwaar kon rijzen en in het advies van de commissie aan het hoofdbestuur heeft dus gestaan dat deze 15 benoemde leden adviserende stem zouden hebben. T.a.v. de Kamerleden heeft de commissie uitdrukkelijk heel anders overwogen. Mijnheer Combé mag ik U vragen daar een beetje rust te houden anders wordt het zo moeilijk.

De Kamerleden worden gekozen door de kiezers zegt de Hr. Mulder en zij zijn daarmee de representanten van de kiezers en niet van de partij. Ik geloof dat deze redenering niet geheel juist is omdat hij iets te simplistisch is. Aan die verkiezing gaat n.l. iets vooraf en dat is de candidaatsstelling door de partij en de partij stelt alleen die partijleden kandidaat in wie men uitdrukkelijk vertrouwen uitspreekt. Daar is dan ook bij inbegrepen dat men niet alleen in 's lands vergaderzaal vertrouwen heeft in deze Kamerleden maar bij uitstek ook binnen de partij en ook binnen de partijraad. Dat was de filosofie van de commissie en daarom stond voor de commissie boven iedere twijfel verheven dat deze Kamerleden wel degelijk stemrecht zouden mogen hebben in de partijraad. Maar de Hr. Mulder heeft nog een bezwaar, stelt U voor dat zij in de partijraad een stem zouden uitbrengen en vervolgens gedwongen zouden zijn om in de Kamer anders te stemmen omdat de partijraad anders heeft beslist of dat zij het niet kunnen waarmaken. Ook dat is in het reglement uitdrukkelijk voorzien. Want wat staat er in het reglement, dat als er over een kwestie die de fractie aangaat zou worden beslist door de partijraad, dat dan die fractie geen stemrecht heeft. Dus dat probleem dat misschien op het eerste gezicht aanspreekt, dat doet zich in feite helemaal niet voor. Dat probleem is uitgeschakeld. Daarom heeft de commissie gezegd, Kamerleden zijn bij uitstek die figuren in de partij die met enige anderen het vertrouwen hebben van de hele ledenverg. en daarom mogen ze ons ook niet alleen in 's lands vergaderzaal maar ook in de partijraad vergaderzaal mogen ze de partij mede representeren. Gesucondeerd door de andere leden van de partij raad. De groep van ere leden. Ach ik moet U eerlijk zeggen, dat de commissie daar helemaal niet bij heeft stil gestaan. Want die groep is buitengewoon klein. Het zijn alle oud leden van het hoofdbestuur en 1 oud fractie voorzitter. De kans dat die groep werkelijk van enige betekenis qua stemverhouding zou worden in de partijraad is buitengewoon gering. Het is wel bijzonder onaardig om de heren en dames te versieren met de titel van ere lid maar daar als enige prioratief aan te verbinden, dat ze geen contributie hoeven te betalen. Daarvan maken ze geen van allen gebruik.

Maar laten we ze wel laten stemmen. U kunt ervan verzekerd zijn, dat ze van dat ook geen gebruik zullen maken, wanneer een kwestie in de partijraad buitengewoon delicaat blijkt te liggen. Ik kan U de verzekering geven dat toen over deze vraag of ze wel of niet stemrecht hadden, in de partijraad werd gestemd, de aanwezige heren zich van stemming hebben onthouden. Nu kom ik op de berekening die de Hr. Mulder heeft gemaakt. Die zegt de groep kamerleden, ere leden, benoemde leden enz. dat zijn er wel 61 en de werkelijke representanten dat zijn er maar 69, die houden elkaar dus vrijwel in evenwicht. Nu zeg ik dat is allemaal prachtig en waar, maar het amendement slaat helemaal niet op deze cijfers, het amendement wil n.l. stemrecht niet verlenen aan een groep van 44 mensen en dan wordt de verhouding wel iets anders, dan is het 44 tegen 93. Wanneer men ook het stemrecht aan het hoofdbestuur had willen ontnemen, dan was de cijfermatige redenering van de Hr. Mulder juist, maar als hij dat niet doet in het amendement, dan lijkt mij de redenering ook niet helemaal op zijn plaats en dan moeten we onshouden aan het voorstel zoals het er ligt en dan gaat het om 44 mensen. Van de kamerleden heeft de commissie dus gezegd, rustig dat stemrecht verlenen, ze zijn gecandideerd door de partij anders waren ze nooit Kamerlid, de ere leden is qua getal sterkte een verwaarloosde groep en nu die 15 leden, daar is het hoofdbestuur uitdrukkelijk contrair gegaan aan de commissie. De commissie had gezegd laten we het inderdaad maar niet doen, want het staat niet zo fraai, zo'n benoemde club aan wie wij stemrecht geven, maar heel terecht heeft het hoofdbestuur in meerderheid gezegd, luister U, als U profijt wilt trekken van de adviezen die deze mensen kunnen geven en dat is de reden waarom ze worden benoemd, ga ze dan niet op het moment supreme het stemrecht ontnemen. Want dat maakt eenvoudigweg de aantrekkelijkheid om partijraads verg. te bezoeken voor deze mensen minder aantrekkelijk. Niemand in Nederland vindt het plezierig om op het beslissende ogenblik monddood te zijn en m.n. een liberaal pleegt zich in die situatie niet te schikken. Dat is een klemmende reden die voor een meerderheid in het hoofdbestuur aanleiding is geweest om hen niet van stemrecht te beroven. Nu nogmaals de door Hr. v. Boven al aangerode kwestie, zou het geen tegenstellingen kunnen geven en wordt de representativiteit niet in het gedrang gebracht? T.a.v. de representativiteit in de eerste plaatsdit, U kunt ervan verzekerd zijn dat die groep van 15 leden zodanig onafhankelijk is en "ch ook zodanig onafhankelijk opstelt dat zij allermintst geneigd zullen zijn een bepaald establishment te volgen. Zij zullen hun eigen stem bepalen. In de tweede plaats is het het hoofdbestuur bepaald niet om te doen om te proberen d.m.v. die partijraad aan toevallige meerderheden te komen. De V.V.D. is de laatste jaren zo gelukkig geweest, dat wij in grote mate van eenstemmigheid besluiten hebben kunnen nemen en niemand is daar dankbaarder voor dat dat het geval is dan het hoofdbestuur. En wanneer tijdens een verg. van de partijraad zou blijken dat daar wel eens een ongeveer fifty/fifty althans een weinig overtuigende stemverhouding uit de bus zou komen, dan zal het hoofdbestuur de eerste orgaan zijn om te zeggen, luister U eens wij doen er verstandig aan met dit voorstel niet verder in deze partijraad verg. te behandelen, maar het te verwijzen

naar het nog steeds hoogste orgaan van de partij, de alg. verg.

Een gekwalificeerde meerderheid is daarvoor ook niet nodig, omdat het eenvoudigweg zo is, is die meerderheid klein dan kunnen het hoofdbestuur 2 centrales en dat is veel sterker dan een gekwalificeerde meerderheid, want het is een piepkleine minderheid, dan kunnen 2 centrales of 10 afdelingen herstemming vragen. En nu tenslotte de onbeantwoordbare vraag van de Hr. Mulder. Als er nu een beslissing is genomen en die is meteen uitgevoerd. Het gaat in dit geval om politieke uitspraken, het gaat niet om uitspraken van wij gaan een reglement zus of zo wijzigen, politieke uitspraken leiden heus niet zo groot is jammergenoeg de VVD nog niet tot een stante pede aanvaarding van een bepaald standpunt door het parlement. Werkelijk essentiële ingrepen daar kunt U van verzekerd zijn, zal het hoofdbestuur niet aan de partijraad in eerste en laatste instantie voorstellen maar altijd aan de ledenvergadering voordragen. Daar kunt U van verzekerd zijn en ik geloof dat de amendementen Rotterdam en Den Bosch geïnspireerd zijn door een zekere angst voor het overvleugelen van de stemmen van de Kamercentrales maar dat die volkomen ongegrond is in controversiële kwesties zal de partijraad als de meerderheid niet duidelijk zal komen, zich onthouden en het oordeel aan de alg. verg. overlaten, maar de partijraad heeft beslist wel van node dat er mensen zijn die daarvan deel uitmaken, die goede constructieve opmerkingen maken zoveel mogelijk in de openbaarheid en dan tussentijds uitspraken doen namens de partij waar de hele pers bij is. Dat wordt niet ondervangen door een uitspraak van het hoofdbestuur in een besloten verg. gedaan en vervolgens aan het ANP medegedeeld. De Nederlandse pers geeft wel uitvoerige verslagen van verg. waar discussies plaatsvonden en namens een representatief aantal mensen een uitspraak wordt gedaan naar een orakel van het hoofdbestuur wordt als vunze partijpolitiek ergens in een hoekje weggedrukt. Dank U zeer.

Dank U wel. Nog verdere sprekers over punt 7.

Mijnheer Mulder. Ik wil een korte mededeling doen op de helderziendheid van de alg. secretaris die denkt dat ons amendement geïnspireerd is door angst over het onderdrukken van de leden van de centrales in partijraad nieuwe stijl. Tot onze spijt heeft hij onze gedachte dan helemaal verkeerd gelzen. Ik wil nog een stap verder gaan, als dit onzalige voorstel ingetrokken wordt dan willen we gaarne bevorderen dat hier een resolutie in deze verg. aangenomen wordt, waarin ons volle vertrouwen in het hoofdbestuur uitgesproken wordt en wij het hoofdbestuur uitnodigen in voorkomende dringende gevallen zelf handelend optreden gehoord de partijraad oude stijl.

Als dat angst voor manipulaties is mijnheer de voorzitter, dan begrijp ik heel weinig meer van het betoog van onze alg. secretaris en ik hoop dat deze verg. het voorstel geamendeerd door Rotterdam aanneemt en evt. dat U mij toestaat mijnheer de voorzitter, namens Rotterdam de mening uit te spreken, dat wij ons hoofdbestuur zo zeer vertrouwen dat we geen behoefte aan de partijraad nieuwe stijl hebben. Want de 18 mensen die namens de leden en de centrales in het hoofdbestuur zitting hebben die genieten het volste

De zittingsduur van de leden van de commissie van beroep is verstreken. De commissie als volgt samengesteld: dit waren Prof. Polak uit Ede, Mr. Polak uit Rotterdam, Mr. v. Vuren uit Wassenaar, plaatsverv. leden Mr. Goudsmit, Haarlem, Prof. Jacob in Groningen, Jkhr. de Jonge in Zutphen. De aftredende leden stellen zich allen herkiesbaar en het hoofdbestuur zal dit volgaarne aanvaarden. Vraagt iemand over dit punt het woord. Dan stel ik vast dat de commissie aldus blijft vastgesteld, ik mag dan wel de hoop uitspreken dat zij zeer weinig te doen krijgt. Want U weet dit zijn nooit leuke dingen. De commissie heeft gelukkig weinig te doen. En dan een ~~kommi~~ benoeming van een commissie van de reglementen. U bent met mij eens uiterst belangrijk. De zittingsduur van de leden van de commissie van de reglementen is verstreken. Deze commissie is als volgt samengesteld: Mr. Fortuin te Hilversum, Mr. Bettink te Haarlem, Mevr. Detmeyer te Den Haag. Plaatsvervangende leden Mr. Kolenbrander te Bussum, Hr. Frederiks Amsterdam en 1 vacature. De aftredenden met uitzondering van Mr. Kolenbrander stellen zich allen herkiesbaar en worden door het hoofdbestuur wederom kandidaat gesteld. Voor de vacatures in het plaatsvervangend lidmaatschap stelt het hoofdbestuur kandidaat Drs. Bom te Naarden en Ir. Makreel te Aerdenhout. Vraagt iemand hierover het woord. Dan constateer ik dat aldus is besloten.

Dames en heren nu kom ik zelf met een punt van orde. Wat U al meerdere malen hebt meegemaakt op deze vergadering. Voordat ik de sprekers uit de vergadering het woord ga geven voor het beleid hoofdbestuur, zou ik alvast enkele schriftelijke stemmingen willen laten plaatsvinden over de vacatures in dag. bestuur en hoofdbestuur. Dat scheelt ons bijzonder veel tijd. Anders moeten we straks domweg gaan zitten pauzeren en U weet hoe zuinig we op onze tijd moeten zijn. Ik beperk mij op het ogenblik tot die vacatures waar stemmingen over noodzakelijk zijn, schriftelijke stemmingen. Dat gaat om 2 vacatures in het dag. bestuur. 2 vacatures waarvoor kandidaat zijn gesteld Drs. Dijkman te Bennekom door de afd. Ede. Dr. de Korte te Reeuwijk door het hoofdbestuur, de Hr. Vogeli, Diepenheim door het hoofdbestuur. Mag ik U vragen om hiervoor 2 namen in te vullen. Er komen 3 korven waar de namen op staan. U hoeft helemaal niet te schrijven alleen maar te lezen en U moet Uw briefjes stoppen in de daarvoor bestemde korfjes. Er zijn 2 vacatures. We stemmen met de stembriefjes 5 en 6. Gisteren heeft 1 lid al stembriefje 5 gestemd, als hij dat wil terug komen halen dan kan dat. Want het is natuurlijk wat vervelend wanneer niet alleen die stem van gisteren ongeldig was, maar nu niet zou kunnen worden uitgebracht. U mag dus alle briefjes 5 en 6 indienen op 2 verschillende kandidaten.

.....aanbeveling willen doen. Ik ben ervan uitgegaan dat bij het aan de orde stellen ieder die dat wenst het woord kon vragen, maar deze leden hebben dat niet zo opgevat. Ik wil hen gaarne in de gelegenheid stellen alsnog een aanbeveling te doen.

Garmink, Ede. De afd. Ede, die wil dus de Hr. Dijkman uit Bennekom aanbevelen. De Hr. Dijkman is van oorsprong beroeps officier met opleiding van de Kon. Mil. Academie. Later gevolgd door studie aan de hogere Krijgsschool.

Enige jaren is hij in het buitenland bijde NAVO werkzaam geweest. 6 jaren geleden heeft Dijkman de dienst vrijwillig als Luitenant-Kolonel verlaten en is economie gaan studeren in Rotterdam. Dit combineerde hij met een tijdelijk docentschap in de wiskunde aan een gymnasium. Vorig jaar is hij afgestudeerd in de financieel economische richting met specialisatie in economische politiek en openbare financiën. Drs. Dijkman is tevens medewerker van een organisatie bureau. Het is dan ook om deze reden dat de afd. Ede Drs. Dijkman bijzonder wil aanbevelen door zijn kennis op een drietal punten n.l. defensie, openbare financiën en onderwijs en zou dan ook bijzonder goed passen in het team van het dagelijks bestuur. Het is een energieke figuur, snel denker, slagvaardig en is een actief propagandist geweest en heeft ook vele bestuursfuncties vervuld ook in de afd. Ede waar hij als voorzitter jarenlang is opgetreden.

Wilt U allen Uw plaatsen weer innemen?

Willen de vragenstellers over het punt beleid hoofdbestuur zich vast opstellen in de buurt van het spreekgestoelte.

Graag iedereen op zijn of haar stoel of plaats Zelfs Kamerleden, zelfs Staatssecretarissen.

Dames en heren, de eerste vragensteller over beleid hoofdbestuur.

Freilink, Amsterdam. Mevr. de voorzitter, toen U vorig najaar Uw ideeën over de middenpartij en Uw filosofieën over de plaats van de VVD in het politieke bestel lanceerde, toen hebben wij daar in Amsterdam met grote aandacht naar geluister en gezegd van ha, daar gebeurt iets. En om daar wat te helpen is er op een geven moment een motie opgesteld die in deze verg. aan U voorgelegd zal worden. Echter in een bijzonder openhartig gesprek met U bleek dat door een dergelijke motie het hoofdbestuur te zeer aan banden gelegd zou worden, niet slagvaardig genoeg in het steeds wisselende politieke klimaat van Nederland zou kunnen optreden en wij hebben toen in Amsterdam besloten om die motie terug te trekken. Mevr. de voorzitter. Dat was misschien nog met enige schroom. Echter nadat U en ook de fractie voorzitter, gisteravond aan deze verg. heeft voorgelegd het aankondigen van het liberaal manifest, kan ik U zeggen dat wij in Amsterdam enorm blij zijn dat wij die motie destijds hebben teruggetrokken. Dat wij een enorm vertrouwen hebben dat we op deze manier de goede kant opgaan. Amsterdam neemt niet aan dat bij het opstellen van dit manifest dat daarmee de commissie die ermede belast zal worden de taak daarvan teneinde is. Wij geloven ook dat op de lange termijn goede loodsen op het liberale schip, een goede kapitein hebben we al maar goede loodsen op het schip een uiterst nuttige functie kunnen dienen. Wij gelove dat het belangrijks dat er een orgaan is in de partij dat voortdurend voeling kan houden met wat er in de afdelingen in de studie commissies leeft. met wat er aan rapporten binnenkomt opdat te kunnen evalueren en dat zo op die manier het hoofdbestuur en de partij van advies te kunnen dienen. Wij zijn in Amsterdam buitengewoon nieuwsgierig naar de samenstelling van deze commissie. En wij geloven ook dat het in de bedoeling van Uw bestuur zal liggen, Mevr. de voorzitter, dat dat een commissie zal zijn, die is samengesteld is uit onafhankelijke ~~awa~~ gewichten op politiek en ander specialistisch gebied wat in de politiek te map komt, zal zijn.

Ook geloven wij dat het in Uw bedoeling ligt en wij onderschrijven dat van harte, dat deze commissie een buitengewoon flexibel beleid kan voeren, zodat als er zich situaties voordoen mensen aangetrokken kunnen worden om in die commissie hun inbreng te geven. Het is om deze reden dat wij op dit punt zoveel vertrouwen hebben in dat liberaal manifest daar zo blij mee zijn, dat we geloven dat het op deze manier met onze partij de goede kant opgaat, dat de afd. Amsterdam geen behoefte heeft aan de motie die ter vergadering is uitgereikt, de motie van de heren Bootsman, Koetsier, D. Scherpenhuizen en Opstelten. Wij geloven dat om dezelfde reden waarom ook wij in Amsterdam vorig najaar hebben gezegd, wij moeten het hoofdbestuur niet aan banden leggen, dat ook U deze vergadering het hoofdbestuur die vrijheid moet laten om op te kunnen treden zoals dat op het moment nodig is en wij dachten dat Uw plan daarvoor de beste garantie inhield. Maar het belangrijkste punt Mevr. de voorzitter, heb ik tot het laatst bewaard want het meest verheugd zijn wij in Amsterdam dat U heeft aangekondigd dat het liberaal manifest wat wij binnenkort dus in conceptform zullen gaan zien, dat dat in die partij gebracht gaat worden. Dat in alle lagen van de partij de mensen hun inbreng daarin kunnen hebben. Dat geeft mij de gelegenheid om over de hoofden van Uw bestuur heen en over de hoofden van deze vergadering heen die mensen te antwoorden, die we allemaal zo vaak tegenkomen, die zeggen ja natuurlijk ik ben wel liberaal al die liberale ideeën zijn prachtig, maar de VVD dat zien we niet zo zitten. Die mensen daarvoor is het nu eens te meer duidelijk, dat deze partij een liberale partij is dat het een open partij is, dat het een democratische partij is. Voor deze mensen moet het duidelijk zijn wat voor kansen ze in het verleden gemist hebben en wat voor kansen ze vooral in de toekomst zullen gaan missen. Daarom zou ik willen zeggen tegen iedereen die niet de zwartgalligheid deelt, dat mensen hoe langer hoe meer beslissingsmacht, beslissingsbevoegdheid ontnomen moet worden, dat hoe langer hoe meer gecentraliseerd moet worden, dat hoe langer hoe meer van bovenaf gedecreteerd moet worden. Maar juist tegen die mensen die vertrouwen hebben dat de individuele mens zijn vrijheid aankan, dat de individuele mens dat die ook in de toekomst verantwoordelijk kan zijn. De verantwoordelijkheid dragen kan voor zijn eigen daden. Tegen die mensen zou ik willen zeggen, laat je niet van de wijs brengen over wat er over ons gezegd wordt en ook als je op een gegeven moment vindt dat het beleid van die VVD dat het niet is zoals het jou aanstaat, besef dan toch dat dit een open democratische partij is, waar we met zijn allen het beleid maken. Straks kunt U niet meer zeggen als stuurman aan wal van die VVD dat is maar niks, die is me niet liberaal genoeg of te veel dit of te veel dat. We doen het met elkaar en als U er bij komt, dan doet U mee en daarom ben ik zo blij met dit plan van het hoofdbestuur. Dank U wel.

Bootsman, Maassluis. U heeft gistermiddag en de vorige spreker heeft dat ook al gezegd in een inspirerende rede uitvoerig stil gestaan bij de partij verhoudingen in Nederland en U hebt daarbij aansluitend bij Amsterdam de suggestie gedaan om een liberaal manifest op te stellen. Een manifest dat als uitgangspunt zou kunnen dienen voor gesprekken met mensen die tot nu toe in

andere partijen behoren, maar die als we daar mede in gesprek zouden komen, waarschijnlijk zou blijken dat er voldoende overeenstemming bestaat om in de praktische politiek samen te werken.

Ik heb begrepen dat de Hr. Wiegel die suggestie heeft overgenomen en hij heeft zelfs an een 5 tal bouwstenen aangedragen om in dat manifest onder te brengen. Ik wil hier niet ingaan op de noodzaak om tot andere partij verhoudingen te geraken. De VVD heeft zich meerdere malen uitgesproken, dacht ik, in verkiezingsprogramma's om voor andere partij verhoudingen. Ik kan mij nauwelijks een verkiezingsprogramma herinneren waarin niet voor andere verhoudingen werd gepleit. Tot dusver de Hr. Wiegel heeft het nog eens gezegd, hebben wij ons altijd passief opgesteld wat de partij verhoudingen betreft. We hebben nooit actief gesprekken met anderen gezocht. Als, wat U voorgesteld heeft de opstelling van het liberaal manifest doorgaat, dan zullen wij ons actief opstellen. Ik vind dit een zo belangrijke koerswijziging zou ik haast zegge, dat ik daarover graag een uitspraak van de vergadering zou willen vragen. Allicht vinden enkelen dat overbodig maar ik wil eraan herinneren dat op partij raad Mevr. v. Someren het idee van de midden volkspartij heeft gelanceerd en uit haar inleiding van gisteravond heb ik de conclusie getrokken, ze heeft het trouwens dach ik zelf gezegd, dat onvoldoende althans een teleurstellende weerklank in de partij heeft gevonden. Daarom vind ik dat we nu met elkaar een duidelijke uitspraak moeten krijgen wat we willen een liberaal manifest, gesprekken met anderen, dat we ons uitspreken tot een interne duidelijkheid bestaat wat we nou precies willen. En deze motie die inderdaad is uitgereikt ik zal hem direct voorleggen is dan ook niet anders bedoeld dan om het hoofdbestuur een duidelijke steun in de rug te geven van we kunnen aan het werk, we weten dat de partij op dit punt achter ons staat. Ik wil graag die motie even voorlezen, omdat waarschijnlijk niet iedereen hem heeft en weten we ook waar we over spreken en kunnen andere mensen die bij beleid hoofdbestuur het woord willen voeren, daar misschien nog op ingaan. De VVD op 24 en 25 maart 1972 in Nijmegen ter alg. verg. bijeen, constateert dat huidige scheidslijnen in de Nederlandse politiek teveel traditioneel bepaald zijn. Voor een goede functionering van het staatsbestel, het bestaan van politieke partijen die parallel lopen met de politieke scheidslijnen die ons volk verdelen, noodzakelijk is, de onvrede bij vele Nederlandse burgers niet alleen heeft geleid tot een groot aantal niet stemmers bij verkiezingen, maar ook tot een steeds verdergaande partij versnippering waardoor de werking van het parlementaire stelsel in gevaar komt. Spreekt als haar mening uit dat gestreefd moet worden naar bundeling van die groepen kiezers die vanuit een verschillende inspiratie bron in de praktische politiek het menselijk welzijn wensen te bevorderen door het scheppen van optimale ontplooiingskansen, sociale rechtvaardigheid en verdraagzaamheid en nodigt het hoofdbestuur uit op de kortst mogelijke termijn alle activiteiten te ondernemen die kunnen leiden tot het ontwerp van een blauwdruk waarop gelijkgezinden buiten de VVD zich kunnen verenigen en gaat over tot de orde van de dag.

Ik dacht dat dat een zo ruime formulering was dat U daar als hoofdbestuur nog alle kanten mee uitkunt, U kunt alleen niet meer derug als U hem aanneemt.

Ik geef even het woord aan de Hr. Korthals Altes over de stemming.

Mevr. de voorzitter, de uitslag is als volgt, dat per stemming in total 605 stemmen zijn uitgebracht. De volstreckte meerderheid die dus kan leiden tot verkiezing is 303. Uitgebracht zijn op de Hr. Dijkman 223 stemmen, Hr. Vogeli 438 stemmen en op de Hr. de korte 548 stemmen. De heren de Korte en Vogeli hebben dus beiden meer stemmen behaald dan de volstreckte meerderheid en zijn derhalve verkozen.

Ik zal straks bij het betrokken punt nog nader hierop terugkomen.

Mevr. de voorzitter, Scherpenhuizen, Groningen. De afd. Groningen heeft ons met een aantal opdrachten hier naar toe gestuurd om aan te snijden bij het beleid hoofdbestuur. Enkele punten zijn op dit moment niet nodig om opnieuw aan te halen, zeker niet waar wij geacht werden te vragen over de partij vernieuwing. Na de motie verdedigt door de Hr. Bootsman, hoef ik namens de afd. Groningen deze vragen niet meer te stellen.

Mevr. de voorzitter, er is echter nog een ander probleem. Wij kwamen gisteravond hier met het snode voornemen om gisteravond een orde debat uit te lokken over de gang van zaken bij vergaderingen als deze. Ik kan in mijn argumentatie vrij kort zijn, gisteravond heeft aangetoond dat de orde van de verg. zoals die de laatste jaren beleden wordt met het grote stuk huish. reglement enz. een bijzondere onprettige, rommelige, verwarde zaak is. Ik dacht dat gisteravond ook verschillende mensen op het podium gezegd was en waren wij nu in Groningen de eerste die dat constateerden. Nee natuurlijk niet Mevr. de voorzitter, ik hoef alleen maar een liberaal reveil van een paar jaar geleden aan te houden en daarin stond terwijl we daar Vrijdagavond in de huize Maas zaten te luisteren naar de oninteressante en ongeïnteresseerde discussie over contributie verhoging en inning enz.

Er staat een zeer behartenswaardige opmerking in dat artikel, nee het moet echt anders. Politiek op de Vrijdag avond en de Zaterdagmiddag huish. punten op de Zaterdagochtend. En ik dacht dat U dan de verg. een grote dienst bewees.

U heeft gisteravond kunnen merken 2 hoogtepunten, 2 uitstekende redevoeringen, daarna knalt je hele verg. als een kaartenhuis ineem bij discussie die alleen voor bijzonder geïnteresseerden misschien aantrekkelijk mag en kan zijn.

Mevr. de voorzitter, wij dus bewust dat orde debat niet willen uitlokken. Waarom niet, we hebben er begrip voor dat U deze verg. gepland had. We hadden er ook begrip voor dat een aantal afgevaardigden zich misschien in de loop van de avond nog moesten oriënteren over punten van vandaag.

Dat is de reden dat wij gisteravond nog niet vervelender hebben willen maken.

Mevr. de voorzitter, wij nodigen dan namens de afd. Groningen U ook met grote klem uit en we weten ook dat het hoofdbestuur weer onder de indruk gekomen is van onaantrekkelijkheid van programmavoering, nodigt U met de meeste klem uit om de volgorde de loop van de verg. te wijzigen en aantrekkelijker te maken, anders moet ik U helaas garanderen dat U volgend jaar een ordedebat op de eerste avond niet ontloopt. Dank U wel.

R afd. Amsterdam. Mevr. de voorzitter U heeft aangekondigd dat U ons dit jaar in het bijzonder in het najaar druk bezig zullen gaan

houden met het opstellen van het liberaal manifest. Dat de grondslagen zal formuleren van de liberale politieke koers. Mevr. de voorzitter, de Hr. Freilink heeft het al gezegd, de afd. Amsterdam is daar buitengewoon gelukkig mee. De afd. Amsterdam wil het hoofdbestuur echter vragen om de machine die op gang komt voor het liberaal manifest na het gereedkomen van dat manifest niet te laten stoppen maar gelijk door te laten rollen voor de voorbereiding van een nieuw verkiezingsprogramma voor de 1975 verkiezingen.

Mevr. de voorzitter, de afd. Amsterdam wil dan ook heel concreet vragen of het hoofdbestuur bereid is om onmiddellijk na het gereedkomen van het manifest de planning bekend te maken voor het opstellen van het verkiezingsprogramma 1975, zodat dit programma nog soepeler en door de deelname van nog meer partijleden tot stand zal komen dan het geval was bij het voortreffelijke werkstuk liberale op nieuwe wegen.

Steenmeyer, afd.

Mevr. de voorzitter, ik ben zo bijzonder blij dat de VVD heeft aangekondigd eind mei een milieu congres te gaan houden. Oorspronkelijk was ik van plan in deze verg. standpunten te gaan vragen van hoofdbestuur of evt. Kamerfracties over deze problemen. Ik wil het niet doen, ik wil nu ook hoewel ik het puntje van mijn tong moet afbijten, na alles wat er gisteravond over is gezegd, niet inhoudelijk op deze problematiek ingaan. Ik wil wel vragen wat is het hoofdbestuur van plan met de resultaten van het milieu congres. Zullen daar voor de partij bindende standpunten worden ingenomen. Worden zulke standpunten later ingenomen door de partij raad nieuwe stijl en dan zou ik op een punt nu toch vast willen aandringen n.l. dit dat als wij standpunten vaststellen, hetzij in een apart stuk, hetzij in ons liberaal manifest laten we er dan goed rekening mee houden, dat de wetenschappelijke ontwikkeling op dit terrein op het ogenblik dermate snel gaan en dermate onvoorspelbaar zijn dat we ons niet vastleggen op een standpunt waarvan we verwachten dat dat voor jaren geldig zal zijn, maar laten we ons juist in deze problematiek soepel, flexibel opstellen zodat we aanpassend aan de veranderende wetenschappelijke gegevens die ongetwijfeld zullen vrijkomen in staat zijn om binnen het kader van onze liberale beginselen de praktische adviezen en standpunten aan te passen.

Offerhaus, Leiden. Mevr. de voorzitter, ik wilde toch één kritisch geluid laten horen. ik ga er dan van uit dat spaanders vallen waar gehakt wordt en dat het ontbreken van spaanders wijst op een tekort aan hakwerk.. Da neemt niet weg dat het ontbreken bij de toegezonden stukken van de toelichtingen bij de vergadering naar mijn gevoel een betrekkelijk ernstige omissie is geweest. Ik zeg dat niet uit want ik ben helemaal niet ontevreden over wat er gisteren gebeurd is maar ik vind wel uit het oogpunt van vergader techniek een ernstige omissie en ik hoop er op te mogen rekenen dat U er naar gaat streven om dit zich niet te laten herhalen.

Hr. Banki, Amsterdam Mevr. de voorzitter, mijn vraag is acht het hoofdbestuur het zinvol dat de partij zich uitspreekt voor het voeren van een politiek beleid gericht op een vermindering van de sociale tegenstelling tussen werkgevers en werknemers? Is de blijvende in standhouding van de tegenstelling

werkgevers/ werknemers nog wel reëel nu langzamerhand het overgrote deel der werkzamen gebonden is aan een arbeidscontract. Juist omdat de werknemers een groot pakket van voorzieningen en aanspraken daarvoor is gerealiseerd vormen ze een grote bevoorrechte groep in onze samenleving. Om voor deze groep van werknemers de consumptie mogelijkheden uit te breiden en te beschermen voor hun angst om grotere verantwoordelijkheden te dragen worden maar al te vaak de werkgevers als boeman gebruikt. Een onwaarachtige tegenstelling, temeer daar de winst al jaren lang aan de kant van de door de vakbonden vertegenwoordigde werknemers ligt. Als liberalen zouden wij moeten bevorderen dat de werkgevers en de werknemers nauwer gaan samenwerken voor het bereiken van een beter resultaat. Het ware gewenst dat de activiteiten van vakbonden worden beperkt tot belangen behartiging harer leden en dat de invloed van tendentieuze maatschappij visies wordt ingeperkt. Waar wij behoefte aan hebben is een liberale belangen behartiging van werknemers. Kan het hoofdbestuur zulks bevorderen?

Terwey, afd. Breda, Mevr. de presidente wij hebben in onze afd. uitvoerig stilgestaan bij de wijze van propaganda maken voor onze partijen daar ging het vooral bij hoe moeilijk het is omdat wij niet over een eigen omroep beschikken, over eigen massa media waar we dus zelf invloed op kunnen uitoefenen, hoe moeilijk het is om onze standpunten b.v. over een inflatiecorrectie over dat voetlicht te krijgen. Men zegt, wij houden vast aan die inflatie correctie maar de tijd om uit te leggen waarom wij dit doen, omdat dit gewoon een zaak van rechtvaardigheid is, is vreselijk moeilijk over te brengen. En wij wilden daarom aan U vragen om ook de radio zendtijd en TV zendtijd vooral te benutten om dergelijk soort onderwerpen die niet met één woord te zeggen zijn, maar die met een eenvoudig cijfervoorbeeld duidelijk aantoonbaar zijn, om die vooral in de radio en TV uitzendingen van onze partij naar voren te brengen, opdat een tegenstoot gegeven wordt tegen de altijd tegen ons op dit gebied negatief gerichte propaganda.

Mulder, Rotterdam. Tot ons genoeg is gisteren het voorstel van het hoofdbestuur aangenomen om een commissie in te stellen t.a.v. de verkiezing van de eerste kamer en wij zijn blij dat deze ernstige kwestie waarin onze partij 50/50 verdeeld is, zoals bleek in Hilversum bij het bespreken van kiezer/gekozene. Nu eindelijk tot een voorstel zal komen voor evt. grondwetswijziging en kieswet wijziging. Teneinde deze kwestie goed te willen beoordelen zou ik het hoofdbestuur willen vragen dat de laatste 3 keer als ik wel ben ingelicht adviseert het hoofdbestuur t.a.v. de kandidaten voor de Eerste Kamer. Ik dacht dat de leden het recht hadden om te weten hoe dit verloopt teneinde het beleid van het hoofdbestuur te kunnen beoordelen. Mijn eerste vraag is welke kandidaten zijn door U voorgesteld en welke zijn aangenomen? En mocht dit beraad vertrouwelijk geschied zijn, zodat de leden daar geen kennis van mogen of kunnen nemen, dan is mijn 2e vraag Mevr. de voorzitter, hoe verloopt dit overleg, gaat dit nu goed wordt er geluisterd naar het hoofdbestuur of gaat men bij de dans van de reiger zijn eigen gang. Dank U zeer.

Geen sprekers meer?

Dames en heren ik hoop dat U mij toestaat zittend te antwoorden, meestal doe ik het als ik bij U in de buurt kom staand, maar ik kijk zo mooi over U allemaal heen, dat ik nou van de gelegenheid gebruik maken om te blijven zitten. Ik zal in volgorde van de vragenstellers zal ik mijn antwoorden geven.

Ik ben de Hr. Freilink uit Amsterdam bijzonder erkentelijk voor zijn zeer warme steun aan de plannen die de Hr. Wiegel en ik gisteren ontvouwen hebben. Ik kan hem garanderen dat het de bedoeling is dat de commissie die zich gaataan tafel gaat zetten om het manifest samen te stellen, dat dat een blijvende zaak wordt. Ik zal U willen verwijzen naar het stuk van de Hr de Korte in het laatste nummer van V & D, waarin gesproken wordt over een politieke planning werkgroep. Het is een beetje een mond vol, maar het geeft wel erg goed weer wat we ermede bedoelen. We vinden n.l. dat je als VVD niet moet bezig zijn met wat er op dit moment gebeurd en hoe dat geregeld moet worden is een zaak van de Kamerfractie, het uitdragen is een zaak van de propaganda, maar iets anders is politieke planning voor de toekomst. Je kunt onmogelijk van een zwaar belaste Kamerfractie verwachten dat ze dat ook nog doen, als ze er inbreng voor hebben is dat alleen maar fijn, maar hun ermede belasten zou eenvoudig een onmogelijkheid zijn. Er moeten inderdaad een stel denkhoofden aan tafel zitten om steeds uit te stippelen als het ware om steeds voor te zijn. De Hr. Freilink heeft de suggestie gedaan om bij deze commissie adviseurs toe te voegen. Lijkt me een bijzonder goede gedachte.

Wanneer je b.v. het gevoel hebt nu moeten we inzake milieu beheer, daar moeten we iets verder een lijn doortrekken naar de toekomst, dan haal je er een paar milieu deskundigen bij. Zit je met elkaar te praten over economische problematiek dan haal je er een paar economische deskundigen bij. Zou je n.l. deze allemaal permanent lid maken dan zou je met alle vakgebieden die we hebben over een veel te grote groep moeten gaan beschikken en het goede werken van zo'n commissie lijkt ons het meest verzekerd als die niet te groot is. Daarom vind ik het idee van de Hr. Freilink van adviseurs bijzonder goed.

T.a.v. de motie Bootsman zal ik bij de inbreng van de Hr. Bootsman spreken. De Hr. Freilink zegt het moet zijn een open democratische partij en hij heeft de nadruk gelegd op iets wat mij bijzonder aansprak. Als je echt allemaal de kans hebt om via je afdeling mee te spreken, zoals we dat ook bij liberalen op nieuwe wegen hebben meegemaakt, dan zul je niet altijd je zin krijgen, dat kan nou eenmaal niet. We zijn allemaal eigenwijze liberalen onder mekaar en we hebben onze eigen ideeën en dat moet asjeblieft zo blijven. Maar dat heb je niet het gevoel er is niet naar me geluisterd, het is niet eens doorgedrongen. Zo moet het zijn, het moet een open partij zijn met open verbindingskanalen en dan uiteindelijk moet de alg. verg. over de eindtekst beslissen. Maar als je dan allemaal hebt kunnen ~~meedelen~~ deelnemen dan kun je je er ook bij neerleggen als eens een keer jouw idee niet helemaal zo is doorgekomen als je dat wel had gewild.

Meneer Bootsman heeft gezegd en hij heeft gelijk tot nu toe zijn we te passief geweest en hij heeft nog eens aangehaald wat ik gisteren gezegd heb over het geringe resultaat van mijn oproep op de partijraad. En hij heeft terecht gezegd, dat was toen een idee van de voorzitter maar er is natuurlijk nooit een partij uitspraak over geweest. En daartoe heeft hij een motie ingediend. Nu kan ik mij zeer wel voorstellen dat de Hr. Freilink uit Amsterdam zegt, ja we hebben er eigenlijk helemaal geen behoefte aan, want het gaat nu toch gebeuren. Ik ben voor dat vertrouwen natuurlijk enorm dankbaar, maar ik zou toch t.a.v. de motie Bootsman willen zeggen, dat ik het eigenlijk wel bijzonder prettig zou vinden als diein stemming kwam en als die ja dat is een wensdroompje, misschien zelfs wel unaniem met een hele grote meerderheid zou kunnen worden aangenomen. Want dan hebben we ook de situatie waar mijnheer Bootsman op wees, dan bent U allemaal betrokken dan is de partij in zijn geheel betrokken bij het werk wat we gaan doen. En daarom ben ik erg dankbaar voor deze motie. (applaus)

Ik kan hem strikt formeel, ik heb een goede opvoeding gehad aan het Binnenhof, niet overnemen omdat hij nog niet bestreden is en er nog altijd bestrijders aanwezig kunnen zijn. Mag ik i.p.v. overnemen zeggen dat ik hem hartelijk ondersteun en hem zodanig straks graag in stemming zal brengen.

Meneer Scherpenhuizen uit Groningen heeft gesproken over de wijze waarop wij deze alg. verg. inrichten. Hij heeft daarbij aangehaald liberaal reveil van een paar jaar geleden. Ik zou hem kunnen vragen om ook eens te kijken naar het allerjongste nummer van liberaal reveil, waarin ik uiteen zet waarom ik ontevreden ben met de huidige structuur van de alg. verg. En dat is niet een privé mening van mij, dat is een mening die ook in het hoofdbestuur leeft. Nu zitten we met een paar moeilijkheden. Het is een beetje de quadratuur van de cirkel dames en heren. Als je n.l. op Zaterdag direct na de redevoering en ik ben met meneer Scherpenhuizen eens, dat ik dan ook het gevoel heb dat ik in een soort koud wrak spring en dat er ineens een sfeer kapot knapt en dat je dan gaat zeuren over dingen die misschien lang niet of heel zeker lang niet zo wenzelijk zijn als de politieke problemen van vandaag. Ik heb dat net zo ervaren als de Hr. Scherpenhuizen gisteravond. En een heleboel anderen in deze zaal, want ik heb het van diversen gehoord. Maar ik zei het al, je zit met een reuze moeilijkheid. Als je nou na die 2 redevoeringen b.v. zou gaan aan de orde zou stellen het beleid van de Kamerfracties dan krijg je dus een reeks vragenstellers, dat kan boeiend zijn maar dat hoeft niet, dat is op zichzelf geen garantie. Daarna moet de fractie zich even beraden over de werkverdeling en dan zou het antwoord van de fractie komen. Dan zit je dus alweer met een pauze. Of dat nu zo aanbevelenswaardig is, weet ik niet. Persoonlijk en ik heb het in liberaal reveil uiteen gezet, zou ik er de voorkeur aan geven om op die Vrijdag avond na de redevoeringen iets, laat ik zeggen, politiek heel wezenlijks te behandelen. Het behandelen van een resolutie, een standpunt bepaling, dat moet dan tevoren ook zijn voorbereid. Maar waarom hebben we dat dit keer niet voorbereid, hadden we best kunnen doen dames en heren en ik had het erg fijn gevonden om het te kunnen doen,

zeker na de plannen die Wiegel en ik gisteren ontvouwd hebben. Het had er al het ware aan moeten aansluiten. We zaten met die enorme hoeveelheid huish. toestanden. Daar praat ik ook in liberaal reveil over en ik heb er gisteren ook al iets over gezegd. Ik vind het zelf helemaal niet leuk, ik praat veel liever over politiek dan over reglementen. Maar je zit er nou eenmaal mee. Toen ik enkele minuten voorzitter was in Groningen, heb ik tegen de verg. gezegd, ik hoop dat ik in geen jaren meer reglementen hoeven te wijzigen, zo'n hekel heb ik eraan. Maar de ontwikkelingen vereisen nu eenmaal steeds aanpassing van reglementen en daarom hoe vervelend ik het ook vind, we zijn nog steeds bezig die dingen te wijzigen en ik durf echt nu ik een ervaring van 3 jaar heb, niet meer te voorspellen, ik wijzig in geen jaren meer reglementen, ik ben bang dat die altijd zullen blijven aapassen aan de eisen van de dag. Je hebt ook al je huish. gedeelte je jaarverslag, je financiën enfin alles wat U hier vanmorgen zit te doen, beleid hoofdbestuur en daarom spelen wij met de gedachte maar we hebben U er niet mee willen oervallen om zoals andere partijen dat ook doen al een stukje van de Vrijdagmiddag aan dit huish.gedeelte te besteden. Want anders speel je gewoon dames en heren gewoon geen tijd vrij voor wat ik hier als wensdroom voor U uiteen zet. Het lukt je gewoon niet, nu moet ik al zo verschrikkelijk jagen en nu moet ik al tegen sprekers zeggen maak het kort anders komen andere punten in het gedrang. We hebben gewoon meer uren nodig en die zie ik niet zitten verder in de Zaterdag want het is nu eenmaal een gegeven, dan willen die gezinnen die ouders wel eens een keer terugzien, dan gaat men naar huis. Ik vraag ieder jaar mensen blijf nou zo lang mogelijk zitten, maar de werkelijkheid is men begint om 3, 4 uur de zaal uit te trekken. Daar zit het dus niet in. Dan moet je het naar voren halen. Dan komt het gerechtvaardigde verwijs ja daar zitten een heleboel mensen mee in hun werk, in hun beroep. Dan zou ik U toch willen vragen nogmaals het hb heeft het niet besloten en we zullen het ook nog eens hier en daar in het land sonderen via de centrale voorzitters b.v. is er nou niet een mogelijkheid om je afvaardiging zo samen te stellen dat die bestaat uit mensen die b.v. die Vrijdagmiddag vrij kunnen vragen. Het is een offer, het is weer het zoveelste offer dat je moet brengen voor de partij, maar zou het het niet waard zijn? Al zouden we maar eenkeer mogen experimenteren. Zegt U daarna als alg. verg. nou hoofdbestuur doe dat maar nooit weer, dan doen we het ook nooit meer, maar laten we het nou eens een keer doen en laten we dan Vrijdag na die redevoering eens iets heel wezenlijks iets goed politieks behandelen, wat we dan ook voorbereiden natuurlijk want dat kun je niet zo maar in de vergadering kwakken, maar we bereiden dit pas voor en we komen er pas mee als we ook weten dat er tijd voor is. Dit is eigenlijk het voorlopige antwoord van het hb op de bezwaren van Groningen die we net zo voelen als Groningen en waarover ik dus in liberaal reveil openhartig heb geschreven (applaus)

Dank U wel, ik ben erg blij dat dit voorlopige plan al wat instemming vindt. Dan kom ik bij meneer R uit Amsterdam. Die zegt, ga nou na dat liberaal manifest verder en maak er een verkiezingsprogramma van.

Nou moet ik U een ding zeggen, ik voel er heel erg voor om daar een verkiezingsprogramma te beginnen. Aan de andere kant dit liberaal manifest heeft wel een ander doel. N.l. die hergroepering en dat aantrekken van die mensen uit andere partijen die op diezelfde grondslagen staan en die als het ware door het manifest daarvan bewust moet maken. Ga je er nou meteen een verkiezingsprogram van maken, dan ben ik zo bang dat je dan mensen kopschuwt gaatmaken. Natuurlijk zal dit liberaal manifest in zijn uiteindelijke vorm zoals het alg. verg. het vaststelt ongelooflijk belangrijk zijn voor het verkiezingsprogram. Het is moeilijk denkbaar dat je dan in je verkiezingsprogram dingen gaat zeggen die in tegenspraak zijn. Maar de rechtstreekse lijn van manifest naar verkiezingsprogram daar zou ik even voor willen waarschuwen, want eerst moet dat manifest dienen voor die hergroepering.

Dan vraag de Hr. Steenbergens uit O. wat ga je nou doen met die resultaten van het milieu congres. Allereerst natuurlijk doorspelen naar de commissie die met het manifest bezig is. Wiegel heeft al gezegd natuurlijk moet de kwestie milieu hygiene in het manifest voorkomen. Het is ondenkbaar dat die er niet in voorkomen. Natuurlijk we hebben nog niet opgesomd, dat gaat nu juist de commissie doen, maar dat dit er niet in zou komen is nauwelijks te geloven. Dat zult U met mij eens zijn. Verder zal het ook van de aard van de resultaten afhangen wat we ermede gaan doen. Het is denkbaar dat er nog een partijraad over praat, het is denkbaar dat er in de alg. verg over gepraat gaat worden, dat wil ik op dit moment nog niet toezeggen, dat hangt er eenvoudig van af welk gedeelte gaat er naar het manifest en welk deel blijft er dan over en is van een zodanig belang dat..... of behoeft een zodanige behandeling dat wij er nog mee verder gaan. Dat gaat bepaald niet in de la. Dat kan ik U verzekeren. We zijn veel te blij dat dit congres gehouden wordt, dat we daar eminente inleiders hebben en het zou wel heel dom zijn als we er dan niets mee deden.

Mijnheer Offerhaus kwam met een meer technisch punt. Die zegt waarom publiceert je de toelichtingen op de amendementen niet ook in V & D. Dit is echt een technische kwestie. Sommige toelichtingen zijn enorm lang en eisen erg veel plaatsruimte. Bovendien vinden wij het ook van groot belang dat ze als het ware ook hier nog mondeling worden toegelicht. Zo'n verg. is ook zo dood als helemaal alles van te voren, zelfs alle overwegingen, al op paier staan. Ook wij komen hier nog met nieuwe mededelingen, nieuwe overwegingen. Ik vind het en om technische en ook vergadertechnische redenen vind ik het echt aanbevelenswaardig om het aldus te behandelen zoals wij het gedaan hebben. De Hr. Bianki Amsterdam heeft het probleem werkgevers/ werknemers het hele spanningsveld heeft hij terecht aan de orde gesteld. Ik heb tot mijn vreugde gezien dat de fractieleden ook goed luisterden. Ik zou de fractie willen vragen, omdat dit toch ook heel duidelijk een fractiezaak is, om hier vanmiddag aandacht aan te besteden. Ik zou er dit van willen zeggen. Wij als liberalen voelen juist niets voor die toenemende polarisatie tussen werkgevers en werknemers. Integendeel wij willen een goed sociaal overleg hebben en we zijn er helemaal niet gelukkig mee dat die spanningen zijn toegenomen.

En een goede liberale politiek moet inderdaad zijn, deze spanningen weg te nemen. Ik geloof niet dat je er als hb als zodanig heel veel aan kunt doen. Het is denkbaar dat de soc. econ. commissie er zich nog eens over buigt, maar laten we ons er niet teveel van voorstellen. Wij als hoofdbestuur kunnen hier niet zoveel aan doen, de fractie moet uitdragen de liberale gedachte over de voortdurende permanente goede samenspraak tussen de sociale partners.

Meneer Verwey heeft gesproken over de propaganda, het uitleggen van het hoe en waarom en hij heeft gelijk. Want juist in deze tijd moet je als regeringspartij een verschrikkelijke hoop inpopulaire maatregelen nemen. Moeten onze ministers, onze kamerleden moeten die verdedigen, de partij moet die verdedigen. Dat is vaak moeilijk en heelbelangrijk is daarbij, hoe leg ik het uit. In dit geval niet hoe leg ik het mijn kinderen uit, dat mag gerust, als ze het begrijpen is het alleen maar fijn, maar hoe leg ik het mijn kiezers uit. En meneer Verwey zegt terecht daar moet je je TV en je radio voor gebruiken. Nu is die TV maar eens in de 11 weken. Dat is niet veel. De radio eens in de 14 dagen, dat is wat meer en wij gebruiken inderdaad op het ogenblik al radio en TV hiervoor. Maar om dit nog beter te doen en ook om nog beter na te gaan hoe het overkomt wat er gebeurt heb ik op 17 dec. een public relation werkgroep geïnstalleerd. Deze public relation werkgroep geeft adviezen door naar de fracties, naar het hb. naar de propaganda commissie. Naar alle kanten van de partij eventueel naar de Ministers als dat nodig zou zijn. Deze commissie geeft ongevraagd en gevraagd adviezen. Hierin zitten mensen uit de diverse beroepsgroepen, uit public relation, uit reclame, uit radio, uit TV, uit pers en ze zullen ook adviseren over de inhoud van V & D. Deze mensen organiseren ook proef pannels die op niet misteverstane wijze vertellen hoe ze een bepaalde uitzending gevonden hebben. Erg gezond. Dit is op het ogenblik al allemaal aan de gang. En ik hoop dus dat we ook via deze commissie tegemoet kunnen komen aan de door meneer Verwey zeer terecht gemaakte bezorgde opmerking, hoe komt het allemaal over en wordt het wel goed uitgelegd. Ik vind het woord verkocht een beetje naar, dat hoor je ook erg vaak noemen. Ik zou in dit geval willen zeggen, wordt het wel goed uitgelegd. En wat ook kritisch begeleid wordt door deze mensen dat is wat ik zou willen noemen niet alleen onze uitzendingen maar ook het toevallige optreden van VVD figuren op radio en TV. Als het goed is mogen ze het weten en als het verkeerd is mogen ze het ook weten en ook horen waarom het verkeerd is overgekomen en wat men voorbezwaren had. In de proefpannels zitten ook niet VVD-ers, dat zal U verheugen, want het is uiteindelijk veel belangrijker hoe we daar overkomen dan hoe we bij U overkomen hoeveel respect ik ook voor U heb. Maar waar het nu juist om gaat, hoe komen we bij die buitenwereld over, waar we nu juist de mensen willen winnen, die we willen uitleggen dat onze bedoelingen goed zijn, die we willen uitleggen dat ons liberalisme vandaag betekent.

Dan kom ik bij meneer Mulder in Rotterdam.

Die spreekt over de verkiezing van de Eerste Kamerleden. Ik kan de Hr. Mulder verzekeren dat voor niemand deze hele zaak frustrerender is dan voor de voorzitter van de VVD. Want hoe gaat het, je gaat er heen naar de verg. van Staten en Raadsleden en je vertelt wat er zo in het hb is besproken. De Kamerleden hebben het moeilijk met de stoelen en nou hebben ze toch allemaal een vaste zetel, je begrijpt het niet.

Om terug te komen, je hebt dan het verhaal verteld namens het hb en ik zal dadelijk vertellen wat dat verhaal was en daarna kun je gaan. Wordt de deur achter je dicht gegooid. En U kunt het de Staten en Raadsleden navragen, ik vertel hier helemaal geen sprookje. Mijn voorgangers de Hr. v.d. Pols en ook de Hr. Oud vertrokken op precies dezelfde wijze. Ik heb het eens aan de andere kant van de toonbank meegemaakt, toen was de Hr. v.d. Pols voorzitter en ik was Statenlid en zag tot mijn stomme verbazing, ik was toen een heel pril Statenlid, de voorzitter van de partij weggaan. Want die man heeft er niets meer mee te maken. En daarom heb ik echt wel begrip voor de gedachte die achter dat voorstel van Amsterdam lagen, om tot een betere gang van zaken tekomen, daarom wil de partij er ook een commissie voor instellen, maar U weet het we zitten met de Wet. Je kunt als partij hoog of laag springen, de Statenleden maken het nog altijd uit. Daar moet op den duur, dat is mijn heilige overtuiging, verandering in komen. Welke kandidaten hebben we aanbevolen. Door de fractie voorzitter van de Eerste Kamer is precies zoals dat bij de Tweede Kamer gebeurd en de fractie voorzitter van de Tweede Kamer advies uitgebracht over de zittende leden en is toen tevens geadviseerd de oud ministers Witteveen en Polak en tevens Prof. Zoutendijk te candideren. Dat is het advies geweest van de zijde van het hoofdbestuur. Dames en heren ik ben hiermede gekomen aan het eind van de beantwoording van de vragen. Ik zou nog iets willen zeggen over het beleid van het hoofdbestuur als zodanig. Het hoofdbestuur heeft moeilijke jaren achter de rug. Geldgebrek, de dood van onze vriend van Vlaardingen, overschakelen van plaatselijke inning naar centrale inning, een hele nieuwe opzet van de propaganda, kadercursussen, doorlichting van het secretariaat, op het ogenblik het bijna aanstellen van een directeur. Het beter organiseren van de partij en gaat U maar zo door. Er is de laatste jaren een heleboel gebeurd. Er is ongelooflijk veel werk verzet. Maar nu zou ik willen zeggen, ik heb het echt met genoeg gedaan het organisatorische werk maar gisteren kwam er ook weer bij de discussie over de partijraad nieuwe stijl, kwam er naarvoren er moet meer aan politiek gedaan worden. En dat is ook zo iets, wat mij wel eens een beetje dwarszit. U mag dat gerust weten, dat ik zo ongelooflijk veel tijd moeten besteden en met mij mijn collega's aan puur organisatorisch werk. En wat is nu juist van belang voor de VVD, natuurlijk ook dat ze goed georganiseerd is, dat de financiën in orde zijn, dat er kadertraining is, allemaal heel belangrijk wat ik heb opgenoemd. Maar ook dat zij een politiek gezicht naar buiten krijgt en dat veel sterker krijgt dan voorheen en daarvoor is ook nodig dat de partij organisatoren zich ook meer met de beeldbepaling kunnen bezighouden.

En daarom zou ik, U praat over beleid hoofdbestuur en mag ik nu een woord terugzeggen en dat zou ik willen noemen beleid partij. Gebruikt U nou ook de communicatie kanalen die U ten dienste staan efficient. Het is echt niet efficient, ik heb dat ook in een interview voor V & D gezegd, het is niet efficient als U allemaal rechtstreeks de voorzitter opbelt. Niet dat ik er te beroerd voor ben, het kan niet, het werkt niet en nu wil ik niet zeggen dat iedereen dat doet, maar als er ergens eenspreekbeurt gehouden moet worden in een afd. dan moet U niet mij thuis bellen om te vragen of ik dan voor een Kamerlid kan zorgen. Dat kan eenvoudig niet, dan kan ik allemaal niet in mijn eentje, daar is de Koninginnegracht voor. En is er iets wat U primair met Uw centrale voorzitter moet bespreken, als er eens een moeilijkheid is in de afd. ga dan naar die centrale voorzitter. Het gebeurt nog zo vaak dat ik dat dan moet vertellen, ja maar U heeft nog eigen centrale voorzitter en U heeft ook nog een eigen hoofdbestuurslid. Zijn naam en adres zijn zo en zo. Ik zou tegen de partij willen zeggen in antwoord op beleid hoofdbestuur, gebruikt U de kanalen die er zijn, gebruikt U de functionarissen die wij hebben. Ons middenkader werkt keihard, staat heus tot Uw dienst en laat de centrale en afdelings voorzitters dit ook aan hun leden zeggen dat ze allereerst gebruik maken van wat ik zou willen noemen ons middenkader. Dan blijft ook aan die top meer tijd over voor het werk dat hij toch moet doen. En nogmaals helemaal niet dat we er te beroerd voor zijn maar het werkt niet, het kan eenvoudig niet meer. Die efficiency moet ook van onderaf beter zijn. En U begrijpt wel dat we zeker in het komende halfjaar erg veel werk zullen krijgen om op de zelfde democratische wijze als waarop liberalen op nieuwe wegen is behandeld, het liberaal manifest behandelen. Dat is op het ogenblik prioriteit nr. 1 en laat ons die prioriteit en gebruikt U zo veel mogelijk al die andere enthousiaste Kamerleden voor dingen die nou niet rechtstreeks bij ons terecht moeten. (applaus)

Ik zou willen vragen zegt het voort in Uw afdelingen en doordring de mensen er ook van dat op het ogenblik die top helemaal bezig moet zijn met het goed behandelen van het manifest en met het doen slagen van de nieuwe partij formulair. Dames en heren dan breng ik op het ogenblik in stemming..... regie fout..... Heeft iemand behoefte aan een tweede instantie bij beleid hoofdbestuur.

Ja? Mevr. de voorzitter, ik zou graag 2 dingen willen vragen.....

Haarlem. U heeft gesproken over propaganda. Ik heb begrepen dat U al commissies in het Even hebt geroepen, alleen ik heb begrepen dat dat van bovenaf geregeld wordt, maar tot op heden heeft de onderste groep nog niets daarvan gemerkt. De Kamercentrales zijn nu net geïnformeerd, de rest heeft het nog niet vernomen. Ik dacht dat dat een fout was, vooral omdat U van onderaf moeten werken. Dan 2e straks met het manifest dat U gaat aanbieden, ik zou willen vragen of U dat in zo kort mogelijke opstelling wilt brengen. Niet dat het een uitgebreid boek wordt. Dat waren mijn enige 2 vragen. Als U V & D het laatste nummer had gelezen, dan had U al over de propaganda public relations kunnen lezen, dus het was niet nieuw.

En had U in eerste instantie daarover kunnen praten. Het is zoals ik ook gisteravond heb gezegd, beslist de bedoeling dat een kort stuk is. Kort en bondig heb ik het genoemd in mijn redevoering. Het heeft geen zin om een heel boekwerk uit te geven. Het moet als het ware een kort er in slaand appel zijn. Het van onderaf laten meewerken aan propaganda en public relation. Natuurlijk, we staan constant open. Het is niet voor niets dat we steeds met iedereen praten voor suggesties. Maar op een gegeven moment heeft het hoofdbestuur de verantwoordelijkheid van de benoeming van een commissie. Het is uitgesloten omdat met je 40.000-den te doen. U moet echt en ik heb begrepen gisteren dat men heel veel vertrouwen heeft in het hoofdbestuur, zeker met alle nieuwe initiatieven die ontplooid zijn, dat vertrouwen moet U ons geven, dat wij een dergelijke commissie aan het werk zetten en houden. Op het moment dat U het gevoel heeft het werkt niet dan mag U direct bij ons aan de bel trekken.

Dames en heren ik breng nu in stemming de motie van de Hr. Bootsman mede ondertekend door de Heren Koetsier, Scherpenhuizen en Opstelten.

Vraagt nog iemand het woord over deze motie? Mag ik vragen wie is er tegen aanvaarding van deze motie. Wie is blanco? Wie is er voor?

Heel hartelijk dames en heren en om te besluiten met waarmede ik gisteren ben besloten, het kan alleen maar lukken allemaal samen en daarom ben ik zo heel erg blij met deze unanieme uitspraak, deze positieve uitspraak van de partij. Hartelijk dank.

Dames en heren een punt hier tussen. Torbeckehuis. U heeft allemaal ontvangen de brief van de heren v. Riel en Wiegel. Ik heb gisteren al gezegd, ik ben beiden bijzonder dankbaar voor het feit dat ze die brief hebben willen schrijven. Ik ben de centrale voorzitters dankbaar, dat ze als een comité van aanbeveling hier achter zijn gaan staan. Het betekent dat dit uit de hele partij komt. Ik heb hier en daar wel eens gehoord, ja maar jullie bedelen al zoveel. Ja dames en heren, maar dit is wel een eenmalig geval. Tenslotte we moeten wonen, we moeten ergens zitten. We kunnen niet op een vlotje in de Koninginnegracht gaan huizen en de huren voor kantoorruimten in den Haag zijn dermate hoog, dat staat trouwens ook in de brief, dat huren op den duur veel onvoordeliger is dan nu, ik zou willen zeggen nu het nog net kan een pand wat in goede staat verkeerd, aanschaffen en waar diverse onderdelen van de partijonderdak hebben. Op den duur zijn we hier veel goedkoper mee uit. Maar het bedrag moet nog wel groter worden. Want datgene wat niet binnenkomt, daar moeten we een hypotheek voor nemen. En hypotheek is duur dat weet U en dan gaat er toch weer een extra grote last op jaarrekening van de partij. Mag ik vragen voorzover U nog niet in de zak hebt getast voor het huis en echt dit is een eenmalige zaak, we blijven er wel een hele tijd over doorzeuren, want het huis moet er gewoon komen, tast U nog eens in de zak als U het nog niet gedaan heeft en vraag ook aan vrienden in de afd. om dit te doen. Het is echt geweldig belangrijk dat onze staf goed kan werken, dat we daar een ruimte hebben waar we kunnen vergaderen. Dat zou echt reuze fijn zijn en dat kan alleen met de hele partij.

De hr. Mulder heeft een leuke mededeling.

Mulder, Rotterdam. Mevr. de voorzitter, mag ik mijn optreden besluiten met voor U prettige mededeling. Een van de leden van de afd. Rotterdam, wiens naam niet genoemd mag worden biedt U als het Torbecke huis gereed komt de vloerbedekking, het materiaal daarvoor tegen fabrieksprijs aan. Dat scheelt U 50%. Mag ik daaraan toevoegen de zaal rondkijkend, notarissen, decorateurs en anderen U kunt allen iets bijdragen in dezelfde geest als deze Rotterdammer voor ons Torbeckehuis.

Vogelzang, afd. Bloemendaal. Het is misschien een leuke mededeling, het is niet zo'n groot bedrag wat de afd. wil geven, maar we zijn er reuze trots op dat onze ledenvergadering besloten heeft f 1000,- over te maken voor het Torbeckehuis.

Heel hartelijk dank allemaal voor alles wat U nog om U heen zult kunnen bereiken. Dat bedrag moet er komen want we draaien met zijn allen voor de lasten op. Binnen is op het ogenblik f 135.000,-, daar is nog niet in Bloemendaal, daar zit nog niet in wat op het ogenblik op tafel is gewapperd. Ik ga nu over naar bespreking beleid redactie Vrijheid & Democratie. Willen diegenen daarover iets willen zeggen, als het kan erg kort. U ziet weer tijdnood, want de vragen aan de Kamerfracties moeten voor de lunch pauze gesteld worden.

Engels, afd. Den Haag. Ik spreek als individueel lid en er is zoeven al opgemerkt dat we ook nog hebben het blad V & D. Het heeft mij tijdens de behandeling van onderwijs kwestie verbaasd, dat hierover zo weinig in ons blad is verschenen. Ik heb getracht dit stilzwijgen te doorbreken met een paar ingezonden stukken. Ik heb mij in het bijzonder geërgerd aan een artikel demagogie over welzijn van het Tweede Kamerlid de Hr. v. Dijk. Op dit art. heb geen reactie in het blad gelezen. Ik heb gemeend in een art. mijnerzijds over het onderwijs ook tegelijkertijd op dit art. van de Hr. v. Dijk te moeten reageren. Misschien in een beetje scherpe bewoordingen. Ik begrijp dat inkorting van art. soms nodig is, maar waarom nu alle kritiek op individuele Kamerleden of fracties uit dergelijke artikelen gehaald moet worden, begrijp ik niet. Ik protesteer dan ook met klem tegen een dergelijke gerichte inkorting. Dank U.

Amsterdam. Mevr. de voorzitter, wij zijn van mening dat de uitgave van het blad belangrijk verbeterd is en wij willen de wens uitspreken, dat men deze ~~kxxxx~~ verbetering volvoert. Dank U.

Mej. Gijsberts, Mevr. de voorzitter, ik kan enigszins bij de vorige spreker aansluiten, maar dat neemt niet weg dat ik enkele kritische kanttekeningen wil plaatsen, die hopelijk in aanmerking komen voor verbetering van het blad. Onze nieuwe rubriek onder Haya's Hamer is mij enerzijds verheugend, anderzijds heb ik geconstateerd onder leden en ook niet leden, die lezen ook vaak ons blad dat de titel niet zo erg gelukkig is. Misschien zou men zich daar nog eens over kunnen beraden. Iets anders wat ik wat minder prettig en wat zwaarder weegt is bij mij de inhoud. Ik constateer daar in meerdere mate dat er nogal wat afgezet wordt tegen andere partijen. Nou hebben wij zelf altijd gezegd, je moet je niet afzetten je moet praten. Iets wat ik hier ontdek is volledig afzetten en dan wil ik eigenlijk met name een zin citeren die mij nogal zwaar aangekomen is.

En dat is de zin, waarin Mevr. v. Someren ingaat op de uitspraak van Den Uyl dat hij vond dat de NOS zich niet kon verdedigen en daar zegt Mevr. v. Someren op een congres van de P.v.d.A. zal dus nooit meer iets lelijks uit zijn mond komen over b.v. de VVD. en dan komt het zware woord voor mij, want ik verzeker U daar zullen wij echt niet bij zijn.

Ik weet niet is het verstandig om dergelijke uitspraken zo radicaal te stellen. In de rede van zowel Mevr. v. Someren als de Hr. Wiegel en we doen dat op alle mogelijke manieren de laatste tijd zeggen we, we hebben onze armen wijd open. Laat alle partijgenoten uit andere partijen maar binnenkomen bij ons. Moeten we ons dan zo gaan afzetten in dit blad o.a. maar ook andere zaken. Ik wil het niet alleen betrekken op het blad. Ik dacht dat we best wel eens een keer naar een congres van de P.v.d.A konden gaan, best wel eens naar een ander congres. (applaus)

Ik wil wel vast zeggen, ik zal voortaan grapjes cursief laten drukken. De VVD als zodanig niet bij een P.v.d.A. congres vertegenwoordigd. Natuurlijk gaan er losse VVD-ers heen, maar waar ging het om. Mijnheer den Uyl had gezegd, de NOS is hier niet vertegenwoordigd, de VVD is daar ook niet vertegenwoordigd daar sloeg dit grapje op. het was echt heel onschuldig. Het spijt me dat het in het verkeerde keelgat is geschoten.

Volgende spreker.

Jorritsma, Emmeloord. Mevr. de voorzitter, de belangrijkste dingen staan niet met zoveel woorden in V&D opgenomen. Maar het is wel zo dat aandachtige lezers sinds enkele maanden een belangrijke ontwikkeling op zich ziet afkomen en dat door de regionale indeling de indeling van 4 gelijkwaardige regio's in V & D. Dat is op zichzelf niet zo bijzonder wanneer het niet zo was dat de redactie van V & D met opzet de IJsselmeer polders niet heeft ingedeeld bij een van deze 4 regio's. En ik moet U zeggen dat het zo langzamerhand nodig is dat iedereen weet hoe geniaal het plan is, wij vormen n.l. een wit centrum in de IJsselmeer polders en wij proberen daar omheen regio's in onderlinge solidariteit te smeden. Ik vind dat op deze manier het nodig is dat deze grote gebeurtenis uit de schaduw komt en dat men ons later nooit zou kunnen verwijten dat we er niet aan hebben meegewerkt. Mocht het een vergissing zijn, herstelt U hem niet. Is er nog iemand.

v. Mees, Gelderland. Ik wou toch even ondersteunen wat de spreekster voor mij gezegd heeft van Uw paragraaf in het blad, waar ook ik bijzonder gelukkig mee ben maar het gaat er niet zozeer om wat er even mis geschoten had over de opmerking Den Uyl. ikzelf en ik hoop dat er meer mensen zijn dan U denkt, die willen graag van U lezen wat de VVD positief wil en is niet zo gelukkig met het ja toch een beetje gemakkelijk lijkende gehakketak tegen andere partijen. Dit was de laatste spreker, dan geef ik graag het woord aan de hoofd redacteur de Heer. Lachappelle.

Mevr. de voorzitter, dames en heren. Ik heb het gevoel dat ik dit jaar bijzonder kort kan zijn, omdat een belangrijk deel van de opmerkingen over het beleid van de redactie gewijd was aan Uw bijdrage sinds enkele weken onder de titel onder Haya's hamer. Voor zover U daar behoefte aan heeft, geloof ik dat het

gepaster zou zijn, als U daar zelf op antwoordt. Het zal iedereen duidelijk zijn dat het beleid van de hoofd redacteur achter dat van de voorzitter van de partij staat en dat het niet omgekeerd ligt. Het is ook zo dat een hoofdredacteur van een partij orgaan met meer dingen rekening moet houden dan individuele opvattingen over een titel. Ik zou wel hechter aan mee te delen dat de titel onder Haya's hamer de enige stukje van Uw rubriek is waar U zelf geen verantwoordelijkheid voor draagt, dat heb ik bedacht en voor zover daar kritiek op is aanvaard ik die graag. Maar ik verander de titel vooralsnog niet. Er zijn een paar opmerkingen gemaakt waar ik wel op in wil gaan. Ik ben uiteraard de spreker namens afd. Amsterdam dankbaar voor zijn opvatting dat het blad sinds enige tijd enige verbetering vertoond. Het is altijd erg goedkoop om te zeggen dat je op die weg zult voortgaan. We zijn bepaald niet tevreden, dat is voor een Politieke partij nooit goed en zeker voor een partij blad niet goed om tevreden te zijn over je eigen product. We proberen om het steeds te verbeteren. Een van de verbeteringen waarvan de redactie althans meent dat het een verbetering is, is dan die regionale rubrieken. En ik zou op deze vergadering vooral nog een lans willen breken voor de medewerking aan die rubrieken. Ze zijn zeer doelbewust ingesteld, omdat er nogal eens kritiek kwam op het feit dat er in ons partij orgaan zo weinig zou blijken van activiteiten buiten laten we maar zeggen, de randstad. Men voelde zich in de noordelijke, oostelijke, zuidelijke provincies terecht misschien wat ten achter gesteld omdat er zo weinig in het blad over de activiteiten daar te vinden zou zijn. Het moet mij van het hart dat het de redactie wat teleurgesteld heeft dat er sinds deze rubrieken bestaan zo weinig response uit die regio's komt. Misschien is het zo dat men zichzelf niet bekwaam genoeg acht om een stukje te schrijven. Ik zou U allemaal met klem willen uitnodigen om dat dan toch te doen. Wij beschikken nu een keer niet over een apparaat van nieuwsgaring in afdelingen, kamercentrales e.d. We zijn aangewezen op wat ons uit die afdelingen, uit die kamercentrales bereikt, En ook al is dat in een tante Betje stijl, dan zullen we er wel wat beters van maken, misschien met het risico nou staat er net iets anders dan ik bedoeld had, allah. Dat trekken we dan wel weer eens recht. Er moet ergens een begin komen. En ik zou U dus nogmaals willen opwekken, is er iets in Uw afd. in Uw gebied, waarvan U meent dat het een plaats verdient in Vrijheid & Democratie, aarzelt U dan niet om het in te zenden. We zullen hopen dat de toevloed zo groot is, dat we moeten gaan selecteren en dat dan misschien niet alles erin komt, ook dat is een probleem maar dat nog niet aan de orde is. We zitten op het ogenblik met die rubrieken nog te veel in de sfeer, dat we vanuit de redactie moeten gaan zoeken naar bijdragen uit de regio's. En dat vind ik bepaald jammer. Ik kan mij eenvoudigweg niet voorstellen, dat er niet plaatselijke successen bereikt worden door de VVD wethouders in gemeenteraden, dat er niet aardige initiatieven door afd. genomen worden, waarvan het leuk is om in ons landelijke orgaan melding te maken. Komt U er a.u.b. mee op en wij zullen dan wel zien het in een vorm te gieten en in die rubrieken onder te brengen. Ik wil niet het verwijt te horen krijgen, er staat over ons nooit iets in, ~~alles~~

Als we al eens iets in de prullemand gooien, dan is dat meestal omdat er al eerder melding van gemaakt was of omdat het zo onbenullig is, dat ik zeg ja hoor eens ergens moet je een eind maken. Maar in het algemeen komt alles wat uit de afd. op ons afkomt in het blad terecht en als U zich dus verbaast over waarom staat dat niet in het blad, dan moet U in allereerste plaats het in Uw eigen gelederen zoeken. Er is een opmerking gemaakt door de Hr. Engels uit Den Haag over het inkorten van een bijdrage die hij had geleverd n.a.v. een stuk van het Tweede Kamerlid de Hr. v. Dijk. Over dat stuk zelf zou ik verder niets willen zeggen, dat lijkt mij meer aan de Hr. v. Dijk om als hij daar behoefte aan heeft daarop te antwoorden. Het feit dat de bijdrage van de Hr. Engels is ingekort, laat ik heel eerlijk zijn, het staat mij op het moment niet voor de geest hoe en in welke zin dat is gebeurd. Ik zou in algemene zin er nog eens de aandacht op willen vestigen dat er bestaat een redactieraad waarvan de functie is dat, wanneer iemand niet tevreden is over de wijze waarop zijn ingezonden stuk in het blad terecht gekomen is, of zelfs wanneer het stuk überhaupt in het blad niet is opgenomen, dat hij bezwaren daarover aan de redactieraad kenbaar kan maken en die redactieraad zal hem dan van repliek dienen. Tot slot graag nog een opmerking over de IJsselmeer polders. Het is zo dat wij bij de start van regionale rubrieken in een tekst hebben aangekondigd dat wij de IJsselmeerpolders beschouwen als te behoren bij de regionale rubriek oost. Helaas is de communicatie met de tekenaar van dien aard geweest dat die IJsselmeerpolders niet zwart geworden zijn. We zullen dat nog wel een keer herstellen, maar in het kader van bezuinigingsacties moet U begrijpen dat dat weer een nieuw cliché kost en ik zou willen opmerken of eindigen Mevr. de voorzitter met de constatering van het feit dat bij de nieuwe contributie de afdracht voor V & D gehandhaafd is op f 9,- per lid. Dat is niet verhoogd wij doen aan die top niet mee en zullen dus moeten blijven woekeren met de financiën die we hadden. Dank U zeer.

Hartelijk dank mijnheer Lachappelle. Ik kan U wel zeggen dat ook naar de mening van het hoofdbestuur het blad de laatste tijd bijzonder leuk is geworden. Ik geloof dat de regionale rubrieken bepaald in een behoefte voorzien. Niemand in tweede instantie, dan rest mij de Hr. Lachappelle bijzonder te danken voor zijn verdediging en hem bijzonder veel succes toe te wensen, bij het komende jaar en ik mag nog wel eens zijn oproep herhalen, regionale rubrieken kunnen alleen maar bloeien als het echt tot hem komt. Hij kan het niet allemaal vanuit A'dam bejken. Het moet echt uit de regio's komen. Hartelijk dank.

Dames en heren dan gaan wij nu over tot weer verkiezingen. U kunt als U de stukken voor U heeft zien dat er 3 stemmingen gehouden moeten worden. Mag ik daar even op vooruit lopen alweer om terwijl het stembureau onder leiding van de Hr. Korthals Altes telt, de andere benoemingen te laten plaatsvinden. Ik loop er even op vooruit. Er moet een stemming zijn voor de vacature, die ontstaat voor de Rijkskieskring Nijmegen. Daar zijn candidaat gesteld Drs. Haagsma te Doetinchem en de hr. Zink te Nijmegen. Er moet een verkiezing zijn voor Zwolle. Daar zijn candidaat gesteld de Hr. Muntendam te Deventer door Deventer en Hengelo, de Hr. Zwolst, Emmeloord door de afd. N.O.Polder.

Er moet een stemming zijn voor de vacature van de Rijkskieskring Leiden. Daar moet een stemming zijn tussen de Hr. v. Emburg te Oegstgeest door de afd. Oegstgeest, Warmond en Mevr. Remt.

De Hr. Korthals Altes zal de nummers bekend maken, daarvoor geef ik de verg. graag de gelegenheid de aanbevelingen te doen.

Dirksens, Baarn. Ik zou de verkiesbare personen willen vragen of zij wellicht bereid zijn zichzelf te presenteren. Dank U wel.

Ankersmit afd. Hengelo. Mevr. de voorzitter, de afd. Hengelo samen met de afd. Deventer stellen voor de kieskring Zwolle, als kandidaat voor het hoofdbestuur de Hr. P. Muntendam. Wij doen dat om zowel de Hr. Muntendam's uitmuntende staat van dienst in de partij. U weet hij is voorzitter van de Kamercentrale Zwolle, voorzitter commissie Volksgezondheid en lid van de commissie milieu hygiene. Maar ook vanwege zijn persoon. Hr. Muntendam komt veelvuldig buiten zijn eigen afdeling. Hij is een graag geziene gast in Hengelo. Wij kunnen zijn persoon van harte bij U aanbevelen. Ik hoop dat U allen op hem zult stemmen.

Mevr. de voorzitter, geen aanbeveling. Andersom. Ten onrechte is doorgekomen althans is niet gecorrigeerd het bericht dat de Hr. v. Emburg ook kandidaat zou staan t.o. Mevr. Remt. Wij menen dat het correcter is om U te melden dat in ieder geval aan alle kanten in onze afd. waar de Hr. v. Emburg bij hoort, bekend was dat de Hr. v. Emburg zich terugtrok ten goede van Mevr. Remt. Ik geloof dan ook dat een stemming daarover op dit moment niet terecht is. Dank U.

Heel hartelijk dank dat scheelt een stemming.

Gaat dus om 4 personen.

Modderman uit Hummelo en Keppel. Mevr. de presidente, een ieder wordt geacht de wet te kennen. Een oer liberaal beginsel zodat ik dan ook geen moment twijfel of de kieswet behoort tot de meest geliefkoosde lectuur van de leden van de VVD. Desalniettemin zouden de afdelingen Hummelo en Keppel, Doetinchem Doesburg, Zevenaar enz. er op willen wijzen dat aardrijkskundig gesproken de Rijkskieskring Nimwegen voor wie genoemde afdelingen kandidaat stellen Drs. Haagsma, dat deze afdelingen bijzonder ongelukkig zijn over de aardrijkskundige samenstelling van de rijkskieskring Nimwegen. Die enerzijds bestaat uit de stad Nimwegen en de Betuwe, die een zekere samenhang hebben. Anderszijds het zuidelijk deel van de graafschap Zutphen, waarvan alle afdelingen de Hr. Haagsma kandidaat hebben gesteld. Wij hebben met genoeg de laatste jaren en het volste vertrouwen de Hr. v.d. Ham uit de stad Nimwegen als lid in het hoofdbestuur gezien. Jarenlang heeft de stad Nimwegen een kandidaat in het hoofdbestuur gehad. Wij menen dan ook dat nu het zuidelijk deel van de graafschap Zutphen, de helft van de rijkskieskring Nimwegen met een kandidaat moest komen en we zouden dat niet doen als we niet een geschikte kandidaat hebben. Want het is goed liberaal iemand op zijn kwaliteiten te beoordelen omdat wat hij gepresteerd heeft voor de partij en dan mag ik er allereerst op wijzen dat de Hr. Haagsma in de samenwerking in het oostelijk deel van de rijkskieskring Nimwegen bijzonder veel gepresteerd heeft, waardoor de VVD

zich bij de verkiezingen in gemeld gebied goed en behoorlijk heeft weten te handhaven. Dat is niet in de laatste plaats zijn werk geweest. U allen kent het werk van de organisatie van afdelingen, staten kringen en van de Kamercentrale Gelderland. U weet dat allemaal. Hij heeft dat behoorlijk gedaan. Sedert kort heeft hij zitting in de Prov. Staten van Gelderland, waar hij zich bijzonder bezighoudt met de ruimtelijke ordening. Ook daarin voldoet hij goed. Hij heeft dus het voorrecht van een behoorlijke staat van dienst in de organisatie en hij toont politiek inzicht. We zouden graag willen..... kunt U het bekorten, we zitten zo in tijdnood.

Mag ik vragen kunnen de sprekers die kandidaten willen aanbevelen, die reeds aanbevolen zijn, zich erbij neerleggen dat we het niet nog eens doen.

Mevr. de voorzitter, ik zal het heel kort maken. Twee vliegen in een klap.

Ik zou in de eerste plaats willen aanbevelen de Hr. Haagsma. Het is al verteld, de Hr. Haagsma heeft bijzondere ervaringen zowel in bestuurlijke als in de politieke. Ik zou daarom ook gaarne de Hr. Haagsma willen aanbevelen als vertegenwoordiger van de Rijkskieskring Nijmegen.

Mijn naam is Bos, Apeldoorn. In de 2e plaats zou ik willen steunen de candidatuur van de Hr. Muntendam. Hr. Muntendam is een bijzonder actief voorzitter, hij is o.a. een van de initiatiefnemers geweest voor het houden van de regionale kadercursussen het afgelopen jaar. U hebt het programma gekregen voor de verg. van het congres van de volksgezondheid.

.....wilt U het kort maken, dit is allemaal al gezegd.

Ik meen het nu echt geen herhalingen meer.

Mevr. de voorzitter, ik wil toch graag n.a.v. de Hr. Modderman nog het volgende zeggen. Dit heeft betrekking op de candidaat van Nijmegen de Hr. Zink. Dat als Ir. v.d.Ham jarenlang de rijkskieskring Nijmegen met goed succes heeft vertegenwoordigd, dan vraag ik mij af waarom het nodig is een klagende opmerking te maken over de geografische ligging van die rijkskieskring en over de achterstelling van de Achterhoek. Wij hebben in een schrijven aan alle afdelingen de voortreffelijke kwaliteiten van de Hr. Zink naar voren gebracht en het is niet nodig hiervoor aanvullingen te maken. Echter, het is een zeer formele kwestie, die mij dwingt om hier het woord te nemen n.l. het is voor vele afdelingen volkomen onmogelijk om een goede keuze te maken wanneer er 2 kandidaten uit een kies ring komen. Men kent de kandidaten vaak onvoldoende, men moet afgaan op de aanbevelingen die zijn gedaan. Van groot gewicht is daarvoor dan het advies van de Kamercentrale en er is van de Kamercentrale een advies gedaan en niet op de candidaat van Nijmegen op de Hr. Zink maar op de Hr. Haagsma. Maar in dit geval wil ik toch Uw aandacht vragen of dit advies want het ^{mag} mijn inziens niet al te zwaar wegen. Er is wel een advies geweest van de Kamercentrale maar ten onrechte, want de kamercentrale bestaat uit 2 rijkskieskringen en er is slechts binnen 1 kieskring gestemd over de candidatuur. De kieskring Arnhem heeft niet meegestemd. En het is dus wanneer U thans Uw keuze gaat doen van groot belang, dat U dit ernstig laat meetellen. Ik dank U Mevr. de voorzitter, dat U mij het woord heeft gegeven en vraag nogmaals op zeer goede gronden Uw advies nogmaals te herzien.

Is Uw kandidaat al aanbevolen?

Nee, ik kom met een fonkelnieuwe. En wel met de candidatuur van de Hr. Zwols voor de rijkskieskring Zwolle. Daar is n.l. nog niet over gesproken dacht ik. Ik heb zo pas al gezegd die witte vlek die we op de kaart zijn die willen we graag houden. Aan de andere kant moet ik wel zeggen de witte raaf die we hebben in de vorm van de Hr. Zwols, die willen we graag kwijt in het hoofdbestuur. En waarom willen we deze kandidaat zo graag in het hoofdbestuur. Dat is niet omdat hij voor ons zo waardevol is, maar omdat we denken dat hij met zijn 31 jaar voor de VVD zo belangrijk kan zijn. Zwols heeft in zijn korte politieke carrière via de liberale studentenver. en via het bestuurslidmaatschap van de afd. Delft zich nu ingespannen voor de verkiezingen in onze regio. Hij heeft dat met zodanig groot succes gedaan dat wij van mening zijn, wij is niet alleen de afd. N.O. Polder, ook de afd. Kuinre, Blankenham, Kampen, Steenwijk, Dronten en Lelystad. Deze man verdient het juist omdat we gaan mikken op de jeugd met zij leeftijd om serieus kandidaat te zijn voor de vacature. En daarom kan ik U aanbevelen Zwols voor Zwolle.

Nu ga ik tot stemming over.

Dames en heren, er zijn 2 stemmingen die tegelijkertijd kunnen worden gehouden. Stembriefje 7 gelieve U te gebruiken om Uw keuze te bepalen op de kandidaat voor de rijkskieskring Nijmegen. Stembriefje 7 is dus bestemd om hetzij op de Hr. Haagsma hetzij op de Hr. Zink te stemmen.

Stembriefje 8 is voor de vacature Zwolle. U kunt dat in de mandjes doen waar hetzij de naam Muntendam hetzij de naam Zwols staat. Als U het omgekeerd doet dan is het ongeldig. Dus 7 alleen voor Haagsma of Zink, 8 alleen voor Muntendam of voor Zwols. U hoeft er geen namen op te schrijven, U kunt ze in het desbetreffendemandje deponeren.

Wil iedereen zo snel mogelijk de briefjes in leveren?

(waarschijnlijk een stuk geen band)

..... voor de kosten die het op gaat leveren in de toekomst als we alleen al denken aan de hordes ambtenaren die hiervoor nodig zullen zijn.

Dank U wel.

Verwey, afd. Breda. Gisteren heeft de fractievoorzitter in zijn rede gezegd dat wanneer er met het bedrijfsleven niet tot sluitende afspraken omtrent de prijzen en lonen kan komen, dat de regering niet mag aarzelen in lonen en prijzen in te grijpen. Wat ik aan de fractie zou willen vragen. U zegt U wilt ingrijpen maar hoe wilt U ingrijpen. Want U kunt geen vuist maken met op het ogenblik de wetgeving zoals die daar ligt met de buitenwerking stelling van art. 8 van de loonwet kunt U geen vuist maken. U zult dus een ander instrument moeten zoeken en ik ben erg benieuwd om van de fractie te horen in welke richting hun gedachten gaan, want tenslotte is het heel duidelijk dat het niet in de eerste plaats meer is het parlement die t.a.v. lonen en prijzen de dienst uitmaken maar het zijn de vakbonden en de werkgevers organisatie die ~~het~~ samen zo'n macht hebben dat op het ogenblik het parlement er in wezen in feitelijke toestand niet tegen op kan. (applaus)

Ik vind dit een uitermate gevaarlijke zaak en ik zou graag zien dat de fractie een werkend systeem, een werkend instrumentarium uitwerkt om tegen deze ongewenste situatie op te kunnen treden.

R Amsterdam. Mevr. de voorzitter, een van de kenmerken van onze partij die ons terecht veel kiezers bezorgd is, dat de VVD zich niet door emoties laat leiden bij het nemen van zijn politieke besluiten. Onze voorkeur gaat uit naar een zakelijke kennis van feiten en een nuchtere betrokkenheid bij de noden en verlangens die er zijn. Mevr. de voorzitter daarom wil de afd. Amsterdam de volgende vraag aan de Kamerfractie voorleggen. Is de fractie bereid om de politieke psychose te doorbreken die groeiende is t.a.v. het spreidingsbeleid van bevolking en werkgelegenheid in Nederland. En is de fractie bereid om daartoe b.v. reeds volgende week bij het ruimtelijk orderingsdebat in de eerste Kamer bij de regering met klem aan te dringen op de opstelling van een kosten en baten balans waaruit een overzicht gekregen kan worden van de middelen die worden ingezet, resp. het inrichting en spreidingsbeleid en de resultaten die ervan worden verwacht voor de welzijns-toestand van de betrokken aantallen mensen. Mevr. de voorzitter, zonder dit kwantitatieve inzicht over kosten en baten zal het op emotionele gronden volstrekt onvoldoende overheidsgeld besteed worden aan de verbetering van het leefmilieu van miljoenen mensen in de randstad. Dit zal in het bijzonder treffen de massale concentratie van huishoudens uit de laagste inkomengroepen, woonachtig in de oude aftandse woningvoorraad van de grote steden in de randstad. Mevr. de voorzitter, de afd. Amsterdam is zeer benieuwd naar het antwoord van de fractie. Dank U wel.

v.d. Schaar, Den Haag. Mevr. de voorzitter, Uw woorden en de woorden van de fractievoorzitter van gisteren, die leken erop dat er een economen conferentie aan de gang was met dit ene verschil Mevr. de voorzitter, dat wij het er nu allemaal over eens zijn, hoe moeilijk de situatie economisch gesproken is en dat dat op een economen conferentie allerm minst altijd het geval is. De Hr. Wiegel heeft een ding gezegd waarbij ik een kleine kanttekening zou willen maken. En die kanttekening is bij het volgende citaat: "Dat voorts de overschrijding van de uitgavennorm in 1972 in de hoop van deze Kabinetsperiode moet worden ingehaald". Mevr. de voorzitter, evenals ik vorig jaar tijdens deze jaarvergadering heb gezegd, dat realisering van het urgentieprogramma van de VVD niet haalbaar was omdat daarvoor onhaalbare criteria werden gehanteerd, evenzeer zeg ik U en mijn vraag heeft daar ook betrekking op, dat deze passage uit de rede van de Hr. Wiegel duidt op een onhaalbare situatie. De telegraaf van vandaag, de Hr. Varenfort citerend, bestaat politiek de volgende situatie, Hans Wiegel, fractievoorzitter van de VVD, begon meteen te roepen dat er met zijn partij niet valt te praten over uitstel van de automatische inflatie correctie. De verdere gang van zaken valt niet moeilijk te voorspellen. Het Kabinet zal binnenkort afspreken dat aan de wens van Wiegel moet worden voldaan en dat de belastingcorrectie moet worden doorgevoerd. Bij het indienen van de begroting blijkt dan dat het niet kan en dat de belastingcorrectie niet doorgaat.

Zover zal het waarschijnlijk niet komen Mevr. de voorzitter want daarvoor geloof ik dat de uitgangspunten vastgenoeg liggen. Een andere zaak is, dat de belastingdruk wel zal stijgen. Ik zou dan ook i.v.m. de formulering van het regeerakkoord art. 12 erop aan willen dringen, dat de fractie niet gehouden wordt aan onhaalbare financierings eisen, zoals die door de partij aan Haar worden gesteld. En verder dat de partij niet zonder duidelijke alternatieven deze eisen kan blijven stellen. Ik heb in dit verband 2 vragen aan de desbetreffende Kamerleden. De kosten van de woningbouw zullen in de komende periode tot 1975 stijgen met 80%, dat zegt het centraal planbureau. D.w.z. dat de huren enorm zullen stijgen en dat het woningbouw beleid spaak loopt. Mevr. de voorzitter, mijn vraag aan de fractie zou deze zijn, is het niet zaak om 1,7 miljoen oudere woningen die in dit land zijn, waarvan er al 500.000 zijn verkrot om met alle macht te proberen deze woningen in stand te houden, is het niet wenselijk dat in dat verband wordt opgericht een nationale woningverbeteringsbank die het mogelijk maakt ook werkelijk de bestaande woningen die daarvoor nog in aanmerking komen, dat zijn er ongeveer 1,2 miljoen, werkelijk te verbeteren. Dat zal ervoor zorgen dat de huren niet zo sterk zullen stijgen als het plan bureau heeft voorgesteld. Dat is vraag nr. 1 m.n. aan de Hr. de Beer.

Mijn 2e vraag grijpt terug op de situatie uit het vorig Kabinet. De gemeenten hebben er naar de medeling in een vorige miljoenen nota van de Hr. Witteveen voor gezorgd dat er in de vorige Kabinetsperiode additionele dekkingsmaatregelen moesten worden getroffen. Dat was nou zakelijk voor f 650 miljoen gulden. Mijn vraag aan de gemeente specialist uit de fraag zou zijn, is het niet hoogste tijd om de financiële gemeentelijk autonomie op zeer korte termijn teneinde te brengen. Dat waren de vragen.

v. Wees, JOVD. Mevr. de voorzitter, ik wil nog heel even kort teruggrijpen op de JOVD een jaar geleden in eerste instantie als amendement op het verkiezingsprogramma t.a.v. de belastingdruk heeft gezegd. N.a.v. ons amendement is er een uitvoerige discussie geweest in de vergadering in Scheveningen, waarvan de zijde van de fractie pertinent ontkend dat een verhoging van 0,5% per jaar zoals dat door de JOVD was voorgesteld, absoluut overbodig zou zijn. Nu we een jaar verder zijn en de eerste Rijksbegroting hebben aanschouwd, komen we tot de conclusie dat de JOVD met deze 1/2 % per jaar toch echt nog niet zo gek zat en eigenlijk in feite nog laag zit naar het beeld zich nu laat aanzien, voor de komende periode. Zou het daarom niet reëel zijn en ik wil dat de Kamerfractie vragen om vanaf nu juist uit te gaan van deze 0,5% omdat dan de VVD duidelijk op hetzelfde niveau zit als de confessionele partij. Het is een vraag aan m.n. de Hr. Joeke. Ik vind het ook belangrijk dacht ik, want dat is vorig jaar bij de behandeling van het amendement eigenlijk categorisch geweigerd, cijfers genoemd worden over m.n. de belastingdruk uitgedrukt in percentages van het nationale inkomen over de afgelopen 4 jaar. Ik dacht dat deze cijfers die ons vorig jaar onthouden zijn wellicht dit jaar genoemd kunnen worden. Mijn 2e vraag is aan de Hr. v. Ardenne, die in de Kamer in Oktober de behandeling van de wet op de privacy of nee de centrale personenadministratie voor zijn rekening heeft genomen.

Ik ontkom niet aan de indruk dat de mening van anderen in de partij m.n. Prof. Zoutendijk uit de Eerste Kamer duidelijk anders zijn t.a.v. de centrale personenadministratie, omdat Prof. Zoutendijk uitgaat van een eerste principe dat er een algemene wet op de privacy op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer moet komen. Ook U Mevr. de voorzitter hebt zich daar gisteren over uitgelaten. Dit is een punt waar wij liberalen bijzonder attent op moeten zijn en waar m.n. ook de Tweede Kamer fractie aandacht aan zou moeten besteden. Ik zou willen vragen of de Hr. v. Ardenne het standpunt van m.n. Prof. Zoutendijk deelt. Als dit antwoord bevestigend is, dan zou ik hem tevens willen vragen waarom hij dan niet gestemd heeft voor daartoe strekkende moties van D 66 toen dit aan de orde was in de Tweede Kamer.

Thalhammer, afd. Eindhoven. Als individueel lid zou ik graag aan Mevr. Veder in het bijzonder haar willen vragen een nadere toelichting te willen geven op het door haar ingenomen standpunt t.a.v. een mogelijk onderzoek naar de inkomens van medische specialisten en ik verzoek daar vooral de 2 volgende punten bij te betrekken. Dat lijken mij n.l. argumenten tegen haar stelling name en ik ben bijzonder benieuw te horen welke belangrijke overwegingen juist tot een ander standpunt geleid hebben. In de 1e plaats lijkt mij het externe effect van een groot belang is. Het zal U niet onbekend zijn dat de VVD zo nu en dan in de schoenen geschoven wordt wel erg veel aandacht te besteden aan b.v. mensen die in de hogere inkomens sector zitten en wijontkennen dat dat is in veel gevallen ook terecht dat wij dat ontkennen maar de vraag blijft natuurlijk wel heel vurig bestaan, is zelfs een onderzoek naar een bepaalde groepering personen binnen Nederland waarvan wij lezen dat er misschien toch wel wat eigenaardigs zou kunnen zijn, dan niet iets wat op zijn plaats is. Dus ik ben zo bang dat het beeld naar buiten van de VVD door een dergelijke stellingnamen hoewel hij op zich natuurlijk alleen maar een detailpunt betreft, wel ernstig schade wordt aangebracht. En dan intern bij de vaststelling van de verkiezingsprogramma van de VVD het afgelopen verkiezingsprogramma stond in het concept tekst een paragraaf die zich bezighield en die luidde dat er meer waardering en erkenning van de moeilijke omstandigheden waaronder huisartsen werken gehonoreerd dienen te worden en dit was een zeer opmerkelijke gang van zaken op deze verg. Dit is n.l. geschrapt dit punt en de toelichting door degene die voorstelde om dit te schrappen sloeg er duidelijk op dat het wellicht toch niet noodzakelijk zou zijn om nog voor de huisartsen apart te vermelden dat zij meer waardering en daarbij werd vooral aan financiële waardering gedacht zouden moeten verkrijgen. Nu weet ik dat huisartsen geen specialisten zijn, er zijn duidelijke verschillen maar ik dacht dat de geest die uit het verwerpen van deze tekst destijds sprak toch erop wijst dat er althans binnen de partij ook enige twijfel bestaat aan de preciese gang van zaken op dit gebied en ook dan lijkt mij dat daaruit niet anders de conclusie kan zijn dan een onderzoek. Dank U wel.

Kei, afd. Delft. Mevr. de voorzitter, de vragen die de afd. Delft heeft willen stellen aan de Kamerfracties hebben hun oorsprong gevonden in het nog z.g. brede overleg tussen Regering en de bedrijfsleven dat op 23 september 71 is aangevangen.

Het is toen zo gelopen dat n.a.v. dat overleg vragen in de Kamer zijn gesteld in oktober door de Hr. Niepels die in november op een dusdanige onbevredigende wijze door de Minister van soc. zaken mede namens die van econ. zaken zijn beantwoord, dat de Hr. Niepels andermaal in november vragen heeft gesteld die toen zo behendig werden beantwoord, dat er daarop geen verdere vragen konden volgen. De vraag die de afd. Delft nu aan de Kamerfractie voorlegt is de volgende. Punt 1 staat de fractie nog achter de inhoud van de motie van de Heren Niepels, Rietkerk en Gortzak en Mej. goudsmit voorgesteld op 13 januari 1971, die mede met de stemmen van de VVD fractie door de Kamer is aanvaard en ten tweede zo ja, is de ~~h~~ fractie bereid tegelegener tijd bij de Regering aan te dringen die motie tot uitvoering te brengen opdat de bespreking van het vraagstuk van de representativiteit van de werknemers en werkgevers vakverenigingen in de Kamer kan plaatsvinden. Ik dank U zeer.

Fransen, Nederhorst ten Berg. Mevr. de voorzitter, ik wil beginnen en het spijt me dat de voorgaande sprekers dat niet gedaan hebben met dank en lof te brengen voor de wijze waarop de fracties zowel uit de Eerste als Tweede Kamer het liberale geluid overal laten horen. Zij hebben dat nog niet gedaan, ik vind dat wel belangrijk. Ik wil niet in details treden, ik weet vanuit de nabijheid hoe zwaar het leven van een Tweede Kamerlid is. En derhalve vind ik dat we wel eens wat meer lof mogen opbrengen voor die mensen die dat voor ons doen.
(applaus)

Waar lof de boventoon voert voorzitter, vind ik dat een ondertoon van kritiek ook niet hoeft te ontbreken. Kritiek op de presentatie van het beleid mag naar mijn gevoel aanwezig zijn. De pers drukt ons ten onrechte vaak in een hoekje en duwt ons vriendelijk de zwarte Piet in ons handen. Maar ik geloof dat we daar zelf ook wel eens iets aan kunnen doen. Als het Angola comité komt met zijn actie, de z.g. koffiëactie en er wordt vanuit de regering gezegd ja maar wij doen het liever via de V.N., terwijl we dus goed weten dat al 25 jaar de V.S. in een crisis sfeer doorholt en vrijwel niets bereikt. Dan vind ik dat vanuit nationaal oogpunt bepaalde steun aan die mensen die zich voor het ontwikkelingswerk via een andere richting dan de V.N. inzetten, best eens wat meer mag worden gedaan. Ik vind dat je dan met vragenstellen zoals o.a. dan leden van de fractie hebben gedaan, wel eens wat langer kunt wachten want je drukt je zo vaak zelf in de hoek waar de zwarte piet je wordt toegeduwt. Ik zou daar toch echt wel eens voor op willen passen. Eveneens deed vorige week in het programma Ter Visie de Hr. Plank dat, toen de vaste commissie voor volksgezondheid in de Kamer had gediscussieerd over o.a. de honoraria van de specialisten. En als enige kwam de VVD er dan weer uit, die zegt wij weigeren om de honoraria van de specialisten aan een maximum te binden. Ik heb bepaald wel gevoel en waardering voor het feit dat men zegt, de verschillende specialismen vragen om verschillende beoordelingen. Maar dat men niet aan een maximum wil en toestaat dat sommige specialisten volgens de Hr. Plank en ik neem zijn integriteit in dit geval wel aan, salarissen van 4 à 5 ton per jaar verdienen, dan vind ik dat de VVD fractie wel eens aan een maximum mag gaan denken, ook in het kader van de loonpolitiek want als de SER over het onkomensbeleid gaat adviseren, dan wil

ze toch wel graag ook wat van haar standpunt verwezenlijkt zien. De daar is al iets over gezegd, ik laat dat schieten. Ik wil nog wel wat zeggen over het onderwijsbeleid en ik wil Mevr. Smit-Kroes die het in alle opzichten goed doet lof brengen voor de wijze waarop zij het onderwijs beleid in de Kamer heeft verdedigd. Ik ben het uit pedagogisch opzicht niet met U eens over de motie van de 3 jarigen. Ik ben wel blij met het politieke succes dat U bereikt heeft maar pedagogisch vind ik het niet juist, een peuter is heel iets anders dan een kleuter en dient ook heel anders benaderd te worden. Ik had liever gezien dat het oprichten van aparte peuter speelzalen door de overheid gestimuleerd en gesubsidieerd zou worden. Dat is wezenlijk iets anders dan peuters onderbrengen bij kleuterscholen waar de leidsters niet op geoefend zijn en waar een peuter ook niet in zijn ontwikkeling geholpen wordt maar eerder wordt achtergesteld. Wat staat er tegenover de bezuiniging en de begroting over voor het basis onderwijs. En ik moet dan stellen dat het basis onderwijs er maar slecht afkomt. Ik vind dat de financiering voor het basis onderwijs veel en veel ruimer gesteld moet worden. Maar met uitzondering van de extra faciliteiten die door Minister v. Veen zijn aangekondigd voor de scholen met bijzondere moeilijkheden komt het basisonderwijs er maar weer bekaaid af. Ik vind het juist dat mensen voor het basis onderwijs wat moeten betalen, maar ik vind wel dat we de prioriteit moeten verleggen naar het hoger onderwijs. Want daar ga ju uit vrije keuze studeren en moet je ook meer overhebben voor je studie zelf. Ik hoopwilt U afsluiten.....de eerste kamerfractie dat punt waar ze kritiek op heeft gehad t.a.v. de college geld verhoging tot f 1000,- nog eens goed in overweging wil nemen.

Mag ik de volgende sprekers vragen met grote klem, ook als ze hun inbreng opgeschreven hebben als ze onderwerpen hebben die al aan de orde zijn, zich alleen maar aan te sluiten en niet het onderwerp weer te behandelen.

Frederiksen, Afd. Amsterdam. Mevr. de voorzitter, de vraag die ik hier namens de afd. Amsterdam wil stellen is gericht aan de Kamerfracties, doch is in feite ook gericht aan de Staten fracties, gemeenteraads fracties van zo'n partij. De vraag als zodanig luidt: achten de fracties het niet gewenst om in de discussies in de Kamers en elders meer dan tot nu toe liberale uitspraken en gedachten van sprekers van andere partijen ook als zodanig te signaleren. Het lijkt ons uitermate gewenst dat de feitelijke liberale stellingname die wij maar al te vaak horen in essentiële delen van betogen van vertegenwoordigers van andere partijen, zelfs in betogen van uitgesproken tegenstanders, dat dergelijke liberale uitspraken, uitingen, overwegingen als zodanig worden gesignaleerd in de betogen, replieken enz. van onze vertegenwoordigers. Voor vele van de aanhangers der huidige regeringspartijen maar zeer zeker talloze D 66 ers en veel P.v.d.A. kiezers zijn in hun feitelijke opvattingen overwegend liberale beginselen toegedaan, zonder dat zij dit bewust zijn bij het nastreven van de door ons gewenste wijzigingen in de Ned. partijstructuur mevr. de voorzitter, is het wijzen op deze feitelijke eenheid van denken van meer kiezers dan alleen in de VVD verenigde liberalen van het allergrootste belang.

Elke gelegenheid, die zich voordoet hierop de aandacht te vestigen, moet worden aangegrepen. (applaus)

Scheer, Heemstede. Mevr. de voorzitter, formeel spreek ik niet namens mijn afd. misschien in feite wel, maar ik weet te spreken namens de zwijgende meerderheid in en buiten onze partij. In 4 woorden is het onderwerp te noemen: verhoging van de strafmaten.

U heeft als ik het wel heb kunnen verstaan, maar de acoustiek in deze zaal is niet om daarmee het land in te gaan en ten voorbeeld te stellen, U heeft meen ik gisteren er op gezinspeeld, of althans in Uw rede vermeld, dat er zou zijn een commissie aan wie de VVD zou vragen deze zaak te bekijken. Ik weet niet of ik het goed verstaan heb. Goed dan is het dus niet zo en dan zou ik aan de Kamerfracties willen vragen in gemeend overleg te overwegen wat er gedaan kan worden om te komen tot verhoging van de strafmaten in Nederland. Ik hoef niet met voorbeelden te komen, tientallen kunt U uit de kranten dagelijks lezen, zien en meemaken, hoe de situatie hier in Nederland op het gebied van misdrijf e.d. is gesteld. Ik weet dat wij God zij dank Nederland een onafhankelijke rechtspleging hebben, maar diezelfde rechtspleging dezelfde beoefenaren daarvan, die zullen zich toch hebben te richten op de een of andere wijze, dat laat ik graag aan de juristen in en buiten de fracties over omdat te beoordelen, die zullen zich toch wel hebben te richten op datgene wat er leeft bij de fractie bij de partij. En ik zou U dus dringend in overweging geven dit op korte termijn te bekijken. Ik hoef U hierbij heus niet te zeggen dat er devaluatie heeft plaatsgehad, inflatie of hoe U het wil noemen op het gebied van de straffen. Er zijn mensen die verschrikkelijke ongelukken met hun voertuig teweeg brengen, en nou ja eens 14 dagen naar Veenhuizen gaan en dan wordt het nog zo toegepast dat hun vacaties die worden daarvoor benut. Ik wil alleen zeggen er is een inflatie gekomen op dit gebied en daar moet tegen in gegaan worden, anders zijn we nergens meer. Dat is mijn vraag aan mijn fractie. Ik verlang geen antwoord alleen een toezegging dat het overwogen zal worden.

Sanders, afd. Amsterdam. Mevr. de voorzitter, ik wil me niet aansluiten bij de vorige spreker, maar ik wil wel iets zeggen over een andere juridische inflatie. Een steeds groter deel van de wetgeving in ruime zin waaronder te verstaan het uitvaardigen van voor de burgers bindende rechtsregels wordt aan de invloed van de Staten Generaal onttrokken. Deze evolutie volstrekt zich op verschillende wijze. Via een raamwetgeving waarbij de uitwerking geschiedt ten dele door KB en ten dele door circulaire's zoals o.a. op het terrein van het onderwijs in sterke mate het geval is en verder via bestuursbeschikkingen met een meer of minder algemene werking de z.g. pseudo wetgeving b.v. op het terrein van de subsidiëring. Het gevolg hiervan is dat een groot gedeelte van de gevoelens van onbehagen welke in de maatschappij leven en op het debet van de politiek worden geboekt hun oorzaak vinden in deze methode van wetgeving, waarbij zelfs het Parlement in feite geen of nauwelijks inspraak heeft, laat staan het recht van mede wetgeving uitoefent. Door deze steeds verder uitbreidende overdracht van wetgevende taken door de wetgever aan lagere organen, wordt de democratie ondergraven en verkrijgt het

ambtelijk apparaat een steeds sterkere positie. heeft het apparaat een tijd geleden een niet ten onrechte als de 4e macht gekwalificeerd. Deze te grote invloed van de 4e macht is des te onbehaaglijker omdat er nog steeds geen bevredigende wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikking is en we ook nog steeds een ombudsman moeten ontberen. Verder is er een gebrek aan openheid bij de centrale overheid en de lagere organen. Het is uiteraard niet mijn bedoeling om een panklare oplossing voor deze problematiek te geven. De problematiek is moeilijk, want er is een steeds sterkere groei van ordeningstaken bij de overheid en op grond van efficiency is reeds daarom delegatie van strikte noodzaak. Voorts besef ik de moeilijkheden verbonden aan de toetsing door de rechter van doelmatigheid van overheidsbeschikkingen. Wel was het de bedoeling van mij om namens de afd. Amsterdam onze Kamerfracties te verzoeken en naar ik hoop ten overvloede aan de problematiek van delegatie van wetgeving administratieve rechtspraak en openbaarheid van bestuur de nodige en misschien meer nog dan de nodige aandacht te geven. Dank U.

Weggemans, Groningen. Mevr. de voorzitter, ik wilde iets zeggen over de verbetering van oude woningen. Want iedere verbeterde oude woning dat betekent voor een jaar of 25, 30, 40 uitstel van een nieuw te bouwen woning. Ik baseer dan op de mededeling van de Hr. de Beer in Kamerbehandelingen van 27 oktober 1971. Er wordt gezegd in eerste instantie door de Hr. de Beer verbetering van een nieuwe f 25. tot 80.000,-. Dan komt er interruptie van de warme bakker van de P.v.d.A. de Hr. Schäfer, dan wordt het inderdaad al wat gehalveerd dus niet meer per pand maar per woning en dan krijgen we in V & D een tijdje later, dan is het zeker meer dan f 35.00 kortom, een devaluatie van cijfers die nodig zijn voor de verbetering van woningen. Mij zijn andere cijfers bekend van woningbouwver. van diverse gemeenten en die komen op bedragen van 15.000 tot zeg maar 30.000. Heel andere bedragen dan 25.000 tot 80000.- . U kunt daarnaast nog de verordeningen, de eisen van de bouw wat soepeler hanteren, het is helemaal niet nodig voor sommige bewoners dat de keuken x m2 is het mag best x - 1 zijn. 2e punt over deze zaak betreft het aantal manuren nodig voor de verbetering. Er is gezegd door de Hr. de Beer, dat zijn 700 uur, als ik dan reken 700 uur maal f 20,- dan kom ik op f 14.000,-. Als ik zou reken in dat het loonaandeel in verbetering 70% is, dan kom ik tot f 20.000,-, als ik zou rekenen dat een verbetering het loonaandeel 50% is kom ik op een verbetering van 28.000,- . Deze cijfers zijn naar mijn mening strijdig. Dan wou ik daarnaast vragen naar de mening van de Hr. de Beer over de commissie Schouten, over de stadsvernieuwing, daar komen cijfers in over de afbraak van woningen en dan moet het terrein weer bouwrijp gemaakt worden. Dan heb je een kaal stuk bouwgrond. Dat betekent volgens de commissie Schouten, dat men daar gemiddeld genomen voor de komende tijd 28.000,- voor een kaal stukje bouwterrein in de binnenstad heeft. En daar moeten de z.g. goedkope volkswoningen op gebouwd worden. Het zal dan wel 70.000 à 80.000 per woning worden. Dan het 3e punt is toekomst van de oude binnensteden. De Hr. de Beer heeft gezegd, daar kunnen we niet allemaal kantoren hebben. Dat is volstrekt logisch, dat kan niet en meer V & D dat kan ook niet, die zijn vaak ook al zwaar gesubsidieerd.

Trouwens daar schieten we ook niet veel mee op. Daarnaast krijg ik de indruk dat de Hr. de Beer over de 1 miljoen oude woningen van voor de oorlog die nog verbeterd zouden kunnen worden, dat die daar maar van zegt, dat zal wel niet zo best lukken en daar zou dus nieuwbouw moeten komen. Wordt die nieuwbouw dan niet verschrikkelijk duur. Wat wil men dan straks met de centra van de steden. Als er geen oude woningen verbeterd kunnen worden, als er geen winkels en kantoren mogen komen wat moet er dan wel komen. Hoe verpesten wij dan die binnensteden? Dit zijn in kort mijn vragen Mevr. de voorzitter. Ik vind dat er geen duidelijk alternatief wordt geboden door de Hr. de Beer voor de toekomst van onze binnensteden m.n. voor de woonfunctie.

U krijgt 2½ minuut voor het stellen van de vragen. Daar kunt U een helehoop in vragen als U het kort doet.

Mevr. de voorzitter ik zou 3 vragen willen stellen. Vraag 1 is ik zou de Kamer fractie van de VVD willen vragen na te gaan in hoeverre het is te verhinderen om de huidige slachting in ons verkeer tegen te gaan.

Movish, afd. Mijnstreek en ik spreek individueel. Ik ben n.l. de mening toegedaan dat het aan tal doden van $\pm$ 3000 per jaar geen zaak mag zijn die gecontinueerd mag worden. Ik wil hierbij verduidelijken dat ik tot vraagstelling ben gekomen omdat ik als gemeentelijk lijkschouwer op bijzonder bizarre wijze geconfronteerd wordt met wat wij het fenomeen verkeerslachtoffer kunnen noemen. Ik heb deze vraag verder schriftelijk toegelicht en ga er niet verder op in. Vraag 2 is deze, ik zou de Kamerfractie willen vragen de bestuurs herindeling die Gedep.Staten van Limburg hebben voorgesteld voor Zuid Limburg volledig te torpederen. Ik vind n.l. dat het niet juist is om gemeentes van meer dan 30.000 inwoners samente voegen en te doen uitgroeien tot 10.000 à 200.000 inwoners. Ik heb hier als kritische kanttekening gezet ik vind dit voorstel van gedep. Staten geen proeve voor bestuursverbetering maar een gebrek aan respect voor zijn medemens. Vraag 3 kan ik laten vervallen, omdat ik vice voorzitter ben van peuter speelzalen over het geknoei van peuter speelzalen maar ik wil wel aan het desbetreffend Kamerlid Mevr. Smit vragen om haar motie van 22.dec. 1971 in te trekken en de adviezen van gemeenschap kindercentra Nederland uitg. Oosterbeek maart 1972 op te volgen.

Verstegen, afd. Zwolle, Ik stel namens de afd. Zwolle mijn vraag in het kader van efficiënte bestrijding van de oorzaken van de periodieke uitschietende werkeloosheid in het noorden en Oosten van ons land. De achtergronden van die vragen heb ik op schrift aan U overhandigd en ik wil ze terwille van de tijd veronderstellen. Wilt U stellen dat ik als belangrijkste remedies tegen de werkeloosheid in het noorden en oosten zie, a, een snelle en uitgebreide verbetering van de infra structuur en b. een verplaatsing van rijksdiensten die thans en dat is bijzonder onlogisch zeer excentrisch in Nederland aan de kust verzameld zijn. Het is logisch dat nu de regering zal moeten bezuinigen exorbitante uitgaven voor de econ. zwakkere Ned. gebieden niet verantwoord zijn. Maar het is even logisch dat men uiteindelijk op de lange duur miljarden kan besparen wanneer periodiek niet een werkeloosheid explosie voorkomt in omvangrijke delen van Nederland. Ondanks de spaarzin zal men daarom uitgaven

voor infra structurele verbeteringen moeten opvoeren. Maar die uitgaven zullen dan ook in de totale ned. infra structuur een belangrijke verbetering teweeg moeten brengen. Mevr. de voorzitter, dat kan ik niet zeggen van de extra miljoenen die de regering wil uitgeven t.b.v. de noordelijke infra structuur. Ze worden n.l. niet besteed aan hoofd infra structuur en dat brengt mij op mijn 1e vraag. Op het Rijkswegenplan staan 3 wegen die van overheersend belang zijn voor het noorden en oosten. De aanleg en afbouw wordt echter elk jaar weer naar een steeds verdere toekomst verschoven. Friesland, Groningen en het grootste deel van Drenthe hebben nog geen 4 strooks wegen mat de rest van het land. Juist die wegen bepalen in de allerhoogste mate het succes van bedrijfs acquisitie. Aan de auto weg Meppel-Groningen wordt nu op enkele plaatsen gewerkt maar het tempo is nog te laag om snel rendement in de werk gelegenheidssector te verwachten. De rijksweg 50 die Leeuwarden met Arnhem zal verbinden en waarop ook de Rijksweg Zwolle Gronigen zal aansluiten is zodanig in aanleg gefaseerd dat het de vraag wordt of voltooiing wel voor 1980 een feit zal zijn. Dat zijn dan toch de eerste 4 strooks wegen in het noorden met de rest van het land worden. Ik wil daarom de fracties vragen versnelling van de aanleg van deze wegen en versnelde doortrekking van de E 8 naar Twenthe te eisen.

Binnen hetzelfde econ.kader wil ik ten tweede een beroep op de fracties doen spreiding van Rijks diensten naar het noorden en oosten af te dwingen. Voor de goede verstaander zal het duidelijk zijn.....ik moet U erop wijzen dat Uw tijd om is, wilt U afronden..... deze spreiding af te dwingen en daarnaast wil ik hen vragen om via opvoeren van de verhuispremie de tegenstand die tegen deze spreiding kan bestaan bij de ambtenaren zoveel mogelijk te verminderen. Ik dank U zeer.

v.d. Vliet, Nijmegen. Individueel. Ik wou graag over een heel bekend onderwerp spreken, daar hoeft ik verder niet op in te gaan. Het is n.l. het kamp Na de 3 van Breda is de regering zeer begaan met het lot van de ex geïnterneerden krijgsgevangenen die te lijden hebben gehad van het nazi regime. Men overweegt hieraan iets te doen Het genoemde geldt zeker ook voor de slachtoffers van de Japanse overheersing in de voormalig Nederlands-Indië. Er ~ijn er niet veel meer van over. En ze zijn te bescheiden om in deze financiële omstandigheden hun stem te laten horen. En dan kom tot de vraag. Denkt de kamerfractie er over om hierop nog eens de aandacht te vestigen en vooral voor die categorieën die nog niet geholpen zijn. Dank U.

Keurig bijzonder kort en zakelijk. Ik hoop dat de volgende sprekers Uw voorbeeld volgen.

Hogenhuis, Amsterdam Privé. Een klein groep onderwijsdeskundigen wensen vereenvoudiging van de spelling. Kosten 100 miljoen gulden. Kinderen zouden moeite hebben met het leren van hun eigen taal. Kunne deze 100 miljoen niet beter worden besteed? Als je je eigen taal niet kunt leren, kun je een vreemde taal ook niet leren. Hoe is het gesteld met de discipline in ons leger. Ik krijg de indruk dat Minister de Koster teveel toegeeft aan druk van bepaalde zijden. Waarom moest Nieuwesluis worden opgeheven?

Hoe staat het met de econ. betrekkingen met communistisch China. Kan ontwikkeling die er toe leiden dat de diplomatieke betrekkingen met worden genormaliseerd. Buiten Mongolie en Fiji hebben wij ook erkend. Verklaringen van President Nixon en de Britse regering gaan over de hoofden van 14 miljoen Chinesen of Formosen heen. Het Angola comité bewijst dat er geen koffie meer wordt ingevoerd uit Angola, zonder dat het Nederlandse volk zich daarover heeft uitgesproken. Is dat geen kwestie van de Regering of Tweede Kamer. Aftreden van het comité vind ik dictatoriaal.

Brein, Gorkum. Mevr. de voorzitter er zijn problemen waar meerdere provincies bij betrokken zijn. B.v. recreatieschappen, waterzuivering, vaste vuil afvoer grenswijzigingen en grenscorrecties. Problemen die geen uitstel verdienen.

Bij de provinciale overheden zijn duidelijk verschillende inzichten. Door de Prov. overheden worden verschillende regels, voorwaarden en heffingen gesteld. Hoe denken de Kamerfracties op afzienbare termijn afdoende oplossingen te vinden. Dank U.

Snoffer, Den Haag. Privé. Ik wilde een vraag betreffende defensie stellen. Er bestaat uit de NATO het z.g. plan voor de jaren 70, daarvoor wordt ook geacht Nederland een zekere bijdrage te leveren. Op het ogenblik hebben de commissie Rijckevorsel, waarvan het rapport deze dagen zal worden aangeboden. Het plan van de NATO is gebaseerd op de sterkte van de Russische strijdkrachten. Volgens mij ook het enige motief waarop onze militaire plannen gebaseerd moeten zijn. Men kan zeggen de Russische diplomatie t.o.v. Europa is wat vriendelijker, maar diplomatie kan men in 1 nacht wijzigen. Men kan zijn plannen in 1 nacht wijzigen. Men kan niet een strijdmacht in 1 nacht ombouwen. Dat duurt niet een enkel jaar, dat duurt vele jaren. Mijn vraag is derhalve Mevr. de voorzitter, is het voor de fractie en ook voor de gehele partij een breaking point, indien Nederland....indien de andere partijen niet een redelijke deelname van Nederland aan de gezamenlijke defensie inspanning van de NAVO landen zouden willen leveren. Nog even herhaalt. Nederland dient een redelijke deelname aan de defensie inspanning van de NAVO landen te leveren en zijn de andere partijen niet bereid daaraan mee te doen, is mijn vraag zou dan niet de VVD in de oppositie dienen te gaan.

Engels, den Haag. Het onderwerp is al even ter sprake geweest. Ik denk er anders over dan mijn voorganger. Ik vind dat de houding van de VVD in december veel te vriendelijk en te slap geweest is. Dat was voor de Hr. v. Veen maar een zacht eitje. We hebben al diverse keren gehoord dat Mevr. Smit iedereen een zitplaats met een kussentje gunt of een plaats op een ere tribune en dat zij een voorstander is van het peuteronderwijs, maar dit onderwijs mag niet zonder nader onderzoek ten koste van bestaande vormen van onderwijs gaan. Een van de laatste mededelingen van Mevr. Smit-Kroes is geweest dat de VVD niet bang is voor zure gezichten. Ik geloof niet dat de VVD voorop hoeft te gaan lopen bij het nivaleren van salarissen zonder hierna een behoorlijk onderzoek te hebben ingesteld. Mijn 2e punt is de 3 van Breda. Het heeft mij bijzonder teleurgesteld dat van de 16 leden van de VVD er 15 de rechtstaat vergeten hebben. Ik vind het ontoelaatbaar dat deze zaak door behandeling in de Tweede Kamer in het politieke vlak is getrokken.

De Kamer is niet belast met het beoordelen van dergelijke zaken. En dan komt men allicht tot emotie, ik denk even aan de ommezwaai van vele Kamerleden ook VVD-ers en ik noem hierbij wat de Hr. Geurtsen over zijn eigen omgang vermeld heeft in de Haagse Post, dat hij in die 10 minuten pauze tijdens de hoorzitting door een gesprek met een slachtoffer tot andere gedachten is gekomen. Mevr. v. Someren-Downer heeft zelf ook gezegd dat zij er beslist tegen was terwijl ze eerst voorstandster was, als dit het leven zou kosten van oorlogsslachtoffers. Wie bewijst dat? En van de Hr. Wiegel heb ik ook gelezen dat hij heeft zitten knopen tellen of hij voor of tegen zou stemmen. Als Kamerlid moet men de moed hebben om ja of nee te zeggen en toestanden zoals die zich hebben voorgedaan, dat een Kamerlid van de KVP de Hr. v. Schaick in de Kamer niet heeft durven spreken omdat zijn vrouw bedreigd was, is volgens mij volkomen ontoelaatbaar.

Frijlink, namens de afd. Amsterdam. Mevr. de voorzitter De regeringsplannen t.a.v. de collegegeld verhoging hebben in onze afd. en in brede lagen van de studentenkringen grote zorg gewekt en dat niet alleen in studentenkringen die ons niet zo vriendelijkgezind zijn, ik noem de liberalen vrij welgezinde Obas die zich in Amsterdam zich daar zeer duidelijk tegen heeft uitgesproken. Nu weten wij in onze afd. heel goed, dat de fractie in het regeer accord gebonden is maar wij dachten dat de banden waarmee hun handen gebonden zijn dat er wel zoveel rek in zat en dat is dus mijn vraag aan de fracties, dat de fractie erop kon staan, dat als er een collegegeld verhoging komt dat het in geen geval zo zal worden dat er een financiële drempel tegen de vrijheid van onderwijs zal worden opgeworpen. Dat er in ieder geval gezorgd wordt dat studenten die andere middelen daar niet voor kunnen vinden, dat die in ieder een compensatie regeling een bevredigende regeling voor gevonden wordt. Dank U. Ik constateer dat de Hr. Vrijlink de laatste is in de rij. Dames en heren dan krijgt U nu als is het wat laat lunchpauze. De uitslag van de stemming komt na de lunch. U kunt nog even in spanning blijven. De installatie van het nieuwe bestuur wilde ik na de lunch doen want ik hoor van hier Uw magen knorren. In de Blauwe zaal in het restaurant kan gegeten worden. In de Blauwe zaal wordt de pers ontvangen door dagelijks bestuur, bewindslieden en politici voor zover ze niet meer nodig zijn bij de werkverdeling van de vragen. Ik zou U allen om 2.45 uur in de zaal terug willen zien. Smakelijk eten.

Wil men weer plaats nemen. Ik wil graag de middagvergadering openen.

Dames en heren, wilt U ook in de wandelgangen voortzeggen dat de vergadering begint.

Ik geef thans het woord aan de alg. secr. voor uitslag van de stemming.

Dames en heren, U hebt gestemd met stembiljet 7 over de candidatuur Nijmegen. Dat is ook erg goed gegaan. 3 ongeldige stemmen.

Van de geldige stemmen waren 406 uitgebracht op de Hr. Haagsma en 164 op de Hr Zink, zodat de Hr. Haagsma is verkozen.

Ook voor wat de vacature in de kamercentrale Zwolle betreft, waren 3 ongeldige stemmen. 445 uitgebracht op de Hr. Muntendam en 131 op de Hr. Zwols, zodat de Hr. Muntendam is verkozen.

Hartelijk dank dames en heren. Nu keer ik even terug naar punt 18 van de agenda. Benoeming van een onder voorzitter. Wegens periodieke aftreding van de Hr. Mr. H.P. Talsma te Epsen moet in deze vacature worden herzien. Gelukkig heeft de Hr. Talsma zich wederom verkiesbaar gesteld en hij wordt met enkelvoudige candidatuur herbenoemd.

Punt 19. Benoeming van een penningmeester. Wegens periodieke aftreding van de Hr. A.B.J. Caron te Wassenaar die zich heeft herkiebaar gesteld, moet in de vacature worden herzien. De Hr. Caron is met enkelvoudige kandidaatsstelling herbenoemd.

Dank kom ik aan de benoeming van 2 leden, 2 nieuwe leden van het dag. bestuur. Na een stemming waarvan U vanmorgen al de uitslag is medegedeeld, zijn gekozen voor het dag. bestuur Dr. R.W. de Korte te Reeuwijk en de Hr. P.Ch. Vogeli uit Diepenheim. Mag ik beide heren verzoeken hun zetel te willen innemen op het podium. Dames en heren ik zou nu het dag. bestuur weer op volle sterkte is, toch enkele woorden willen zeggen. Heel kort. We zijn uiteraard erg gelukkig dat we weer op de oude sterkte zijn. Een van de elementen waardoor we het wat zwaar hadden wij de bijzonder geringe omvang van het dag. bestuur. U weet dat we door speciale toestemming van het hoofdbestuur al enige tijd hebben mogen samenwerken met beide vandaag gekozen heren. We zijn bijzonder blij dat ze er bij gekomen zijn, de Hr. Korte gaat zich bezighouden met de propaganda, de Hr. Vogeli gaat zich bezighouden met de regionale aangelegenheden en wederom met kadercursussen. Hartelijk welkom allebei en ik ben bijzonder verheugd dat 2 oud hoofdbestuursleden nu bij het dag. bestuur zijn gekomen. De onder voorzitter en de penningmeester zijn heel erg bekende figuren voor U. Ook van beiden zijn we blij dat ze terug zijn. Dat we blij zijn dat de Hr. Caron terug is na het financiële verhaal van vanmorgen, dat we blij zijn dat de Hr. Talsma terug is begrijp U ook als U allemaal heeft gehoord wat hij gedaan heeft voor onze centrale administratie, wat hij heeft opgevangen, de wijze waarop hij V & D sluitend heeft gemaakt. Ik moet zeggen ik ben met dit dag. bestuur gewoon erg gelukkig. En ik dank de alg. verg. voor het vertrouwen dat in deze heren is gesteld. Dan wil ik nu doorgaan met de verkiezing van de leden van het hoofdbestuur. Aftreden voor de volgende rijkskieskringen, Tilburg, Nijmegen, Den Haag, Haarlem Zwolle en Assen res.p. de heren Melzer, v.d. Ham, v. Boven, Wiegel, Vogeli en Evenhuis. En door het benoemen van de Hr. de korte in het dag. bestuur is er ook een vacature voor Leiden. Candidaat gesteld voor het lidmaatschap van het hoofdbestuur zijn voor de rijkskieskring Tilburg de Hr. Pegel, Ulvenhout. Enkelvoudige kandidaats stelling, zodat hij hiermede is benoemd. Mag ik de Hr. Pegel vragen naar het podium te komen. Ik stel mij voor de nieuwe hoofdbestuursleden even te tonen. U kent vermoedelijk de meesten al, maar voor de anderen is het toch leuk als U weet hoe ze er uit zien. Voor de rijkskieskring Nijmegen is gekozen Haagsma. Hr. Haagsma even naar voren a.u.b. Voor de Rijkskieskring Den Haag is herverkozen de Hr. v. Boven uit den Haag. Voor de rijkskieskring Haarlem een nieuw gezicht de Hr. Hofman uit Badhoevedorp. Voor de kieskring Assen de Hr. Evenhuis, ook een oude bekende herbenoemd. Voor de Rijkskieskring Maastricht de Hr. v.d. Houwen, enkelvoudige kandidaatsstelling, een nieuw gezicht voor het hoofdbestuur.

O wat ontzettend, dit is een blunder, ik vergeet een sexe genote. Ik heb omdat in mijn stukken Leiden asl een voorlopige vacature stond, Leiden overgeslagen. Daarvoor is tot mijn grote vreugde gekozen, enkelvoudige candidaatsstelling Mevr. Remt. En voor Overijssel, ik heb de voorlopige vacatures vergeten de Hr. Muntendam, een zeer oude bekende in de partij. De Hr. v.d. Houwen is helaas afwezig.

Dames en heren, nu heb ik nog een prettige plicht en daarna gaan we over tot het beantwoorden van de Tweede en Eerste Kamerfracties, die plicht is het uitreiken van het vaantje voor het beste verslag van de kadercursus. De cursussen zijn een succes geweest, we gaan er zeker mee door. Hier en daar wat wijzigingen, we hebben de kritiek goed in de oren geknoopt. Er zijn verslagen van gemaakt en U heeft in V & D van de hand van de Hr. Vogeli al kunnen lezen dat het beste verslag is gemaakt door Mevr. v. Houtdrijver-Lukswolda uit Amstelveen. Dat was een verslag van de cursus van centrales Haarlem Utrecht Den Helder gehouden in Amsterdam. Nu kon helaas Mevr. Houtdrijver zelf niet aanwezig zijn, maar ik heb gehoord dat de voorzitter van Amstelveen bereid is het vaantje voor haar in ontvangst te nemen. Mag ik vragen of de voorzitter van Amstelveen naar voren kan komen. Dit is de vaan, is aanwezig in de zaal de voorzitter van Den Haag. Dat is jammer. De vaan is n.l. niet beschikbaar gesteld door het hoofdbestuur maar door de centrale Den Haag.

Ik reik dus nu namens Den Haag de vaan..... is de vice voorzitter van Den Haag er, ik zag de voorzitter net nog. namens Den Haag. (applaus)

Dames en heren, thans beantwoording door de leden van de Tweede Kamer fractie en daarna namens de Eerste Kamerfractie de Hr. v. Riel.

De Tweede Kamer leden hebben mij gezegd dat zij daartoe in staat zijn om met een zeer klein minutengemiddelde de reeks van vragen te beantwoorden. Dat zou bijzonder prettig zijn want daardoor zou het mogelijk zijn dat de 2e instantie indien daar behoefte aan bestaat, althans door tijdgebrek niet hoeft te worden afgekapt. Dank zij de bereidheid van de Tweede Kamerleden is dat toch mogelijk.

De Kamerleden spreken in alfabetische volgorde. En daarom geef ik het eerst het woord aan de Hr. v. Aardenne.

Mevr. de voorzitter, de vragen van de afd. Zwolle en Amsterdam over het regionale beleid zijn min of meer complimentair en ik zal ze dan ook gezamenlijk behandelen. Het regionaal economisch beleid is niet emotioneel gestoeld, het is economisch gestoeld. Een te grote activiteit in het Westen heeft geleid tot het feit dat daar de inflatiebron bij uitstek is gelegen en dat alleen al is voldoende reden om in het westen af te remmen en daarmee gelijk te komen tot een spreiding van activiteit. Dat wil niet zeggen dat de kosten/baten analyse zoals door de Hr. Ronteltap genoemd is, die een zeer juiste zaak zou zijn, daar wordt ook aan gewerkt. Het is wel een zaak van lange adem. Daarnaast moeten we uiteraard in deze afweging de verschillende maatregelen bezien. Ik noem U de aangekondigde investeringsheffing m.n. wat het afremmingsbeleid betreft. De stimulering zijn door de Hr. Verstegen een aantal punten naar voren gebracht.

Voor de verschillende op het ogenblik erkende zwakke regio's Zuid Limburg en vooral het noorden des lands. En wat het noorden betreft zou ik in aandacht van de partij toch heel specifiek nog het rapport van de partij willen aanbevelen waaraan mijn fractiegenoot van Dijk zo'n groot aandeel heeft gehad. Een rapport dat in wezen het venster naar het noorden opengooit, omdat het verder gaat dan allerlei andere rapporten die door anderen over het noorden zijn uitgebracht. Wat de doorgaande wegen betreft door de Hr. Verstegen genoemd, ik wil zeggen dat de fractie het daarmee eens is, dat we daarom de motie Dijkstra bij de begrotingsbehandeling hebben gesteund. De doorgaande wegen dienen prioriteit te hebben. Er is nog een opmerking die ik in deze nog zou willen maken. Ik meen dat naast de nu erkende stimuleringsgebieden met een scherpe grens bij het ontwikkelen van het definitieve beleid niet een zwart/wit situatie moet worden gecreëerd, maar dat er ook tussenvormen mogelijk zijn waar andere maatregelen van minder zwaar karakter eventueel wel zouden kunnen worden genomen en dan denk ik aan die gebieden die structureel niet zo zwak zijn als het noorden of zuid Limburg maar toch duidelijk achter liggen bij het westen, ik denk aan Twente ik denk ook aan het gebied om deze stad waar wij op het ogenblik vergaderen. En m.n. dacht ik dat dat een rol zou kunnen spelen bij het beleid op het gebied van rijksdiensten. Ik zou er ook op willen wijzen dat wij mede hebben gesteund de motie van de Hr. Köning van DS 70 waar wij een sterke aanzet gevraagd hebben van dit beleid. Ik weet dat wat betreft de vergoedingsregelingen uiteraard overleg dient te worden gevoerd. Ik ~~kan~~ geloof dat wij op dat moment als Kamer nog niet aan toe zijn een mening over te geven. Ik zou wel er op willen wijzen dat het natuurlijk niet zo kan zijn dat elke gemeente een dienst in haar midden kan krijgen als die ergens in een gebied is gelegen dat men daarvoor heeft aangewezen. Daarvoor zijn er niet genoeg Rijksdiensten. Maar dat er gespreid moet worden is van groot belang.

Daarnaast en dat is een gescheiden probleem, heeft de Hr. Ronteltap het leefklimaat in het westen aangeduid. En ik geloof inderdaad met hem dat in de economische opbloei die we nu eigenlijk wat moeten afremmen omdat het een inflatiehaard geworden is, het westen dat leefklimaat wellicht wat teveel heeft verwaarloosd en dat een reden is van die emigratie die uit de steden van het westen ziet, die daar m.n. weer een verdere inflatoredruk gaat maken door een krasser wordende arbeidsmarkt. Ik geloof dan ook met hem dat woningverbetering en al die zaken die hij genoemd heeft van groot belang zijn en ik ben het ook met hem eens dat het uit een pot komt. En juist het feit dat er wat geld in die pot moet komen, legt op ons de plicht een inflatie zoveel mogelijk te bestrijden en daarvoor is het spreidingsbeleid dan een van de doeleinden. Mevr. de voorzitter over de gewestvorming zou ik kort willen zijn gezien de tijd. Voorlopig verslag is net uitgebracht en de mening van de VVD fractie kunt U daar ook in lezen. Wij wacht de memori van antwoord of misschien een nota van wijziging met spanning af. Maar ik zal heel in het kort zijn door te stellen dat het hier gaat om probleem van de organisatie van de overheidstaak zodanig dat hij a efficiënter kan functioneren dan op het ogenblik doet.

en dat is weer het probleem van de lagere kosten van het overheidsapparaat, maar aan de andere kant dat dit gepaard moet gaan niet ten koste van de democratie aan de voet in de gemeente die anders wellicht zouden worden opgeheven om in grotere eenheden z.g. efficiënt te werken zonder voldoende democratische controle. Het is duidelijk dat hierbij en dat ~~wij~~ hebben wij dan ook gesteld in het voorlopig verslag, de positie van de provincie m.n. in het geding moet worden gebracht en ik dacht dat daarbij dan toch de vraag van de afd. Gorkum meteen aan de orde kon komen. Ik zal daar nu gezien de tijd niet op ingaan. Wat de vraag van de afd. Mijnstreek betreft. Een voorstel van Gedep. Staten gaat de Kamer zich pas over uitspreken als dat in een wetsontwerp is neergelegd en dat is nog niet het geval. Mevr. de voorzitter een enkele opmerking zou ik willen maken n.a.v. de uitdaging die tot mij gericht is inzake het CPA. De vragensteller gezegd heeft, U moet maar eens toelichten Uw verschil van mening met de Hr. Zoutendijk. Ik dacht dat dat verschil zeer sterk geconstrueerd was en het in wezen eigenlijk nauwelijks aanwezig was om niet te zeggen niet. De Hr. Zoutendijk heeft niet gesteld in de eerste Kamer dat een algemene privacy wet vooraf moet gaan aan de Wet op de CPA en ik betwijfel of de Hr. Zoutendijk en ik betwijfel dat eigenlijk niet ik weet het wel zeker, de Hr. Zoutendijk ook tegen een motie van die strekking hebben gestemd als die in de Eerste Kamer was ingediend. Want gaan we wachten tot de alg. wet op de privacy klaar is met de CPA dan duurt dat te lang. En dan vinden er allerlei zelfstandige ontwikkelingen plaats, die juist daardoor gevaarlijk gaan worden voor de privacy en er zullen regelen gesteld moeten worden. De Hr. Zoutendijk heeft wel een aantal uitgangspunten genoemd die ik omwille van de tijd hier ook niet zal opsommen. 4 in totaal uitgangspunten waar ik het mee eens ben en daarom heb ik ook gesteld in de Tweede Kamer dat wij dat Wetsontwerp op zijn meritis zullen beoordelen en dat we niet gaan zeggen dat we iedere wet op de CPA zullen aanvaarden, nee we zullen daar bijzonder kritisch naar kijken en dat toetsen aan de uitgangspunten die de Hr. Zoutendijk in de eerste Kamer debat scherper heeft uitgewerkt. Een ander punt die de Hr. Zoutendijk daar genoemd heeft, is het voorleggen van CPA wetgeving in tijdens het maken van die wetten die wetsontwerpen aan de staatscommissie voor de privacy. Dat was toen nog niet aan de orde in de Tweede Kamer, ik heb me daar niet over uitgesproken. Ik zie echter niet dat daar enige bezwaar tegen kon zijn aangezien dit toch een ingrijpende wetgevende arbeid is en men uiteraard die staatscommissie ook in termijnen kan binden. Mevr. de voorzitter, ik denk dat mijn tijd zowat om is, ik zou voor het loonbeleid heel kort willen zijn. Maar ik heb nou eenmaal een vrije lange lijst punten gekregen. Ik zou daar willen opmerken dat wat het loonbeleid betreft een liberale politiek uitgaat van een maatschappij die zo min mogelijk geleid mede omdat we de grenzen kent van het overheidsapparaat. Maar dat het ook heel duidelijk is dat het evenwicht verstoord gaat worden de bepaalde machtsconcentraties van weinig mensen dat de overheid daar gewicht tegenin zal moeten leggen. Maar dat vooral bij het hier om gaat op het moment de timing, dat dat belangrijker is dan het wetgevend systeem. Het gaat niet in antwoord op een vraag van de Hr. Verwey, of art. 8 als zodanig zou moeten herleven of dat een nieuwe regeling

nodig is. Dat wet gevend instrument is te maken, het gaat erom dat in de psychologie van de Nederlander tel aten inwerken en vandaar dat m.n. de presentatie van de moeilijke toestand die tot ingrijpen noodt het meest essentiële probleem waarvoor de Regering zich op dit gebied gesteld ziet. En ik dacht dat die presentatie nog wel eens iets te wensen had overgelaten. Mevr. de voorzitter, ik heb nog 1 vraagje over, of wij nog staan achter de motie Rietkerk. Ik zou haast zeggen dat is vanzelfsprekend. Dat was een vraag van de afd. Delft. Wij staan nog achter de motie Rietkerk. Ik heb bij de begroting nog over deze zaak gesproken. Wij zullen niet nalaten om daar op te wijzen. Dank U wel.

Het woord is aan de Hr. Beer.

Ik kom bij de vraag van de Hr. v.d.d. Schaar over het oplopen van de bouwkosten. Hij heeft gezegd het centraal planbureau heeft voorspeld dat het tot 80% zal oplopen in 1975. Het lijkt mij een bijzonder hoog getal. Ik kan het me nauwelijks voorstellen. De verwachting is eerder en dat vind je in een andere publicatie o.a. dat de bouwkosten met 12% per jaar zullen stijgen. Dat is al erg genoeg. Maar in elk geval lang niet zo hoog als het getal wat genoemd is. In de memorie van toelichting heeft de minister ook een aantal maatregelen aangekondigd, waarmee hij denkt deze stijging toch nog enigszins te kunnen terugdringen. De financiering van de woningverbetering die de Hr. v.d. Schaar heeft aangeroerd, i.v.m. die kosten van nieuwbouw, Ja, het bezwaar van de huidige subsidie regeling voor de verbetering van woningen is inderdaad dat het niet voor beleggingsprojecten kan gebruikt worden en ook dat er geen kapitaalverschaffing in voorzien is. Nu is het zo dat idee wat de Hr. v.d. Schaar noemde de Nationale woningverbeteringsbank wel enige bezwaren kan hebben. Ik dacht dat we misschien in een andere richting konden gaan, dat aan die bezwaren van de huidige regeling tegemoet kan worden gekomen wanneer er en er is op het ogenblik een nieuwe regeling in de maak. Ik heb hem alleen maar per mondelinge overlevering vernomen, maar ik zal de Hr. v.d. Schaar zo snel mogelijk informeren, wanneer dat vaste vorm heeft aangenomen. Maar er is een nieuwe regeling in de maak waarbij aan die bezwaren waarschijnlijk tegemoet wordt gekomen. En mocht dat niet zo zijn, dan kan ik de Hr. v.d. Schaar beslist toezeggen dat ik er op aan zal dringen bij de nieuwe regeling dat a de garanties van de geldleningen kunnen worden gegeven, zodat op een eenvoudige en goede voorwaarde kan worden geleend op de kapitaalmarkt. En b. dat die subsidie ook zal moeten gelden voor niet natuurlijk rechts personen. De Hr. Weggemans heeft het ook over verbetering van de oudste woningen gehad en ja hij zegt zeer terecht, kijk eens die sanering van die oude stadswijken z.g. kaalslag die maakt die nieuwbouw die je zou kunnen plegen ontzaglijk duur. Alleen al omdat de grondkosten erg hoog zijn. En hij wijst dan naar die getallen van de commissie Schouten. Mijnheer de voorzitter, ik wil er geen misverstand over laten bestaan, ik ben ook een uiterst warm voorstander van woning renovatie. Laat de Hr. Weggemans wat dat betreft gerust zijn. Maar juist daarom waarschuw ik tegen een ongemotiveerd optimisme omtrent de kosten daarvan.

Die getallen die genoemd zijn f 35.000,- uit Rotterdam gegevens het oude Westen, dat getal van f 80.000,- per woning dat was een gegeven uit de Jordaan. Gegeven van de wethouder Lammers hebben gekregen voor een keer een onverdachte bron. Nu is het zo we hebben het hier en daar moeten diegenen die zich daarmee bezighouden ook realiseren, we hebben het hier over woningen uit de 19e eeuwse wijken. De Hr. Weggeman heeft een aantal getallen geproduceerd, maar dat zijn woningwetwoningen en dan zitten we in een heel andere categorie. Dat zijn meestal woningen die na 1920 gebouwd zijn. Van origine aanzienlijk beter al en vaak ook beter onderhouden en daar en daar ben ik het geheel mee eens met de Hr. Weggemans, daar kun je vaak met f 15.000,- à 25.000,- heel goede resultaten bereiken. Maar dat is dus een andere categorie woningen. Tenslotte nog dit, ik sluit, de Hr. Weggemans heeft gevraagd wat voor oplossing ziet de Hr. de Beer, dan en hij heeft geciteerd uit de handelingen en ik zou dat ook heel kort willen doen, want in die handelingen hetgeen ik daar gezegd heb is het antwoord n.l. te vinden op mijn vraag en ik citeer mijzelf: wat ik wil betogen is dat wij bij dit alles zeer nauwkeurig en zorgvuldig moeten afwegen of de bestaande oude stadswijken geheel zullen moeten vernieuwen of moeten rehabiliteren. Maatschappelijk gezien moet dit rustig en zonder overbodige emoties worden bekeken.

Natuurlijk moeten wel de menselijke waarden in het geding worden gebracht, c

b.v. het feit dat mensen in de woonbuurt waar ze graag willen blijven, kan laten. Maar deze materiële zaken moeten natuurlijk mee-gecalculeerd worden maar dat moet ons er niet van weerhouden om deze zaak in alle nuchterheid af te wegen.

De Hr. Berkhouwer.

Mevr. de voorzitter, in de buitenlandse sector hebben ons slechts 2 vragen bereikt. 1e de vraag hoe zal het moeten gaan met de economische betrekkingen met China en 2e moeten wij niet komen tot een normalisatie van onze betrekkingen met Taiwan. Mevr. de voorzitter, ik geloof dat ik hierop mag antwoorden dat wij zijn voor ontwikkeling van handelsbetrekkingen met zowel Peking als Taiwan. Wij hoeven niet beducht te zijn om ook met dat laatste land handelsbetrekkingen te onderhouden. Want Peking laat zich alleen leiden door wat het nodig heeft. Als het dat alleen maar in het Westen kan krijgen, dan koopt Peking dat daar en anders niet. Dus Mevr. de voorzitter econ. betrekkingen met China, zowel met Peking als met Taiwan. Bij de begroting van buitenlandse zaken Mevr. de voorzitter voor wat betreft de 2e vraag normaliseren van betrekkingen met Taiwan, hebben wij gezegd geen bezwaar tegen toelating van Peking tot de V.N. maar wij zijn wel ietwat betreurd over het feit dat men zonder meer 13 miljoen mensen evenveel als er in Nederland wonen, dat die buiten de poort gezet zijn. En daarom zijn wij van oordeel dat we er naar zullen moeten streven om op enigerlei wijze ook met Taiwan tot betrekkingen te komen. Ik dank U wel.

Het woord is nu aan de Hr. v. Dijk. Mevr. de voorzitter, eerst de spelling. Onderscheid makend tussen 2 eventuele spellingswijzigingen n.l. 1 waarschijnlijk vrije geringe die nodig zal worden omdat Nederlanders en Belgen op 1 wet gaan liggen met elkaar en het eens worden. Daar zullen we over oordelen

als het betreffende ontwerp voor ons ligt. Maar een spellingswijziging en daar gaan alle brieven over die wij krijgen waarin alle vrouwen fout zijn met au en het lezen vurrukeluk is met 3 u, daar is de fractie op 1 fractie genoot na die wat genuanceerder denkt, maar daar is de fractie tegen. Ik heb gemerkt dat men op het departement ook niet enthousiast is en meneer v. Hogenhuizen als die zich wendt tot een van de dames van ons fractie secretariaat dan kan hij het briefje krijgen wat alle brieven beantwoord die oongerustheid over de spelling bij ons komen signaleren. De f 1000,- college geld. U weet er is nog geen wetsontwerp, er is slechts een voor ontwerp van wet en op grond van het regeerackoord, wij vinden deze zaak n.l. erg gewichtig, zijn wij de fractievoorzitter en ik met Minister de Brau gaan praten en het is de vraag of die strijd met een regeerackoord er is of niet. Daarvoor moeten wij nog nauwkeuriger bestuderen de compenserende maatregelen op het gebied van de studie financiering. Er mag dat ben ik met de Hr.

Vrijlink uit Amsterdam eens, geen financiële barrière worden opgeworpen voor wie dan ook, die de toelating tot het wetenschappelijk onderwijs zou bemoeilijken. Eerst wanneer wij U en allen kunnen garanderen, dat dat het geval is, zullen wij meegaan met een collegegeld van f 1000,-. Dan heb ik nog 1 schriftelijke vraag, ik zal het erg kort doen. Wie is een kunstenaar wie maakt dat uit? Doorgaans het nageslacht tot nu toe, maar uiteraard gaat het niet zo maar en als U de wijzigingen leest in de beeldende kunstenaars

dan zult U zien dat daar steeds meer normen voor kunnen worden gevonden. Maar ik ben er tegen wanneer het zo'n stringente regeling zou worden dat het geboren talent niet meer aan bod zou komen. Dat kan ook niet. Wie maakt de subsidie uit. Dat is op het ogenblik de bewindsman. Als er ooit een fractie in de Kamer is geweest die heeft aangedrongen op bestudering van het rechtskarakter van het subsidie, dan is het onze fractie geweest. Wij kunnen dat maar een paar keer per jaar uiten, maar wij zijn blij dat Henk Vonhof nu op dat departement daar zit, om onze gedachten daar iedere dag uit te dragen.

Het woord is aan de Hr. Geurtsen. Mevr. de voorzitter, de Hr. v.d. Scheer Heemstede heeft gevraagd om verhoging van strafmaten, daarmee aan de orde gesteld het probleem van de bestrijding van misdadigheid. Het kan uiteraard niet de bedoeling zijn dat ik een uitvoerige inleiding houd over de functie van de strafmaat in het kader van de bestrijding van misdadigheid. Dat doe ik dan ook niet. Ik herinner er alleen aan, dat de doelmatigheid van de gevangenis straf laat staan, langdurige gevangenisstraf in dat kader bepaald niet onomstreden zaak is. Dat justitie zich met de zorg voor misdaadbestrijding actief bezighoudt, niet alleen onder het bewind van onze voortreffelijke vorige Minister v. Justitie Polak maar ook onder de huidige minsiter blijkt uit het regelmatig overleg dat binnen en buiten het OM plaats vindt t.a.v. de bestrijding van ernstige misdrijven de coördinatie van het vervolgingsbeleid, blijkt uit het kontakt dat met de ver. voor rechtspraak over deze problematiek regelmatig plaatsvindt. De Hr. v.d. Scheer heeft er terecht op gewezen dat de rechter onafhankelijk is. Onafhankelijkheid die natuurlijk niet wegneemt dat die rechter binnen onze gemeenschap functioneert

en zich niet buiten die gemeenschap kan stellen. Het bestuur van de misdadigheid is natuurlijk ten dele een justitieel probleem, het is ook een politieel probleem. Misschien wekt nog meer verontrusting dan het door de Hr. v.d. Scheer genoemde, het feit dat crimineel gedrag soms getolereerd wordt of getolereerd lijkt te worden. Bij de begroting van justitie van 72 maar ook later in vragen van mijn fractiegenoot de Beer en vragen die ik zelf gesteld heb, hebben wij de aandacht daarop gevestigd. Ik heb bij de begroting gezegd dat het er soms wel eens op lijkt dat recht tussen onze vingers lijkt door te lopen. Ik geloof dat daaruit mag blijken dat de zorg van de al dan niet zwijgende meerderheid door de Hr. v.d. Scheer onder woorden gebracht, door de fractie wordt onderkend.

Het woord is nu aan de Hr. Joeke.

Mevr. de voorzitter, aan mij het genoegen om te mogen antwoorden op opmerkingen van de Hr. v.d. Schaar, v. Wees van JOVD. Onze fractievoorzitter heeft er gisteravond in zijn rede al op gehamerd, hoe moeilijk de alg. economische toestand is, hoe moeilijk de economische vooruitzichten zijn en daarmee ook hoe moeilijk de Overheid er met haar financiële beleid met haar financiële plannen met de begroting dus m.n. voor de komende jaren, voorstaat. Er is al daar heeft de Hr. Wiegel ook op gewezen, voor de begroting 1972 met ruim 1 miljard bezuinigd vergeleken bij de aanvankelijke plannen. Ik citeer hem nu; het opstellen van de begroting 1973 en dat is een proces dat al begonnen is dat wordt een nog veel zwaardere opgave dan het maken van de begroting van 1972. En Wiegel heeft al aan de woorden van de Minister van Binnenlandse Zaken zij het in partijverband, gerefereerd, dat verdergaande besnoeiingen op de overheidsuitgaven noodzakelijk zullen zijn. Dat blijft een uitermate moeilijk proces. En proces dat rechtstreeks samenhangt met de hoogte van de belastingdruk waar de beide vragen op sloegen. De Hr. v. Wees en v.d. Schaar hebben dan ook beiden over die belastingdruk gesproken. Zij het niet helemaal op dezelfde toon en niet helemaal geloof ik met dezelfde motivering daarachter. De fractie in de Tweede Kamer betreurt het dat die druk nog tot dusverre vrij snel stijgende is. En wij zijn ervan overtuigd dat ook de grote meerderheid van de mensen in het land dat betreuren. De fractie staat bepaald niet op het standpunt dat de VVD zich al heeft de JOVD dan ook op korte termijn gelijk gehad met haar voorspelling t.a.v. de belastingdruk 72. Dat de VVD zich nu maar bij een stijging van $\frac{1}{2}\%$ van het nationale inkomen per jaar in de komende 4 jaar zal moeten neerleggen en daarmee op de lijn van het confessionele verkiezingsprogramma zou moeten komen. Want Mevr. de voorzitter, waar gaat het uiteindelijk om, wat ligt hier achter, wat is de filosofie waar we het over hebben. Het gaat om de afweging enerzijds tussen de keuze vrijheid en de verantwoordelijkheid van de individuele burger en de zijnen. -De armslag van de ondernemer om te investeren, werkgelegenheid te scheppen en welvaart te creëren. Dat alles aan de ene kant en aan de andere kant alle goede zaken goede zaken met nadruk die wij samen velen voor allen moeten doen, dus de collectieve voorzieningen. Het gaat om die afweging. En ook daarover kan ik niet beter doen dan de fractievoorzitter uit zijn rede van gisteravond te citeren; onder evenwichtig financieel beleid verstaan wij dat we de noodzaak

van een goed peil van de collectieve voorzieningen erkennen, van oordeel zijn dat er een grens is aan het inperken van de vrije bestedingsmogelijkheden voor de burgers. Hij heeft daar gisteren applaus voor gehad, hij krijgt dat vandaag weer. Dat is de filosofie die er bij ons achter zit. Ik zeg dan m.n. tegen de Hr. v. Wees, laat ons eenvoudig erkennen dat in die afweging een verschil zit tussen de visie van jonge liberalen, die een groter accent geven aan collectieve voorzieningen en die wat minder aandacht misschien gegeven willen zien aan het profijt beginsel en anderzijds de VVD fractie die juist aan de individuele aspecten een wat groter aandacht wil schenken en aan de wendbaarheid ook van de ondernemingen hierin en laten we met elkaar dankbaar zijn voor die ruimte van verschil van inzicht in ons gezamenlijke, beider liberale kring. En tegen de beide heren samen, wil ik nog eens zeggen wat collega van Ardenne deze dagen op een afdelingsverg. in Den Haag ook al tegen de Hr. v.d. Schaar heeft gezegd, laten we goed bedenken dat een verhoging van de belastingdruk de huidige situatie in Nederland via het afwentelingsmechanisme onverbiddeleijk leidt tot een vergroting van de inflatie. Dat het niet kan om tegelijkertijd te pleiten tegen de inflatie en te tolereren laat staan te bepleiten een verhoging van de belastingdruk. Die 2 gaan niet samen en laten we daar voorzichtig mee zijn. De Hr. v.d. Schaar heeft gezegd dat hij de fractie niet zal houden aan de handhaving van de eis die we bij de alg. beschouwingen hebben gesteld, dat overschrijding van dit jaar van de ruimte moet worden ingehaald. Dat..... we stellen het erg op prijs dat de Hr. v.d. Schaar begrip heeft voor de problemen waar de fractie voor staat. Niettemin we zullen blijven vechten tegen onbedoelde, sluipse stijgingen van de belasting druk. Alleen op dit manier is er nog een dam op te werken tegen wat ons dreigt te overspoelen. Of het welbewust zal moeten gebeuren, dat is een heel andere zaak en daarover zal onze fractievoorzitter straks nog iets zeggen. Over de gemeente financiële autonomie die door de Hr. v.d. Schaar werd opgeworpen een heel moeilijk punt gemeentelijke autonomie, altijd in liberale kring, ben ik blij te kunnen aankondigen dat Henk Koning iets naders zal zeggen, dan ben ik van dat moeilijke punt af en dat rest mij nog om tegen deze vergadering te zeggen, dat de VVD fractie en ik wil het heel duidelijk zeggen, niet uit een zeker conservatief dogmatisme, maar uit volle liberale overtuiging zal blijven vechten om zoveel mogelijk weerstand te bieden, aan collectivisme, aan niveleringsdrang, via belastingen, via premies, van vele andere zijden op de bres te blijven staan zo goed mogelijk, zo hard mogelijk, ook voor de materiële vrijheid en materiële verantwoordelijkheid van de mens in Nederland. Dank U.

Het woord is nu aan Mej. Kappijne. Mevr. de voorzitter, dames en heren. De Hr. v.d. Vliet uit Nijmegen heeft aan de fractie gevraagd of zij aandacht wil besteden aan de moeilijke situatie van de slachtoffers van de Japanse Kampen. Het antwoord daarop luidt: ja. Dat is misschien toch ook wel weer een te beknopt antwoord voor deze menselijk zo belangrijke proef. En daarom kan ik misschien een kleine toelichting op geven, Mevr. de voorzitter. Bij de begrotingsbehandeling in Nov. van het hoofdstuk van CRM heeft mijn fractiegenoot de Hr. van Dijk, een motie van DS70 de Hrl Baarhoeg mede ondertekend. En de belangrijkste overweging van die motie was dat en dan citeer ik even de motie: tegenover degenen die om redenen van ras, geloof of wereldbeschouwing tijdens de bezetting van Nederland en het

voormalig Nederlands Indië zijn vervolgd en wegens veelal psychomatische gevolgen daarvan als een bijzondere groep van oorlogsslachtoffers moet worden beschouwd, wat t.o. diegenen een bijzondere sollicitatieplicht bestaat. In de motie is de regering uitgenodigd om op korte termijn bestaande voorzieningen om te zetten in afzonderlijke wettelijke regeling. De motie is o.a. met steun van de VVD door een meerderheid van de Kamer aangenomen en we mogen verwachten, dat die andere staatssecretaris van CRM zal ik maar zeggen, Mevr. v. Veenendaal, de motie ook zal uitvoeren. Wij wachten dus op een wettelijke regeling. Ik zal Mevr. v. Veenendaal daar te gelegenertijd nog eens om vragen hoe het daarmee zit en ik geef de Hr. v.d. Vliet de verzekering, dat wij ook de oorlogsslachtoffers uit de Japanse kampen met grote aandacht zullen betrekken in ons standpuntbepaling bij dat wetsontwerp. Dank U zeer.

Hr. Koning. Mevr. de voorzitter, zoals de Hr. Joekes heeft opgemerkt, zal ik een enkel woord zeggen n.a.v. de opmerkingen van de Hr. v.d. Schaar over gemeentelijke autonomie. De fractie is met hem uitermate bezorgd door de grote invloed die de gemeente financiën op het totale economische beeld in Nederland, dat die gemeente financiën de afgelopen jaren zo vaak de pot zijn uitgekookt. En ik ben bevreesd dat dat ook nog wel voor een deel zo zal blijven. Ik noem U 2 voorbeelden omdat aan te tonen. 1 voorbeeld, wat trouwens bij het Rijk ook speelt en dan noem ik U de overschrijdingen van de kostenramingen die door de Algemene rekenkamer zijn gesignaleerd bij de bouw van het Dijkzigtziekenhuis in Rotterdam. De werkelijk ergelijke overschrijding van de kostenraming van de Metrobouw in Amsterdam. En dan het 2e punt en dat vervult mij met grote zorg. Dat is nu de P.v.d.A. op lands niveau haar zin niet krijgt, het oppositie voeren wordt verschoven maar het gemeentelijk vlak en dat men daar beleid verricht waardoor de regeringspolitiek in de wielen wordt gereden. (applaus) Dit ziende heeft de fractie enige maanden geleden een brief gestuurd naar het hoofdbestuur met een verzoek om een onderzoek in te stellen of en hoe ja de gemeentelijke autonomie vandaag de dag op financieel terrein nog kan functioneren. Dat is een onderzoek waard. Wij moeten dat bezien. Dan een ander punt. De Hr. Sanders uit Amsterdam heeft de mij uit het hart gegrepen woorden gezegd, over de delegatie van de wetgeving, de rechtspraak en openbaarheid van bestuur. Dezelfde beschouwing die hij heeft gehouden, heb ik naar voren gebracht bij het wetsontwerp wat nu wet is op de vennootschap belasting. De fractie is ook steeds bezig om in bestaande en nieuwe wetgeving de beroepsmogelijkheden voor de bevolking zo groot mogelijk te doen zijn. Dat is voor een deel gelukt bij die vennootschapsbelasting, dat is voor een deel gelukt bij de registratie wetgeving. Op het ogenblik is de Kamer bezig met het bezien van de uitbreiding van de wet Bap. Ook voor waterschapproblemen speelt dat wellicht een conclusie van de commissie voor de verzoekschriften. Maar wat bovenal op dit moment moet gebeuren en wat de Regering op de kortst mogelijke termijn uitvoering aan moet geven, dat is wel de motie van onze partijgenoot

Rietkerk tot instelling van de ombudsman. (applaus)

Het woord is aan de Hr. Koudijs.

Mevr. de presidente, weer een paar andere onderwerpen. De Hr. v. Hogenhuis uit Amsterdam heeft gesproken over discipline in de krijgsmacht voornamenlijk in het leger. We weten allen dat de maatschappelijke tendenzen in onze samenleving zich voortzetten in de krijgsmacht ook het leger. Dat geeft aanleiding ook bij mij om zorg te hebben over deze discipline. In het leger zelf moet ik zeggen is het oordeel over het effect van de versoepeling van discipline op de geschiktheid van de krijgsmacht voor haar taak nogal verdeeld. Ik meen dat die versoepeling zijn eind moet vinden voor de afzienbare toekomst in de nota die Minister de Koster nu heeft ingediend. En ik geloof wel dat wij eerder dan door terugdraaien van de versoepeling die we nu gezien hebben verbetering moet worden gezocht in de verhoging van motivatie van hen die dienen. Gelukkig heeft de commissie van Rijckevorsel waar ik nog niet veel over kan zeggen vanwege het embargo een aantal buitengewoon belangrijke voorstellen gedaan om te komen tot de verhoging ~~van~~ van het aantal vrijwillig dienend en beroepspersoneel en voor dienstplichtig personeel een vrij ruime keuze mogelijkheid te maken in de tijd dat het wil opkomen en hoe lang zij willen dienen. Ik geloof dat we daar een verbetering van de motivatie van tegemoet mogen zien.

Dan heeft de Hr. Schnapper uit Den Haag gesproken over de oost west verhouding en onze bijdrage in de NAVO. Meneer Schⁿapper heeft gezegd de Russen doen wat vriendelijker maar blijft dat zo, dat zou kunnen veranderen plotseling. Ik ben dat helemaal eens. Ik zou daar heel in het kort het volgende van willen zeggen. Inderdaad is in de oost west verhouding tussen het oostblok en het westen dus enige beweging zichtbaar. Waar dat heen leidt weten we niet, dat blijft allemaal nog een beetje in de duisternis, zoals ook de hr. M Brosio nog figuurlijk in de duisternis zit in Rome. 5 jaar geleden heeft de NAVO in Reykjavik gezegd tegen Sovjet Unie, laten we eens praten over wapenbeperking en de M Brosio wacht nu al 6 maanden lang of de Sovjet Unie wil toestaan naar Moskou te komen. We weten dat dus niet hoe dat zal gaan. Maar er zijn wel een paar feiten. Het eerste feit is dat wat betreft de militaire mogelijkheden is er bij de Sovjet Unie geen enkel teken aanwezig van een wil tot werkelijke ontspanning. In Europa zijn wat land- en luchtmacht betreft kwaliteit en kwantiteit van de Sovjet strijdkrachten nog steeds vergroot. Ondanks het feit dat de Sovjet unie de laatste jaren een voorsprong heeft gekregen op Amerika voor wat betreft strategisch nucleaire wapenen. Ondanks het feit dat ook aan de oostgrens Sovjet Unie een geweldige krachtsin~~spanning~~spanning levert, ~~het~~^{is} ook de maritime krachtsinspanning fenomenaal. Dat dames en heren, is de feitelijke situatie. Een enkel woord nog als ik mag mevrouw over de doelstellingen. Want we kunnen enerzijds de capaciteiten, anderszijds de intentie stellen. De doel van de Sovjet Unie is nog steeds uitbreiding van haar macht en invloed. De Sovjet leiders laten ons wat betreft hun woorden en daden daarover geenszins in het onzekere. Nu behoeft dat geen oorlog te betekenen. Als de Sovjet Unie ergens ter wereld en dat zou kunnen zijn door

een uiteen drijven van Europa en Amerika of de vermindering van de kracht van de NAVO. Als de Sovjet Unie ergens ter wereld geen gelijkwaardige tegenmacht ontmoet dan zal ze daar zonder enige twijfel politiek gebruik van maken. Het uitoefenen van politieke druk Mevr. de voorzitter, is een functie van een soevereine mogendheid. Zelfs wij Nederlanders, inwoners van wat de Hr. Schmelzer noemde, kleine land, kunnen daarvan meepraten. En voor een grote mogendheid en de mate waarin die mogendheid politieke druk uitoefent, een functie van het machtsoverwicht wat ze bezit. Mocht de NAVO zijn kracht gaan verminderen dan heeft dat naar mijn smaak 2 gevolgen, een indirect gevolg is dit, dat wat wij met dat machtssevenwicht willen zeggen is tegen de Sovjet Unie er is maar een mogelijkheid om met ons tot vreedzame samenleving te komen duidt dus op een vreedzame betrouwbare wijze en door vermindering van deze bewapeningsspiraal. Vermindert het machtssevenwicht onzerzijds, dan zal onze bedoeling aan overtuigingskracht gaan missen. En een rechtstreeks gevolg en nu doel ik op de grote overmacht ter zee van de Sovjet Unie, ik hoop niet dat mijn fractie voorzitter met zijn kritisch vermogen zegt, daar heb je de schout weer, want ik sta niet alleen alle insiders zijn hetzelfde oordeel toegedaan en ook de commissie van Rijckevorsel heeft dit duidelijk in het rapport neergeschreven.

Dit machtsoverwicht van de sovjet unie t.a.v. onze vitale aanvoerlijnen als dat niet verbeterd wordt onzerzijds dan zullen wij zien dat ook met dit middel op ons druk wordt uitgeoefend. Ik ben huiverig om teveel in de toekomst te kijken dames en heren. Ik heb vroeger ook wel eens iets verteld en dat gebeurd dus en me niet in het ongelijk gezet. Maar ik geloof als we niet zorgen voor een doeltreffende verdediging, dat we daar in politieke zin de gevolgen zullen dragen. Wat betreft die inspanning zou straks de Hr. Wiegel nog iets zeggen.

Nu is het woord aan Mevr. Smit-Kroes. De Hr. heeft ons weer even gedrukt ~~op~~ met ons neus op het afschuwelijke aantal verkeersslachtoffers. Hij oppert daarbij is het dan geen taak dat we de auto afschaffen, of in ieder geval in Nederland afschaffen en zegt van we hebben tot nu toe teveel nadruk op de economische noodzaak van dit vervoermiddel gelegd. Nou dacht ik dat we daarbij veel te eng redeneerden. Want behalve wellicht een economische noodzaak die we bij de auto kunnen onderkennen is er toch wel degelijk een stuk welzijn in geborgen van het kunnen verplaatsen van ons allemaal ervaren we wellicht niet zo bewust maar is uiteindelijk wel een stuk welzijn. Dan komen we dus duidelijk op de sociaal maatschappelijke kant en daar past de filosofie die de Kamerfractie bij de begrotingsbehandeling steeds heeft uitgedragen, n.l. dat je een en-en filosofie zult moeten uitdragen. Dus niet zeggen van alleen maar openbaar vervoer of alleen maar particulier vervoer maar duidelijk zeggen van en-en en dan kijken op welke plaats en welk tijdstip dat het beste te combineren is. En dan zullen we ons wel moeten realiseren, dat we ook met stedenbouw e.d. bouw van nieuwe wijken we daarbij rekening moeten houden. Dat we niet eerst een enorme hoeveelheid mensen ergens moeten gaan laten wonen zonder voorzieningen en wat betreft de wegen en het openbaar vervoer. Want daarmee werken we min of meer in de hand dat het aantal verkeersslachtoffers alleen maar groter wordt.

Wanneer we dat proberen om daarmee gelijke pas te houden en vooral kijken van hoe kunnen we b.v. de verkeerssoorten gescheiden houden en dus duidelijk met weg aanleg voetgangers, fietsers en auto's gescheiden houden, hoe kunnen we dan voorkomen dat dat afschuwelijke aantal nog steeds zal groeien. Bovendien moeten we ons toch ook wel realiseren, dat de technische ontwikkeling in Nederland enorm snel gaan en dan is een klein voorbeeldje, dan is 1901 in New York de grootste zorg was hoe het jaar 1950 nog leefbaar zou zijn in de stad, vanwege alle paardenvijgen die daar dan zouden liggen er van uit gaand dat we dan nog steeds met paard en wagen zouden rijden.

Dan kom ik op de vraag van de Hr. Engels. Mevr. de voorzitter, ik ben mij bewust dat ik op een zitplaats met kussentje het hele schouwspel van onze maatschappij volgt. En het is dat de ⁴Hr. Engels heeft gezegd dat ik te vriendelijk ben wat ik als een compliment beschouw en vanwege die vriendelijkheid zal ik mijn kussentje niet naar zijn hoofd gooien om hem wakker te maken. En wakker te maken waarom? Mijnheer Engels weet heel erg goed wat de achtergrond was met de hele begrotingsbehandeling. Weet dondersgoed dat we hebben geprobeerd om ruimte te krijgen voor onze prioriteiten. Maar hij weet net zo goed als wij, dat waar niet is de keizer zijn recht verliest. En dat wij dus domweg in een situatie geplaatst waren waar dit soort zaken waar wij dan hoge prioriteit aan hechten niet uitvoerbaar was. Het 2e punt wat hij gesteld heeft, n.l. het nivelleren van salarissen heeft hij nooit uit wie dan ook zijn mond van de fractie gehoord. Dat hebben wij niet gezegd, maar we hebben wel gevraagd om een onderzoek naar de functie van m.n. de onderwijskracht in het kleuter en basis onderwijs om vandaar uit van die resultaten tekomen tot een betere beloning van juist deze mensen, omdat wij menen dat daar op het ogenblik gezien de grote verantwoordelijkheid die bij deze mensen berust een verandering in de financiële beloning te brengen. Hij heeft ook gesteld van laten we a.u.b. niet het onderwijs van de peuters zo stimuleren en dat ten koste laten gaan van het andere vorm van onderwijs. Ik dacht dat wij daarin steeds hebben geprobeerd, dat hoop ik tenminste en dat we in de toekomst proberen om duidelijk prioriteiten af te wegen en alle vormen van onderwijs aan hun trekken te laten komen waar wij denken dat het meeste behoefte aan is. De andere vragen die dan betrekking hebben op de motie van driejarige. Daarvan zou U bijna kunnen denken dat het doorgestoken kaart is en ik die vraag aan een van U heb gegeven. Dat is niet waar maar ik ben er reuze blij mee. Want het geeft mij de gelegenheid er een aantal misverstanden uit de weg te ruimen. Wat is de achtergrond van die motie. Waarom heeft de fractie dit gestimuleerd. Het blijkt dat die onderwijs filosofie aan het veranderen is en daar bleek duidelijk uit dat de fuik van die gelijke kansen waar wij zo prat op gaan, waar wij gelukkig zo prat op gaan, m.n. bij het onderwijs bij het kleuter en basis onderwijs aanwezig was. Wanneer je daar een fuik ziet dan zul je daar de consequenties uit moeten trekken. En dan komen we dus o.a. op die taalarme milieu's en daar kan ik gewoon niet op in gaan hoe graag ik dat ook zou doen. Dat is een van de aspecten. Al dit soort zaken hebben ons geleid om in die motie te vragen en luister U a.u.b. goed naar experimenten om die driejarige toe te laten tot die kleutertoestand.

Nu weten we allemaal wat een experiment inhoud , dus dat helemaal niet bij voorbaat vaststaat dat je in hetzelfde lokaal met de kleuters met precies dezelfde tijdstippen op dezelfde manier die peuters zal gaan behandelen. Het experiment zal opgezet moeten worden om juist dat te bewijzen. En ik kan natuurlijk privé heel goed zeggen van bij mij staat bijna al vast dat een 3 jarige niet een volledige dagtaak zal kunnen volmaken. Dat zal dan duidelijk door deskundigen uitgemaakt moeten worden. Ja, U zult wellicht kunnen denken dat dat uit eigen ervaring, maar een eigen ervaring via de achterban. Dus dat is dan 1 punt nadruk op dat experimentele karakter. Andere punt wat gesteld is van waarom nou niet doen via die peuterzalen dat loopt nou toch zo lekker. We zijn bezig om het kleuter en basisonderwijs te integreren. We zijn aan het proberen om die treincoupé's aan elkaar te schakelen, zodat het voor het kind wat makkelijker wordt om dat hele onderwijs proces te doorlopen. Dan lijkt het mij niet meer dan zinnig dat je ook probeert om daaraan voorafgaande coupé ook te betrekken bij dit hele proces, zodat het een eenheid wordt waar vaart in zit, wat op het tempo van het kind afgestemd is. Dus proberen om de peuter daarbij te vangen en ziet U het dan aub als een parapluie gedachte, dat helemaal niet inhoud dat je daar dus geen aparte onderdelen in zou kunnen herkennen. Ik ben dan ook reuze blij dat de onderwijscommissie van onze partij zich bereid heeft verklaard om een rapport samen te stellen waarbij juist deze fase van het onderwijs uit de doeken gedaan zal worden, wat daar nu precies de liberale prioriteiten zullen zijn, zodat ze wellicht zullen komen tot die uitspraak waar ik ook van geneigd ben die te beamen n.l. dat het basis onderwijs financieel achtergesteld wordt of in ieder geval opgetrokken zal moeten worden. Al met al kan en de onderwijs commissie maar ook van de hele fractie is steeds het devies het belang van het kind om te proberen dat kind tot een harmonieus mens op te laten groeien om daar vooral te leren denken en te leren leren gaan benadrukken. En dan geloof ik dat er helemaal geen verschil is tussen alle actiegroepen die dan tot leven zijn gekomen en geageerd hebben tegen de 3 jarigen en dat we allemaal op dezelfde golflengte zitten en dat we allemaal met hetzelfde probleem worstelen van hoe kunnen we dat jonge kind de kans geven om dat harmonieuze mens te worden wat we zo graag willen.

Mevr. Veder Smit. Mevr. de Presidente, de gedachten wisseling over het inkomen van de medische specialisten is geloof ik in ontwikkeling in onze partij. Ik heb geprobeerd in de discussie nota volksgezondheid daar wat bouwstenen voor aan te dragen. In die nota wordt gesproken over de honorarium opbouw en daarin wordt gevraagd om een stimulans in te leggen voor meer poli-klinische behandeling omdat de behandeling buiten het ziekenhuis nu eenmaal veel goedkoper is dan daarbinnen. Er wordt verder een beroep gedaan op de specialist om in het verband van de stad de doelmatigheid te bevorderen en aan de kostenbewaking mee te doen. Over deze bouwstenen heb ik in mijn spreekbeurten instemming gekregen. De rapporten over de afdelingen zijn nog aan het binnen komen en ik mag in Vrijheid en Democratie daar een samenvatting geven in het naastvolgende nummer. Verder hoop ik dat op de discussie dag van 22 april

hier meer gesproken zal worden. De 2 sprekers die het hadden over het inkomen van de medische specialisten knoopten aan bij een discussie over het verkiezingsprogram. Ik geloof dat dat aanknopen wel bezwaar ontmoet, want daar ging het alleen over de huisartsen en de positie van de huisartsen en de specialisten is toch wel zeer verschillend en ik dacht dat het bezwaar tegen de passage over de huisartsen meer was tegen de vaagheid daarvan misschien zelfs van de sentimentele inslag daarvan tegen de financiële achtergrond. Nu wat ik in de Kamer hierover gezegd heb. Ik heb in de Kamer evenals jaren tevoren gesproken over de kostenbewaking en vooral in de ziekenhuizen. U weet dat in het ziekenfonds pakket de kosten van de ziekenhuizen het overgrote deel vormen dat is ruim 60%. Ik heb gezegd dat die zorgen daarover niet alleen de bouw betreft maar vooral ook de exploitatie van de ziekenhuizen en ik heb in aansluiting daarop een motie ingediend waarin op 4 punten de aandacht wordt gevraagd voor de kasten van de ziekenhuizen. Daar is gesproken over de bezetting graag over de verschuiving van intra behandeling naar behandeling. Daar is gesproken over de tariefopbouw van de ziekenhuizen en als laatste punt is genoemd het systeem van de honorering van de specialisten. En uiteindelijk eindigt die motie met een beroep op de inzet van de medewerkers. U weet de medewerkers dat zijn de specialisten in hoofdzaak. Daarna is door de Hr. Doolman bij een ander agendapunt de motie ingediend n.a.v. zijn toespraak over het arbeidsinkomen van de specialisten. Hij heeft daarop een nogal eenzijdige toelichting gegeven en daar tegen heb ik gewaarschuwd. Over die motie is nog niet gestemd. Een standpunt daarover moet nog door de fractie worden bepaald, ik heb geenszins gesproken over een maximum inkomen van specialisten. Ik heb me daarover niet uitgelaten. Misschien mag ik mijn uitleg besluiten met mijn persoonlijke mening over deze zaak. Ik zou allereerst willen zeggen dat er over inkomens van de specialisten veel misverstand is. Er wordt vaak gesproken over inkomen terwijl men bedoeld netto inkomen maar het bedrag noemt van het bruto inkomen, waar veel kosten af moeten. Er wordt ook wel eens niet gedacht aan het feit dat een specialist een lange opleiding geniet en pas laat in het productie proces komt, later dan wie ook. En tenslotte dat hij een eigen pensioenvoorziening moet opbouwen en de productieve periode van zijn leven waarin hij aan zeer hoge belastingen is onderworpen. Dat hij werktijden maakt en D 66 heeft daar heel kernachtig de aandacht op gevestigd, die soms het dubbele zijn van wat andere mensen doen. Dat zijn werktijden van 60, 70 uur die dichtbij komen bij de werkdagen van parlementsleden. Dat is 1 punt en 1 kant van de zaak. Ik wil onmiddellijk daar tegenover stellen dat er op dit terrein moeilijkheden liggen. Dat er een tekort is aan specialisten dat nog toeneemt en dat men daardoor een sterke positie heeft op de markt van vraag en aanbod. 2e dater ligt de kwestie van het verschil tussen ziekenfonds honoraria en particulier honoraria. En ik geloof dat de aangewezen weg is wat deze kwesties betreft in overleg treedt met de specialisten zelf en hun organisaties. Een overleg wat wel op gang is, door de ziekenhuis besturen en de ziekenfondsraad wordt dit gevoerd maar wat nog niet tot voldoende resultaat heeft geleid. Het heeft geleid tot 1 resultaat wat belangrijk is dacht ik de vaststelling van richtlijnen voor de verschillende specialismen.

Richtlijnen waarop iedere patient zich kan beroepen als die worden overtreden. Een overleg dat ook zal moeten leiden tot een nieuw systeem van honorarium vaststelling waarom ik dus in mijn motie heb gevraagd. Ik geloof dat we dit alles moeten zien in het licht van een beroep op het verantwoordelijkheidsbesef van de specialisten. Een verantwoordelijkheidsbesef waarop ik hen..... waarnaar ik hen heb opgeroepen al 2 jaar geleden bij een begrotingsbehandeling. Ik zou willen eindigen met een opmerking waarin ik dacht dat een stuk oplossing zat laten we zorgen dat het beroep aantrekkelijk blijft, laten we meer mensen opleiden, zodat er ook meer specialisten komen, zodat die eenzijdige marktpositie veranderd. Ik ben blij dat ik dit iets genuanceerder betoog heb kunnen geven nuanceerder dan het in de kranten heeft kunnen staan. De Hr. Wakens. Mevr. de presidenten dames en heren. In de vraagstelling van de Hr. Fransen heeft hij een opmerking gemaakt over de snelle reactie onzerzijds t.a.v. de koffie actie van het Angola comité. Ik zou daar graag een paar korte opmerkingen over willen maken. Deze kwestie is actueel geworden n.a.v. het voorstel van de commissie ontwikkelings strategie 1970/1980 om in het kader van de bewustmakingsactie inzake het koloniale bewind in Angola overheidssubsidies toe te kennen aan het Angola comité. In het geding is hier de fundamentele vraag of er door overheids subsidies aan particuliere initiatieven de positie bepaling van ons land t.a.v. andere landen gestalte moet laten krijgen. Om dat deze vraag ons inziens fundamenteel was hebben wij direct schriftelijke vragen gesteld toen deze zaak aan de orde kwam aan de minister van ontwikkelingssamenwerking voordat die de mogelijkheid had hierover een beslissing te nemen. De fractie vindt n.l. dat de vraag van de relatie met andere landen vanwege daar heersende regimes moeten worden beantwoord in Regering en Parlement en derhalve een puur politieke beslissing is. Wij gaan er aan de andere kant van uit, dat volledige vrijheid van meningsuiting en dus ook in de benadering van de consument aanwezig moet zijn met inachtneming van de rechts- en fatsoensnormen die daarvoor in onze maatschappij maatgevend geacht worden. Inzake deze koffie actie van het Angola comité heeft de fractie naast de fundamentele nog een aantal grote bezwaren. Een paar wil ik er noemen. De eerste is de eenzijdigheid van de voorlichting inzake de toestanden in Angola. Ten 2e is dat acties die gericht zijn op kwetsbare commerciële posities in ons land als gaat om producten uit andere landen waarvan ons het regime niet aanstaat, moet worden afgewezen. En dan dat de vraag aan de orde moet komen wat alternatieve leveranties uit andere landen op het stuk van heersende regimes oplevert dan danken wij aan de consequenties t.a.v. oostbloklanden en b.v. Zuid-Amerikaanse landen. En tenslotte Mevr. de presidente dat bij deze koffiezaak de positie van de auto^{ch}tone Angolese bevolking n.l. of er überhaupt werkgelegenheid in de koffiecultuur overblijft, nergens aan de orde wordt gesteld en dat het Angola comité blijkbaar in zijn bewustmakingsactie aan het Nederlandse volk dat heel concreet heeft weggelaten. Om al deze redenering zult U begrijpen dat wij instemmen met de afwijzing van Minister Boertien t.a.v. het verzoek. Ik zou er wel op willen wijzen dat 19 april een interpellatie over deze zaak in de Tweede Kamer aan de orde wordt gesteld.

Waarin wat ik zo juist gezegd heb basis zou zijn van ons standpunt. Dank U.
Nu geef ik het woord aan de fractie voorzitter van de Tweede Kamer de Hr. Wiegel.

U wilt mij wel toestaan Mevr. de voorzitter, dat ik na de zeer uitvoerige behandeling van de vragen door leden van mijn fractie het antwoord dat ik had willen geven over een aantal algemeen politieke problemen zoveel mogelijk bekort. De Hr. Engels heeft gesproken over de problematiek van de 3 van Breda. Hij heeft daarbij gezegd dat 15 van de 16 leden van de 2e Kamer fractie de rechtsstaat zouden hebben vergeten en hij heeft erbij gezegd dat een aantal Kamerleden m.n. diegenen die van mening zijn veranderd dat die knopen hebben geteld bij het nemen van een beslissing. Ik vind dat laat ik dat in de eerste plaats zeggen, dat een onplezierige vertaling van de grote problematiek waarmee wij alle 16 leden van onze fractie zaten, toen wij ons standpunt moesten bepalen. Het is geen knopen tellen geweest en wij hebben ook de rechtsstaat niet vergeten. De Hr. Berkhouwer die namens de Tweede Kamer fractie voor ons het woord heeft gevoerd en een betoog heeft gehouden dat overal in de Kamer ook bij de leden van de oppositie grote instemming en waardering heeft gekregen, heeft het zo gezegd, het grote merendeel van mijn fractie laat het zwaarste wegen het nieuwe grote en onuitwisbare leed dat berokkend zou worden aan vele slachtoffers en nabestaanden. Na wij hebben begrepen zei de Hr. Berkhouwer in zijn interventie moet voor de meesten hunner zelfs de pijn van periodiek opengereten wonden door nieuwe gratieverzoeken minder smartelijk zijn dan een geheel onheilbare wond door collectieve gratie van de 3. Dat is de conclusie van de meerderheid van onze Tweede Kamerfractie geweest en ik wil vandaag nog wel eens herhalen en het is ook wel gebleken hoop ik aan U dames en heren, dat wij allemaal erg moeilijk met dat vraagstuk hebben gezeten. Dat het voor ons persoonlijk een heel zware beslissing was en dat we ook met elkaar hebben afgesproken dat we niet zouden zeggen we moeten op dat werkterrein streven naar een standpunt van de gehele fractie zoals je dat altijd probeert met echt politieke problemen, want dit was een gewetenszaak voor ons allemaal, maar we allemaal persoonlijk mee geworsteld hebben. Ik kom dan bij het defensie beleid waar de Hr. Koudijs al over heeft gesproken. De Hr. Snapper heeft in zijn interventie daarbij een vraag van algemene politiek gesteld. Hij heeft n.l. gevraagd, wat zal naar de ⁿmening van de VVD 1 het breekpunt zijn als we moeten gaan praten met onze coalitie partners over datgene wat er met defensie moet gaan gebeuren. Als je het concreet zou vertalen, waar ligt de grens tussen .b.v. 3,95 waar de minderheid van de commissie van Rijckevorsel toe is gekomen en de 4,25 van het nationaal inkomen waar de meerderheid van de commissie van Rijckevorsel toe is gekomen.

Zoals ik uit de krant mag lezen, want ik heb het rapport nog niet gezien. Ik noem geen enkel percentage, dat doe ik uit Politiek tactische redenen Mevr. voorzitter. Want als ik zou zeggen dat bij ons b.v. 4% of 4,1 % van het nationaal inkomen nog aanvaardbaar zou zijn, maar 1 pro mille daaronder niet betekent dat tegelijkertijd dat het het maximale percentage is wat we binnen kunnen halen,

Als onze coalitie partners weten dat wij ons vastleggen op een exact percentage zullen ze zo keihard met ons onderhandelen dat we nooit 1 cijfer nooit 1 gulden daarboven uit zullen komen. Dus uit overwegingen van politieke taktiek noem ik geen enkel cijfer, U kunt zich voorstellen die indruk kunt U krijgen uit de bijdrage van de Hr. Koudijs bij de defensiebegroting, dat wij ons in onze eerste stelling zullen vastleggen op het meerderheidsadvies, dat zou dan niet zo'n gekke conclusie zijn als U die conclusie zou trekken. Ik zou me ook kunnen voorstellen dat de KVP Tweede Kamer fractie zich in eerste aanleg zou vastleggen op het percentage van het minderheidsadvies, maar ik zeg er nog eens nadrukkelijk bij, wat naar onze mening de besluitvorming t.a.v. de defensie begroting geen breekpunt moet zijn. Ik citeer wat de Hr. Andriesen in een interview in o.a. Het Vrije Volk heeft, gezegd, dat ook hij van mening is dat de defensie geen breekpunt mag zijn tussen de coalitiepartners. Het Kabinet m.n. Minister de Koster gaat het rapport nu bestuderen. Hij de Minister van Defensie moet zijn standpunt bepalen, daarna komt de zaak in het Kabinet en moet de defensiebegroting worden afgewogen tegen alle andere hoofdstukken van de Rijksbegroting, ik onderstreep nog eens wat ik heb gezegd, dat van de zijde van de VVD Tweede Kamer fractie alles zal worden gedaan om het ook op dat terrein met onze coalitiepartners eens te blijven. Ik kom dan nu tot het derde deel van mijn betoog, de Hr. Joeke heeft dat ook al aangeduid, n.l. het vraagstuk van de overheidsuitgave wel of niet verhoging van de belastingdruk. De Hr. v.d. Schaar heeft er over gesproken, de Hr. v. Wees heeft er over gesproken. De Hr. v.d. Schaar heeft o.a. gezegd ja dat overschrijden van die 6 % norm gold in 1972 dat inhalen dat is niet haalbaar. Ik weet dat niet, toen wij in oktober hebben gezegd dat het moest gebeuren hebben we een antwoord gekregen van de Minister v. Financiën de Hr. Nelissen dat heel duidelijk de mogelijkheid openliet dat het haalbaar zou zijn en dat ook heel duidelijk liet doorklinken dat wat betreft het beleid van de Minister v. Financien hij zijn best zou doen om dat ook gerealiseerd te krijgen. De Hr. v.d. Schaar heeft er bij gezegd dat hij de Tweede Kamer fractie niet vast wil leggen op wel of niet stijging van de belastingdruk. Ook op dat terrein zeg ik net als op het terrein van de defensie zullen wij loyaal, constructief als we zijn streven naar het bereiken van een accoord met onze coalitiepartners. Ik zeg ook niet dat de belastingdruk van 72 / 73 misschien met geen enkel cijfer achter de komma omhoog zal gaan. Ook op dat terrein zullen wij heel constructief meewerken, zoals we dat altijd hebben gedaan, maar we stellen voorop en dat herhaal ik dat het niet in de eerste plaats moet worden gezocht het rond krijgen van de Rijksbegroting in verdere verhoging van de belastingdruk maar het rondkrijgen van de Rijksbegroting 73 in de eerste plaats moet worden gezocht in doorgaande bezuinigingen en beleidsombuigingen. (applaus)

Ik kom dan Mevr. de voorzitter tot het laatste punt van mijn betoog. De Hr. Frederiksen heeft de vraag gesteld of wij het niet gewenst zouden achten om in de discussies in de Kamers meer dan tot nu toe liberale uitspraken en gedachten van sprekers van andere partijen ook als zodanig te signaleren. Ik ben het met de bedoeling die achter de vraag ligt volstrekt eens.

De Hr. Frederiksen zegt in zijn vraagstelling m.a.w. we zitten ook in alle andere politieke partijen in de Kamer mensen die gedachten naar voren brengen waarvan wij vinden dat ze liberaal zijn, waarvan wij vinden dat we het daarmee eens kunnen zijn. Dat is ook zo en ik heb daar gisteren uitgebreid over gesproken. Als U kijkt b.v. naar de behandelingen van de hoofdstukken Binnenlandse Zaken en Justitie, dan vindt U dat bij die behandelingen in de Kamers grote overeenstemming bestaat tussen VVD D 66, P.v.d.A en DS 70. Als U kijkt naar de aanpak van het bevolkingsvraagstuk, dan is het zo dat ook op dat terrein er grote overeenkomsten bestaan tussen de niet confessionele partijen. Natuurlijk niet op alle onderdelen van beleid van Binnenlandse Zaken en Justitie maar op een heleboel punten wel. En als U b.v. kijkt naar een ander belangrijk beleidspunt financieel beleid, economisch beleid, dan ziet U dat liberalen vaak tot dezelfde conclusie komen als de socialisten die in DS 70 zitten. Overal in allerlei politieke groeperingen zitten mensen met ideeën die heel nauw aansluiten vaak bij onze ideeën. Vandaar ook ons streven om met die mensen tot een gesprek te komen. Kan de Hr. Frederiksen ook toezeggen, dat overal waar wij punten van overeenkomst zien in de praktische politiek, dat we dat dan ook zullen zeggen en dat we dat zullen onderstrepen. Je moet niet omwille van het feit dat iemand nou toevallig in een andere partij zit daarom zeggen, dat is dan dus maar niks. Je moet overeenkomsten onderstrepen, maar je moet natuurlijk meningsverschillen niet verdoezelen, maar kortom je moet kiezen voor je eigen koers en daarmee ben ik tegelijkertijd bij het eind van mijn verhaal en nog een andere onderstreping van wat U en ik gisteren heb geprobeerd te zeggen. Als wij die eigen koers weten te houden, de verschillen van opvattingen met anderen ook duidelijk naar voren brengen, maar de verschillen ook niet overdrijven anders gezegd koers houden, het eigen gezicht duidelijk laten zien, dan ben ik ervan overtuigd dat ook in de toekomst een heleboel mensen die nu nog in andere partijen zitten en die af en toe wel denken ja merkwaardig is het, want dat zeggen ze dan nog de VVD denkt soms hetzelfde als wij, dat die mensen dan misschien een stapje verder zullen gaan en met ons tot de conclusie komen dat we over een paar jaar wellicht weer in Nijmegen vergaderen, dat ze dan ook hier in de zaal zitten. (applaus)

Nu is het woord aan de Hr. van Riel.

Mevr. de Presidente, laat ik beginnen met de Hr. Wiegel mijn bijzondere dank te betuigen voor de tijdsverrekening procedure die hij toegepast heeft. Dat is mij niet ontgaan. Mevr. de Presidente, ik zal mij beperken tot een paar hoofdpunten. In de eerste plaats het spreidingsbeleid en daarbij wil ik iets nauwer bij de vraag van Amsterdam aansluiten als tot nu toe dacht ik gebeurd is. Mijn fractiegenoot Witteveen zal Dinsdag over dit hele probleem in de Eerste Kamer praten. Bij dit spreidingsbeleid wat wij dus in zijn algemeenheid aanvaard hebben en waar wij een uitstekende uitwerking voor hebben gekregen in de vorm van het rapport Noorden des lands, spelen in het concrete verband van de Amsterdamse vraag 3 punten.

In de 1e plaats is het ongetwijfeld waar dat de overschotten van het westen des lands nationaal economisch gezien tal van zaken in de rest van Nederland mogelijk moeten maken. Dat is een ijzeren feit dat met de wensen van andere gebieden alleen in positieve zin te maken heeft. Het 2e punt Mevr. de Presidente is dat van de groei van het westen er een aantal mensen factoren en milieu factoren grenzen zijn gesteld, waardoor wij van de optimale ligging internationaal gezien van het westen economisch onvoldoende gebruik kunnen maken. Het 3e punt is dat wij in west europa binnen het raam van de EEG in een ruilmaatschappij leven met vergelijkende kosten op de meest strikt 19e eeuwse ricardo basis. De Duitsers kopen niets van ons omdat ze ons aardig vinden, maar nemen onze diensten af omdat ze beter zijn dan de diensten van anderen. Mevr. de Presidente dit brengt ook met zich mee dat investeringen die in het westen gedaan zijn afgemaakt moeten worden tenzij daar dringende argumenten tegen pleiten. Het betekent ook dat de bevolking van het westen eisen te stellen heeft t.a.v. vervoersverbindingen en woongelegenheden die logischerwijze zekere prioriteiten behoren te genieten omdat het deze mensen zijn die de economische basis leggen voor wat wij dan tegenwoordig de welzijns groei van Nederland noemen. Dat wou ik toch wel over dit spreidingsbeleid zeggen. Naar mijn gevoelens zijn velen op het ogenblik bezig aan het westen van Nederland een zeker onrecht te doen zonder dat te bedoelen. Ik geloof dat het goed is dat Amsterdam daar de aandacht op heeft gevestigd. De kwestie van de autonomie van de gemeenten. Men moet als liberaal dacht ik nooit protesteren tegen autonomie. Wat zich hier afspeelt, het feit is juist dat de gemeenten door afwijkende politieke inzichten dikwijls een monotair gevaarlijk beleid voeren. Maar wat zich hier aan de andere kant ook afspeelt is dat de staat wat men noemt bij de interne financiering binnen Nederland aan de voor licht en de staat uit maakt wat aan de lagere publiek rechtelijke organen toebedeeld wordt. Dat zou monetair niet hinderen, als de staat dan ook buitengewoon strenge grenzen trok en over de mogelijkheid beschikte die grenzen te doen eerbiedigen. Maar niet alleen het laatste is niet het geval, de staat heeft in een aantal gevallen niet Minister Geertsema, de staat heeft in een aantal gevallen toegelaten dat duidelijk inflationaire financieringen door de gemeenten plaatsvonden om op die manier een licht verbandje te leggen en een camouflage schema een stukje nevel voor het overheidsaandeel in de inflatie binnen Nederland te doen opgaan. Dat mag men volstrekt niet vergeten. Er is weinig reden om op beperking van de autonomie aan te dringen er is bijzonder veel reden om op een vl ijscherp toezicht aan te dringen op het handhaven van de centrale financiering en vooral de ruiterlijke erkenning dat wanneer een staat niet wil dat de gemeenten inflatoor financieren er een andere verdeling van de besparingen zal moeten komen tussen staat en gemeenten en men officieel taken naar beneden zal moeten afschuiven met de daarbij behorende financieringsmiddelen. We hebben een aantal jaren geleefd in een full paradise en een helaas was de full niet eens een fool maar iemand die toeliet dat andere mensen zich betrekkelijk als fools gedroegen.

Mevr. de Presidente de kwestie van de privacy hoef ik niet op in te gaan, dat doet mijn collega Dr. Zoutendijk. Ik wil in dit verband een opmerking tussen haakjes maken, de Hr. Zoutendijk heeft nu 2 x een zeer persoonlijke bijdrage geleverd en bij de f 1000,- kwestie en bij de kwestie van de privacy. Hij is de resultant Mevr. de presidente van de geheimzinnige procedures die zich rondom de verkiezing van de Eerste Kamerleden afspelen. Wat de Hr. Frederiksen betreft, de houding t.o. andere partijen. Hier ligt een klein generatiekloofje. Ik was gistermiddag voor de vergadering bij een zeer overtuigd partijgenoot die veel ouder is dan ik, zijn vrouw zowat net zo oud als ik. Ik veroorloofde mij iets vriendelijks over de Hr. Den Uyl te zeggen, dat gaf aanleiding tot de giftige opmerking, mijnheer v. Riel dat is voor het eerst dat U mij tegen valt. Er is eenvoudig ook in onze kring een min of meer natuurlijk niet helemaal aan tradities gekoppelde vorm van het zwart/wit stellen van de dingen, waar wij nog aan ontgroeien moeten. De jongere generatie kan het al uitstekend verdragen wanneer men eens een keer ongelijk erkend, wanneer men eens goed in een politieke tegenstander ziet, wanneer men eens zegt ik heb ^{mij} bij die gelegenheid niet tactisch opgesteld. Maar de generatie boven de 50 ongeveer leeft uit het 19e eeuwse patroon dat wie bij een groep hoort altijd voor de groep heeft op te nemen. Denkt in het z.g. sociologisch gesproken in en out denken je bent VVDer of je bent het niet en als je het niet bent dan kun je beter geen goed over hem praten. Een van de dingen waarmee men de jongere generatie zal moeten binden is juist, zijn allemaal eerder benaderingskwesties dan inhoudskwesties waarmee wij de jongere generatie moeten benaderen is iets van een eigen gereidheid die de maatschappelijke groepering die in deze taal nog altijd zeer ruim is vertegenwoordigd binnen nederland sinds enige honderden jaren eigen is, af te leggen. (applaus)

Mevr. de presidente, de kwestie van de strafmaten. Ongetwijfeld al beschik ik evenmin als zij over statistieken, heeft de Hr. Scheer gelijk wanneer hij zegt dat de zwijgende meerderheid hogere strafmaten wenst. Of ze daarin gelijk heeft is een andere vraag. Mevr. de voorzitter, de aanwezigheid van een zwijgende meerderheid is een politiek relevant feit. Maar onder omstandigheden kan de verplichting bestaan op zijn minst tot andere formuleringen te komen. Als de Hr. Scheer en de velen die denken zoals hij dit punt wat dieper zullen analyseren, zullen zij tot de conclusie komen dat bij liberalen nooit om hogere strafmaten gaat. Want straf is buitengewoon sterk verbonden met het menen dat je beschikt over autonome normen aan de hand waarvan je andere mensen mag en kunt veroordelen. Dat is in feite van een liberaal strafrecht zeker al geen 80 jaar meer een uitgangspunt geweest. Waar het probleem werkelijk om gaat is verhoging van de zekerheid van de samenleving van de rustige burger is in zijn leven, in zijn vrijheid, in eigendom tegen onrustverstoorders. Waarbij wij Liberalen in het midden laten of dat slechtere mensen of braveren mensen dan wijzelf zijn. Mij persoonlijk interesseert het nauwelijks, maar het is noodzakelijk om bepaalde mensen te isoleren. Het probleem is niet dat die isolatie altijd langer moet zijn, het probleem is vaak dat wij de vormen nog niet gevonden hebben en wij niet voldoende mensen hebben op een bevolking

van 13 miljoen binnen een raam van een bepaalde inkomen spreiding om mensen aan te trekken die bekwaam genoeg zijn voor dit uitermate moeilijke werk. Het met een machine pistool omlopen of op een torentje of een muur gaan zitten en schieten op mensen die weglopen is een kwestie van organisatie, maar het her opvoeden van mensen en zeker van in hun jeugd psychopatisch geworden of gemaakte mensen is een van de zwaarste opgaven. Het verzoeken aan de Kamerfracties zou dunkt mij moeten zijn, hoe bereiken wij binnen het raam van ons liberaal denken een grotere rechtvaardigheid en een grotere effectiviteit in de bestrijding van de misdaad. Zo zou ik de vraag geformuleerd willen zien. (applaus) Mevr. de presidente, het collegegeld en de elasticiteit die elasticiteit zal er moeten zijn, maar laten wij ons ook daar niets wijsmaken. Wij wensen dat de inflatie progressie teruggegeven wordt. Wij dringen aan alle kanten op bezuiniging aan, wij maken de confessionele partijen het verwijt dat ze onder omstandigheden proberen..... wij pretenderen dat wij diegenen zijn die regeringsaccorden uitvoeren zonder puntjes te

op de ruggen van onze bondgenoten. Die 3 zaken moeten wij ook in het oog houden. Bovendien is het de vraag of de nieuwe drempel niet eerder ligt bij degenen die door hun ouders gefinancierd worden, die het ook nog binnen de wettelijke normen zouden kunnen financieren binnen die f 1000,- niet nee zeggen in wettelijk technische zin, zodat de kinderen wel om een beurs kunnen vragen, maar die zeggen mag je dat je moeder aandoen mag je ons die vacantiereisaannemen, je vader werkt al hard genoeg. Wat dus geen nee is, maar waar morele pressie is. Dat is de groep waar de eigenlijke moeilijkheid ligt. En dat zijn onze groepen en daarom is het volkomen duidelijk dat het hier om een hele ernstige kwestie gaat maar waarbij wij ook ons politieke fatsoen prestige en geloofwaardigheid te handhaven hebben. Wij verwijten anderen dat ze van ons proberen te profiteren als het voor hun moeilijk wordt. Nu wordt het echt moeilijk voor ons, nu moeten wij ook de beide kanten van het grootboek constant in de rekening betrekken. Mevr. de presidente, ~~Angola~~ Angola. Wat mij in de zaak Angola het meest getroffen heeft is het terugwijken van de kooplieden. Dat is precies dezelfde politiek die de grote havenbedrijven in Rotterdam, de grote scheepswerven voor een belangrijk gedeelte van de beheersing van het loon- en prijsbeleid gevolgd hebben. Men kon niet zeggen, dat de schuld specifiek bij meneer Groeneveld lag, de schuld ligt ook bij degenen die uit commerciële een stukje schuld het gaat bij geen mens om schuld het gaat altijd om mede aansprakelijkheid ligt bij degenen die een onjuiste zaken uit commerciële overwegingen ja zeggen. Dat heeft mij los van de internationale politiek als liberaal ook in dit geval weer het sterkst getroffen. Ik kan Angola fanantici best begrijpen, ik ben daar absoluut niet bij dat zal ook geen mens denken, deze mensen leven tenminste uit een stuk ideaal. Maar de meneer die geen Angola koffie meer koopt, omdat hij daar gezeur mee heeft, speelt aan maatschappelijke groepen en denkwerelden in de kaart die op den duur tot het verdwijnen van zijn eigen koffiemarkt leiden zullen. Mevr. de presidente, het laatste punt zijn het noemen van cijfers, de Hr. Wiegel heeft er al een enkel woord over gezegd. Ik spreek dan meteen over de defensie,

maar ik hoef niets toe te voegen aan wat de Schout bij Nacht Koudijs heeft gezegd. De beroemdste duitse strateeg uit de tijd van Napoleon heeft als de grootste van zijn theorieën ontwikkeld dat de oorlog gewonnen wordt door degenen die het z.g. geset~~z~~ des Handelns in handen heeft. Degene die een ander dwingt om te handelen en wanneer U dan terugdenkt aan de dagen van 10 tot 14 mei 1940, dan weet U dat de bezetting van de Moerdijkbrug de Duitsers van het eerste ogenblik af ons bij alle verschil van sterkte ook nog dat z.g. geset~~z~~ des Handelns hun wil dat zij terrein en initiatief bepaalden opgelegd hadden. Op het ogenblik dat U cijfers noemt geeft U aan een ander het geset~~z~~ des Handelns in handen, want dan kan Uw politieke tegenstander U dwingen tot een breuk omdat U in de situatie van politiek ondraaglijk prestige verlies komt, wanneer U eenmaal iets gezegd heb en daarop terug moet komen. Op het ogenblik dat de Hr. Wiegel zegt mijn grens ligt daar en daar beslist de KVP op een voor ons onplezierige manier wanneer de coalitie uiteen valt. Dat Mevr. de presidenten, is het gevaar van het noemen van cijfers en het fixeren van grenzen in wat tenslotte altijd kleine tactische wrijvings-situaties zijn. Ik dank U zeer.

We zijn hiermede gekomen aan het einde van de sprekers van de kant van de beide fracties. Wie van de vragenstellers uit de eerste instantie heeft behoefte aan een 2e instantie.

Iedereen krijgt echt heel weinig tijd. Ik zie de zaal verlopen ik vind dat heel jammer. Heel kort als het echt niet anders kan.

Menr. Verwey. Mevr. de voorzitter, ik wil even toch terugkomen op dat prijs en loonbeleid. Ik dacht dat je dit niet mag afdoen met te zeggen dat het aankomt op de presentatie, de wijze van presenteren, we komen niet tot de kern van de zaak. De kern van de zaak is, de Hr. v. Riel heeft daar ook nog op aangeduid, dat de dienst in eerste instantie en laatste instantie vandaag de dag wordt uitgemaakt door het bedrijfsleven en niet door regering en parlement.

v. Wees. Na het verhaal van de Hr. v. Ardenne over de centrale personenadm. heeft ook de Hr. v. Riel hier iets kort over gezegd en aangekondigd dat Dr. Zoutendijk daar nog nader op zou terugkomen. U heeft daarna de rij van sprekers van de zijde van de Kamerfracties afgesloten zonder de Hr. Zoutendijk het woord te geven. Ik zou toch persoonlijk graag de visie van Prof. Zoutendijk op datgene wat de Hr. v. Ardenne m.n. heeft gezegd, vernemen. De Hr. Zoutendijk had er mij niet om gevraagd, maar ik wil het hem graag geven dat spreekt vanzelf.

Het was toegezegd door de Hr. v. Riel dat de Hr. Zoutendijk hier nader op zou terugkomen.

Helemaal niet, de Hr. van Riel ontkent het.

Mevr. de voorzitter, Molvich van de Westelijke mijnstreek, ik wou terugkomen op 2 vragen n.l. 1e op de vraag van die peuterspeelzalen. Ik heb begrepen dat Mevr. Smits mijn vraagstelling niet helemaal heeft begrepen en ik wil nogmaals vragen om uiteindelijk zeer goed te lezen het communiqué wat uitgegeven is door de werkgemeenschap kindercentra Nederland.

Ik wil hier nl. terugkomen als zij haar voorstellen zal doorvoeren dat dat o.a. het argument dat kindercentra hebben aangevoerd, in de kleuterscholen van ons land staan een grote groep kleuters onder leiding van 1 kleuterleidster, men noemt hier het getal van 37.geen bandopname.....

Mevr. de voorzitter, ik geloof boven alles dat de fractie leden dank van de hele vergadering verdienen voor de zeer uitvoerige en correcte en daarenboven zeer tactische wijze waarop een aantal vragen zijn beantwoord. M.n. Mevr. de voorzitter ben ik zeer tevreden met het antwoord van de Hr. Wiegel dat in eerste instantie werd gegeven n.a.v. vragen gesteld over de defensie druk om het zomaar tot uitdrukking te brengen en wat naderhand is vertaald in algemene zin over het breekpunt wat deze regering eventueel te wachten staat n.l. de laatste alinea van art. 12 van het regeeracccoord. Mevr. de voorzitter, ik vond dat eenuitstekend antwoord. Ik heb aan de Hr. Koning nog een aardig berekeningetje te vragen n.a.v. zijn voortreffelijke opmerking. De Hr. Koning zou eens moeten uitrekenen dat ter bewijs van zijn stelling wat de coleratie is tussen de overschrijdingen van de gemeentefinanciering enerzijds en anderzijds de politieke samenstelling van de gemeenteraden.

U bent de laatste?

Nog even terugkomen op het antwoord van de Hr. de Beer over woningverbetering, dan zou ik nog een aspect eruit willen lichten dat is n.l. er zijn veel oude woningen die om een stadsring liggen, die zijn privé bezit, dat zijn dacht ik een groep mensen die op bepaalde manier zou moeten steunen. Als zo'n woning b.v. een waarde heeft van f 15.000 of f 30.000 en je gaat er zulke bedragen tegⁿaan gooien als door de Hr. de Beer zijn opgesomd en je komt tot bedragen van f 35. tot f 80.000 dan kan dat gewoon niet. Dat betekent dat op den duur al die ringen om zo'n binnenstad, dat er alleen maar groenterreintjes van gemaakt kunnen worden, want de Hr. de Beer heeft zelf gezegd, nieuwbouw is erg moeilijk en overal kantoren neerzetten kan ook niet. Ik zou nog eens een nadere beziening willen hebben op de positie van het eigen woningbezit rondom de binnenstad en m.n. door het omlaag schroeven van de eisen van de bouwvoorschriften. Het is helemaal niet nodig dat een keuken die 1 m² beneden de bouwvoorschriften, dat daardoor zo'n woning moet worden afgekeurd. Hele technische normen die daarbij gehanteerd zijn, zijn dacht ik volstrekt achterhaald, de wensen van de bewoners moeten veel zwaarder wegen. Dank U wel.

Nu geef ik het woord aan de Hr. Zoutendijk.

Mevr. de voorzitter, ik ben erg blij dat de Hr. v. Wees mij in de gelegenheid stelt om hier duidelijk te zeggen dat ik het volledig eens ben met het antwoord dat de Hr. v. Ardenne zoeven gegeven heeft op de vraag over de privacy bescherming. Het is inderdaad zo dat ik nimmer gesteld heb dat er eerst een algemene wet op de privacy zou moeten komen. Dat is veel te langdruige weliswaar erg belangrijke zaak. Maar ik blijf van mening en ook dat heeft de Hr. v. Ardenne nu gesteld, dat het goed zou zijn dat een ontwerp wet tot een centrale persoonsadministratie eerst voorgelegd wordt aan de inmiddels ingestelde staatscommissie ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het is een gevaarlijke zaak als we niet oppassen. De Hr. v. Riel heeft gezegd

dat is voor mij een persoonlijke stellingname geweest. Dat is juist. Ik dacht dat in een steeds complex verwordende maatschappij waarin nu helaas steeds meer dingen geregeld moeten worden, het opkomen voor de belangen en rechten van het individu een heel belangrijke zaak is. Dit is een persoonlijke stellingname maar ik ben ervan overtuigd dat ik hierbij gesteund wordt door het overgrote deel van de partij. Ik dank U.

Thans zal de Hr. Wiegel de nog resterende vragen aan zijn fractie gesteld, beantwoorden.

Mevr. de voorzitter, de vragen gesteld, nadere vragen over de peuterspeelzalen het financieel beleid en de woningverbetering, dacht dat het het beste was dat die vragenstellers met die kamerleden aan wie ze de vraag hadden gesteld, in nadere concrete uitwerking daarover persoonlijk contact opnemen of schriftelijk. Ik dank de Hr.v.d. Schaap over zijn opmerkingen betreffend onze houding in het geheel van de coalitie. Hij heeft er goed uit begrepen dat wij van onze kant alle mogelijke zullen doen om alle belangrijke moeilijke politieke punten die er liggen te streven naar het behoud van het Kabinet, omdat wij vinden dat dit Kabinet voor het welzijn en welvaart van ons land de komende jaren nog heel veel te doen heeft en zal kunnen doen.

De laatste opmerking. De Hr. Verwey heeft nog eens onderstreept dat op dit moment het bedrijfsleven bepaald de loon- en prijsvorming. Hij heeft erbij gezegd dat dat toch eigenlijk geen goede zaak is. Ik ben dat in die zin met hem eens dat het natuurlijk heel moeilijk is om bepaalde belangen groepen helemaal de beslissing over het algemeen belang in handen te geven. Werkgevers en werknemers zijn belangen groepen. Van hun beslissingen hangt het totaal algemene belang af. Ik ben dan ook met hem en dat heb ik gisteravond al gezegd, van oordeel dat zowel de Regering een eigen verantwoordelijkheid heeft alsook het parlement en we zullen moeten proberen die wegen te vinden, die ertoe kunnen leiden dat de loon- en prijsvorming zo in de toekomst tot stand kan komen dat het algemeen belang dan ook in werkelijkheid kan worden gediend.

Dames en heren, mij rest slechts de Kamerleden hartelijk te danken voor hun bondige antwoorden. Ze hebben met elkaar precies evenveel tijd gebruikt als de vragenstellers. Ik vind dat erg knap want zij moesten met betogen antwoorden en dat hoefden de vragenstellers althans niet. Ik dank heelin het bijzonder de heren Wiegel en v. Riel. Ik heb gisteren de Hr. Wiegel al kunnen bedanken en nu de Hr.v. Riel bijzonder bedankt voor Uw scherpe analytische en ook vaak humoristische maar in ieder geval bezielende uiteenzetting.

Dames en heren, even een puntje van orde. De redactie van Liberaal Reveil heeft mij er op opmerkzaam gemaakt dat er in de zal stapeltjes Liberaal Reveil liggen. De bedoeling is dat zij die zich als abonnee opgeven een exemplaar daarvan meenemen. Nu zijn er zo'n 30 stuks meegenomen door mensen die dat vergeten hebben. Zou ik U mogen vragen diegenen die dat gedaan hebben U alsnog voor Uw vertrek op te geven als abonnee en hebt U dat nog niet weggenomen, doe het alsnog en geef U op. Dit namens Mevr. Hubert en haar hardwerkende collega's. Vanmorgen hebben we, zonder ik het zo duidelijk gezegd heb, de rondvraag verschoven naar nu. U weet vanmorgen kwamen we in tijdnood.

We wilden in ieder geval de vragen nog gesteld hebben voor de lunchpauze. Mag ik vragen is er nog iemand die iets heeft voor de rondvraag.

Mevr. de voorzitter, we hebben dit congres uitgebreid gesproken over het welzijn van de partij. Ik voelde me zo straks bijzonder gelukkig toen de Hr. v. Riel het ook ging hebben over het welzijn van ons land en hij daar m.n. ook de factor jeugd en jongeren bij ging halen. Mevr. de voorzitter, het welzijnswerk in de sector jeugd en jongerenwerk komt bijzonder slecht over m.n. het werk wat de VVD doet wordt niet begrepen door jongeren die nog niet tot onze partij behoren en misschien zelfs ook wel door jongeren die al wel tot onze partij behoren. Het beleid dat gevoerd wordt komt niet over als een beleid maar alleen maar als bezuinigende maatregel. Nu wil ik hier helemaal niet gaan zeggen dat er meer geld uitgegeven moet worden voor het jeugd- en jongerenwerk, allerminst, waarschijnlijk kan er met een bezuiniging meer gebeuren. Daarvoor is het dringend noodzakelijk dat er zo gauw mogelijk een wettelijke subsidieregeling komt. Ik dank de Hr. v. Dijk dat hij dit al in de begrotingsbehandeling naar voren gebracht heeft maar dit is nog niet het enige er moet veel en veel meer aan gebeuren. In het kader van de activiteiten die we willen gaan doen om onze jongeren dus te gaan betrekken bij allerlei politieke activiteiten. Om ze jongeren of tenminste onze VVD jongeren groter maken, ik denk daarbij aan de actie die de Hr. de Korte nu gaat voeren n.a.v. zijn advertentie, zeg ik dit is niet het enige, we moeten niet alleen kijken naar wat er aan jongeren is maar we moeten ook eens gaan kijken waarom jongeren er nog niet zijn. Waarom komen ze niet bij onze partij, dus alles wat daarbuiten is. En in dat kader dacht ik dat wij wel eens wat meer mochten gaan doen aan jeugd en jongerenwerk. Ik ben dat niet alleen want ik mag U hier zeggen dat ook de Heren Keja en v. Dijk hier bijzonder behoefte aan hebben. Ik wou daarom de partij suggereren, we hebben al zo ontzettend veel commissies, we houden ook congressen maar zou het i.v.m. alles wat ik gezegd heb niet zinvol zijn dat we eens een sub commissie gaan inschakelen die een congres zou gaan voorbereiden waarin we ons eens gaan inzetten voor het jeugd en jongeren werk, zodat het jeugd en jongerenwerk niet alleen een zaak is, van de linkse jongeren. Een heel kort punt anderzijds. Ik moet zeggen dat ik zojuist even geïrriteerd werd toen ik zag dat de sprekers die vragen gesteld hadden aan de Kamerleden in 2e instantie terugkwamen en de discussie vanmiddag was van een bijzonder hoog niveau en toen zag ik een behoorlijke geïrriteerdheid achter de tafel omdat men terugkwam en dat vind ik bijzonder jammer Mevr. de voorzitter. Ik dacht dat onze leden hier, het is jammer dat we erg veel tijd verloren hebben aan allerlei huishoudelijke zaken, maar ik dacht dat we het bijzonder op prijs moeten stellen dat onze leden zich inderdaad bezig houden met deze politieke zaken. Dank U.

Meneer Schuitenmaker. Kamercentrale Groningen. Mevr. de voorzitter, U weet ik kan kort zijn. Ik zal het ook dit keer doen, maar ik heb nog wat op het hart. Als ik geweten had dat ik na deze voortreffelijke middag aan het woord moest komen dan had ik het waarschijnlijk niet gedaan. Maar ik heb wat op me hart

ik ben ook wel blij dat ik hier sta. Ik wil n.l. het hoofdbestuur en speciaal ook het secretariaat bijzonder hartelijk dank zeggen voor al het werk wat gebeurd is aan het rapport Noorden des lands. Ik wil in bijzonder 2 namen noemen de Hr v. Dijk uiteraard die daar heel veel tijd aan heeft opgeofferd en de Hr. Talsma dat is uit de correspondentie gebleken heel veel weekend werk aan heeft gehad, Mevr. de voorzitter. (applaus). Hij heeft mij een keer op een Zaterdagmorgen in het noorden 100 km ten noorden v. Zwolle opgezocht en ik ben hem daar nog bijzonder dankbaar voor ook voor de afloop van dat gesprek, daar hoe fik niet meer op in te gaan dat staat allemaal in het rapport te lezen en gegeven het feit wat hier gezegd is over het rapport en de door de Hr. v. Ardenne en door de Hr. v. Riel, heb ik geen enkele behoefte meer om er nog iets van te zeggen. Hartelijk dank en ik hoop dat het geen "la" rapport wordt maar een werkrapport.

In antwoord op Mej. Gijsberts zou ik willen zeggen, dat het jeugdsubsidie beleid en jeugdwerk als zodanig bij de fractie thuishoren. Ze had het dus eigenlijk daar moeten stellen, maar ik wil het wel alsnog aan de fractie doorgeven ze hebben er zelf bijgezeten. Wat betreft de partij heb ik er bij beleid hoofdbestuur op gewezen dat wij ernstig bezig zijn met het probleem VVD en jeugd. We krijgen de werkgroep jonge kiezers. Ik geloof dat dat ook al een goede aanzet is. Ik wil met het hoofdbestuur bespreken of een congres zoals zij bedoelt te houden is. Dat moet dan ook wel een zekere inhoud hebben, we zullen wellicht eens bekijken water uit de werkgroep komt. Maar dat het probleem bij ons leeft dat heeft U al kunnen zien. Over de irritatie over de 2e instantie ik geloof dat Mej. Gijsberts een beetje overgevoelig is en ze moet ook bedenken dat wij ook maar mensen zijn en wij proberen al de hele dag hier vandaag om half 5 mee klaar te zijn en toch een hele goede discussie te hebben. We zijn ook maar mens.

Ik ben het overigens volledig met Mej. Gijsberts eens, laat haar dan misschien toch getroost zijn, dat de discussie op een bijzonder hoog niveau heeft gestaan dit keer. Ik ben daar de vragenstellers uitzonderlijk dankbaar voor en ik breng U daarvoor tevens de dankbaarheid van de fractie over. Diverse fractieleden hebben mij dit gezegd, dat ben ik geheel met U eens. Mijnheer Schuitenmaker ben ik dankbaar voor zijn lovende woorden aan het adres van rapport noorden des lands m.n. wat hij heeft gezegd over de Hr. v.d Dijk en de Hr. Talsma. Ik kan hem verzekeren dat het wat ons betreft zeker geen "la" rapport zal worden.

Dames en heren, dan rest mij nog de afd. Nijmegen heel hartelijk te danken voor de gastvrijheid en over het enorme feest dat hier gisteravond is geweest. Ik heb van alle deelnemers gehoord dat het buitengewoon geslaagd is geweest. Mijn excuses dat ik er zelf niet bij was, vroeger was ik er zelf altijd wel bij. Maar als je de volgende dag de hele dag moet voorzitten, dan lukt je dat niet allebei. Maar ik zou het best weer eens willen meemaken. Maar het moet bijzonder leuk zijn geweest. Heel hartelijk dank Nijmegen. Ik geloof dat mede dank zij de organisatie van Nijmegen dit een bijzonder geslaagd congres is geweest.

Verder wil ik dan in het bijzonder de Hr. v. Loon hartelijk danken voor al zijn heen en weer gedraaf en zijn goede zorgen voor de pers, voor mensen in de zaal voor ons, heel hartelijk dank het liep weer fantastisch als vanouds.

En natuurlijk het secretariaat als geheel, want U zult wel begrepen hebben dat de stukken ter voorbereiding van de alg. vergadering geen kinderwerk is. En ons secretariaat is nog altijd niet overbezet, om het zo eens te zeggen. Hartelijk dank Mej. v. Everdingen Mevr. v.d. Loo en alle anderen. (applaus)

Dames en heren dan rest mij nog slechts U een bijzonder goede thuisreis te wensen en tot ziens ergens in de partij.

• • • • •